

SSE RIGA

FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015–2021

VĒLĒŠANU IZDEVUMS

Arnis Sauka

FOREIGN INVESTORS
COUNCIL IN LATVIA

Par autoru

Profesors Arnis Sauka ir Rīgas Ekonomikas augstskolas (REA) Ilgtspējīga biznesa centra direktors un nevalstiskās organizācijas "BASE" – Business pret ēnu ekonomiku – valdes loceklis. Arnis ir arī Vidzemes augstskolas padomes priekšsēdētājs. Arnis ir ieguvis doktora grādu Zīgenes Universitātē (Vācija) un strādājis kā viespasniedzējs Jenšēpingas (Jönköping) Starptautiskajā biznesa skolā (Zviedrija) un Londonas Universitātes koledžā (Apvienotā Karaliste). Viņa akadēmisko pētījumu rezultāti publicēti tādos žurnālos kā *Strategic Entrepreneurship Journal*, *Journal of Business Ethics*, *International Small Business Journal*, *Journal of Comparative Economics*, kā arī grāmatās, ko publicējušas izdevniecības *Springer*, *Routledge*, *Edward Elgar*, *IGI Global*, *Blackwell* un *Peter Lang*. Arnis ir plaši iesaistīts lietišķajos pētījumos, tostarp pētījumos, ko pasūtījušas ESAO, Eurofound un dažādas bankas, nozares asociācijas un NVO. Viņš ir Baltijas valstu Ēnu ekonomikas indeksa līdzautors. Arnis vada TVNET.lv portālā raidījumu "Nauda runā", kurā notiek diskusijas un intervijas ar ievērojamiem Latvijas ekonomistiem, politiķiem, uzņēmējiem un NVO pārstāvjiem.

E-pasts: arnis.sauka@sseriga.edu

The Centre for Sustainable Business
at SSE Riga

Pateicības

Mēs esam pateicīgi FICIL valdei par interviju veikšanu. Liels paldies FICIL biedriem – investoriem, kas aktīvi piedalījās intervijās. Īpašs paldies Lindai Helmanei (FICIL izpilddirektorei) par interviju organizēšanu, kā arī Staņislavam Kulšam un Aelitai Skromulei (REA studenti) par palīdzību datu analīzē.

© Autors, REA, FICIL, 2022. gada maijs

Angļu valodas redaktore: Līvija Uskale

Priekšvārds

Dažu pēdējo gadu laikā esam saskārušies ar virkni dažādu izaicinājumu, sākot ar globālo pandēmiju, kas izmainīja to, kā mēs veicam ikdienas uzdevumus un plānojam uzņēmējdarbību. Šobrīd mūsu prātus galvenokārt nodarbina reģionā notiekošais karš. Krievijas bezjēdzīgā agresija un iebrukums Ukrainā ir smagi ietekmējis visu reģionu, tāpēc ir ārkārtīgi svarīgi, lai uzņēmumi šobrīd sniegtu visu iespējamo palīdzību un atbalstītu grūtībās nonākušos cilvēkus.

Mēs nevarēsim izvairīties no tēmas saistībā ar gaidāmajām vēlēšanām, un priekšplānā nonāk dažādi jautājumi, kad tiek pārrunāts, kas un kā valstī būtu jāmaina. FICIL vienmēr bijis kritisks draugs valdībai un publiskajam sektoram, sniedzot ieteikumus, kā uzlabot uzņēmējdarbības vidi, lai mēs varētu palielināt investīciju apjomu Latvijā.

Vairāk uzmanības jāvelta investīciju drošībai un investīciju klimata paredzamībai. Ārvalstu investori joprojām sniedz būtisku ieguldījumu valsts budžetā, un, ņemot vērā visus Latvijai gaidāmos izaicinājumus, mums vairāk jāskatās uz to, kā nodrošināsim nepieciešamos resursus dažādu reformu un plānu īstenošanai. ES Zaļā kursa mērķi ir šī saraksta augšgalā, īpašu uzmanību pievēršot enerģētiskajai neatkarībai un energoapgādes drošībai. Ēnu ekonomikas apkarošana arī jābūt vienam no galvenajiem tematiem, kuri jārisina ar visaptverošu rīcību, kas sniedz reālas pārmaiņas. Sabiedrībai, kā arī investoriem, ir jāredz konkrētas pārmaiņas, kas var palielināt uzticību valsts sektora pārstāvjiem, tostarp politiķiem.

Publiskā sektora transformāciju uzskatam par priekšnoteikumu turpmākām pozitīvām pārmaiņām un ekonomikas attīstībai. Kompetenti, pienācīgi atalgoti profesionāļi, kas spēj augstā līmenī un ar lielu atbildību risināt starpnozaru problēmas – tam vajadzētu būt mūsu publiskā sektora transformācijas pamatā. Ir pienācis laiks pārvērtēt, vai pirms gadu desmitiem izveidotā sistēma var kalpot Latvijai, mums virzoties nākotnē ar bezprecedenta izaicinājumiem ikvienam - sabiedrībai, publiskajam un privātajam sektoram.

FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss katru gadu kalpo kā temperatūras mērījums, lai mūsu sadarbības partneri zinātu aktuālākās problēmas un risinājumus, ko uzņēmēji var noteikt dažādām problēmām. Šogad investori vērtēja valdības darbu kopš pēdējām vēlēšanām 2018. gadā. Saprotams, ka daudzas nozīmīgas reformas un pārmaiņas, kas bija jāīsteno, nav iespējams realizēt viena vai divu gadu laikā, bet ir ļoti svarīgi, lai mēs redzētu kustību pareizajā virzienā. Svarīgi ir arī tas, ka pārstāvji Saeimā un valdībā spēj tikt galā ar ieilgušu problēmu risināšanu līdztekus jebkādai iespējamai krīzei. Citādi vienmēr būs iestrēguši neskaidrībā, kas tikai kaitēs ekonomikai un kavēs Latvijas attīstību. FICIL vīzija saistās ar Latviju kā pievilcīgāko un drošāko valsti investīcijām Baltijas jūras reģionā, uzskatām, ka sadarbības rezultātā, kas balstās uz ekspertu iesaisti un problēmu risināšanas pieeju, mēs varam sasniegt pilnvērtīgāku ekonomikas attīstību Latvijā.

Zlata Elksniņa-Zaščirinska
FICIL valdes priekšsēdētāja

Kopsavilkums

Šis ir septītais FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojums, kas seko sešiem iepriekšējiem ziņojumiem, sagatavotiem no 2015. līdz 2020. gadam. FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksu 2015. gadā izveidoja Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL) sadarbībā ar Rīgas Ekonomikas augstskolu (REA). Indeksa galvenais mērķis ir veicināt uz pierādījumiem balstītu politikas lēmumu pieņemšanu un sekmēt investīcijām labvēlīgu klimatu Latvijā. To vēlamies panākt, apkopojot būtiskākās bažas un ieteikumus, ko pauduši galvenie Latvijas ārvalstu investori – uzņēmumu pārstāvji, kas pieņēmuši lēmumu investēt valstī un darbojas šeit jau ilgāku laiku. Ņemot vērā, ka 2022. gada 1. oktobrī Latvijā notiks 14. Saeimas vēlēšanas, šī ziņojuma mērķis ir izvērtēt valdības paveikto investīciju klimata uzlabošanā Latvijā iepriekšējo četru gadu laikā, kā arī sniegt priekšlikumus nākamajai Latvijas valdībai.

FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pamatā ir aptauja: atsevišķu ar ārvalstu investoriem saistītu gadījumu izpēte Latvijā. Laikā no 2021. gada decembra līdz 2022. gada februārim mēs intervējām 53 augstākā līmeņa vadītājus, kuri pārstāv uzņēmumus, kas ir galvenie investori Latvijā. Kopumā šie uzņēmumi (ieskaitot to meitasuzņēmumus) veido 25% no Latvijas kopējiem nodokļu ieņēmumiem un nodarbina 15% no kopējā darbaspēka uzņēmumos ar gada apgrozījumu virs 145 000 eiro un 50% ārvalstu kapitāla (Lursoft dati, 2020). Atsevišķu gadījumu izpētes vadlīnijas izstrādāja profesors Arnis Sauka (REA) ar FICIL biroja atbalstu. Intervijas veica FICIL valdes locekļi.

Viens no galvenajiem FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa mērķiem ir novērtēt investīciju klimata attīstības progresu Latvijā. Investori tiek lūgti novērtēt, vai Latvijas pievilcība investīcijām iepriekšējo četru gadu laikā ir uzlabojusies, izmantojot 5 punktu skalu, kur "1" nozīmē, ka pievilcība investīcijām nav uzlabojusies vispār, "3" – ka ir bijuši daži pozitīvi uzlabojumi, bet "5" – ka investīciju pievilcība ir ievērojami uzlabojusies. ***Mūsu secinājumi liecina, ka ārvalstu investori Latvijas pievilcību investīcijām iepriekšējo četru gadu laikā (2018–2021) novērtēja vidēji ar 2,9.*** Tas ir nedaudz labāk nekā iepriekšējos gados, kad investoriem tika lūgts novērtēt, vai Latvijas pievilcība investīcijām ir uzlabojusies iepriekšējos 12 mēnešos.

Mūsu secinājumi arī liecina, ka ***ārvalstu investori politikas veidotāju centienus uzlabot investīciju klimatu iepriekšējo četru gadu laikā (2018–2021) vērtē vidēji ar 2,9 punktiem no 5 (kur 5 nozīmē izcili).*** Iepriekšējos FICIL noskaņojuma indeksa pētījumos no 2016. līdz 2020. gadam šis rādītājs svārstījās no 2,3 2016. gadā līdz 3,1 2020. gadā.

Tradicionāli FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumā mēs lūdzam ārvalstu investorus novērtēt, ***vai ir panākts progress vai regress attiecībā uz dažādām galvenajām problēmām, kas identificētas iepriekšējos FICIL indeksa pētījumos.*** Ņemot vērā šā ziņojuma mērķi, 2021. gada aptaujā ārvalstu investoriem tika uzdots jautājums, vai, viņuprāt, iepriekšējos četros gados šajās problemātiskajās jomās ir panākts progress. 2021. gada FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījuma rezultāti liecina, ka ārvalstu investori vismazāko progresu ir novērojuši šādās trīs jomās:

demogrāfija (41 no 53 investoriem norādīja, ka nav progresā), darbaspēka pieejamība (37 no 53 investoriem norādīja, ka nav progresā) un *nenoteiktība* (30 investori norādīja, ka nav progresā). 22 investori *augstākās izglītības un zinātnes līmenī* Latvijā nesaskata nekādu progresu, 14 uzskata, ka ir panākts daļējs progress, bet 18 investori, kas piedalījās 2021. gada pētījumā, uzskata, ka iepriekšējo 4 gadu laikā ir panākts progress augstākās izglītības un zinātnes līmenī.

Ārvalstu investoriem Latvijā lūdzām arī *Latvijas ekonomiskās konkurētspējas novērtējumu* jeb, precīzāk, Latvijā strādājošo ārvalstu investoru investīciju klimata novērtējumu. Galvenie faktori, kas potenciāli ietekmē Latvijas konkurētspēju, tika iegūti, pārskatot attiecīgo akadēmisko literatūru, kā arī padziļinātās diskusijās FICIL Ilgtspējīgas ekonomiskās attīstības darba grupā 2015. gadā. Mēs respondentiem piedāvājām novērtējuma skalu no 1 līdz 5, kur "1" nozīmē, ka rādītājs nav konkurētspējīgs, bet "5" – ka rādītājs ir ļoti konkurētspējīgs. Dažos rādītājos bija iekļauts viens, dažos – vairāki elementi; FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss tika aprēķināts kā vienkāršs vidējais lielums katram rādītājam.

Mūsu rezultāti liecina, ka visos septiņos gados (2015., 2016., 2017., 2018., 2019., 2020. un 2021. gada pētījumi) ārvalstu investori ekonomikas potenciālos virzītājspēkus Latvijā lielākoties novērtēja kā augstākus par vidējiem. Konkrētāk, 2021. gadā rādītāja *"attieksme pret ārvalstu investoriem"* novērtējums ar 3,6 punktiem no 5 ir saglabājies līdzīgā līmenī kā 2020. un 2019. gadā (abos gadījumos: 3,7, salīdzinot ar 3,6 2018. gadā, 3,1 2017. gadā un 3,2 2015. un 2016. gadā). Līdzīgi kā iepriekšējos gados, arī 2020. gadā investori bija salīdzinoši apmierināti ar *"mīksto infrastruktūru"*, ko mēra kā "uzņēmējdarbības kultūru Latvijā" (3,5 punkti no 5 2021. gadā salīdzinājumā ar 3,5 punktiem 2020. gadā un 3,4 punktiem 2019. gadā). Arī novērtējums par *"pieprasījumu pēc produktiem un pakalpojumiem"* un *"uzņēmējdarbību regulējošo tiesību aktu kvalitāti"* 2021. gadā saglabājās tādā pašā līmenī kā 2020. gadā (attiecīgi 3,4 un 3,3 punkti). Tomēr ārvalstu investori joprojām vismazāk ir apmierināti ar "demogrāfiju", ko 2021. gadā viņi novērtēja ar 1,8 punktiem no 5 (2020. gadā – ar 2,0 punktiem no 5, 2019. gadā – ar 1,5 punktiem no 5).

Investoru vērtējums par *"veselības un sociālās sistēmas"* un *"izglītības un zinātnes kvalitāti"* 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu ir nedaudz samazinājies (no 3,0 līdz 2,9). Tomēr nedaudz palielinājies ir *"darba efektivitātes"* novērtējums – no 3,1 2019. gadā līdz 3,2 2020. gadā, savukārt rādītājs *"ieguldījumu stimuli"* saglabājās nemainīgā līmenī (2,8). Rādītāja *"cietā infrastruktūra"* novērtējums no 3,4 punktiem 2020. gadā samazinājās līdz 3,0 punktiem 2021. gadā, ko galvenokārt noteica straujš apakšrādītāja *"energoresursi"* samazinājums (no 3,5 līdz 2,6 punktiem). Būtiski samazinājās arī rādītāja *"darbaspēka pieejamība"* novērtējums – no 3,1 2020. gadā līdz 2,7 2021. gadā. Visbeidzot, *"dzīves līmenis Latvijā"* 2021. gadā novērtēts ar 3,5 punktiem no 5, kas ir zemāks vērtējums nekā 2020. gadā (3,8).

2021. gada Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumā lūdzām ārvalstu investorus norādīt līdz trim labākajiem lēmumiem vai politikas iniciatīvām, kā arī līdz trim sliktākajām politikas iniciatīvām, ko Latvijas valdība vai Saeima ieviesusi iepriekšējo 4 gadu laikā un kas attiecīgi pozitīvi vai negatīvi ietekmējušas Latvijas uzņēmējdarbības vidi.

Progress nodokļu sistēmā, sevišķi 0% nodokļa ieviešana reinvestētajai peļņai, uzlaboja nodokļu sistēmas prognozējamību un tika minēts kā viens no galvenajiem labākajiem lēmumiem vai politikas iniciatīvām, ko Latvijas valdība ir ieviesusi iepriekšējo četru gadu laikā. Citi galvenie labākie lēmumi, pēc ārvalstu investoru domām, ir: ***augstākās izglītības reformas uzsākšana un atsevišķos gadījumos arī virzība; dažādu valsts organizāciju un procesu efektivitātes uzlabošanās*** – tostarp publiskā sektora digitalizācija, Valsts ieņēmumu dienesta, Konkurences padomes un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras darba progress, pozitīvas izmaiņas ierēdņu darbā pieņemšanas procesā, ***administratīvi teritoriālās reformas īstenošana***. Ievērojama daļa ārvalstu investoru, kas piedalījās 2021. gada pētījumā, atzinīgi vērtē arī ***atbalstu, kas sniegts uzņēmējdarbībai Covid-19 krīzes laikā, Covid-19 krīzes vadību***, kā arī ***valsts iestāžu darbu finanšu sektora stabilitātes uzlabošanā Latvijā un Ekonomisko lietu tiesas izveidi***.

Ievērojami mazākā mērā ārvalstu investori minēja arī vairākus citus labākos lēmumus vai politikas iniciatīvas, piemēram, Rail Baltica, obligāto vakcināciju, īres likumu, depozīta sistēmu, Latvijas Bankas un Finanšu un kapitāla tirgus komisijas apvienošanu, jaunuzņēmumu tiesību aktu ieviešanu, ostu pārvaldības izmaiņas, kā arī vairākas citas politikas iniciatīvas.

Tomēr daudzi ārvalstu investori norādīja, ka daži no lēmumiem vai politikas iniciatīvām, kas tika minētas starp labākajām, bija arī ***vissliktākās, kas īstenotas iepriekšējo četru gadu laikā***. Proti, ārvalstu investori ***nav apmierināti ar pārvaldības un plānošanas efektivitāti parlamenta darbā iepriekšējo četru gadu laikā***. Šajā kontekstā tiek uzsvērti nespēja koncentrēties uz ilgtermiņa jautājumiem un nespēja izvirzīt skaidrus mērķus, īstermiņa domāšana un stratēģiskas pieejas trūkums, politikas veidotāju atbalsta trūkums, lai uzlabotu investīciju klimatu un vispārējo uzņēmējdarbības vidi Latvijā, kā galvenie trūkumi tiek uzsvērti – valdības sadarbības prakse ar privāto sektoru, kompetences trūkums, kā arī problēmas saistībā ar atveseļošanās un noturības plāna īstenošanu. Ne mazāk svarīgi ir tas, ka investori skaidri norāda uz lielām problēmām saistībā ar ***darbaspēka pieejamību un cilvēku prasmēm***, tostarp ar darbaspēka pieejamību kopumā saistītajiem izaicinājumiem, problēmām saistībā ar darbinieku pieņemšanu no citām valstīm – neefektīva imigrācijas politika, kvalificētu ekspertu piesaistes politika, darbaspēka kvalifikācijas celšanas politika. Līdzīgā mērā investori, šķiet, ir neapmierināti ar Latvijas valdības īstenoto ***Covid-19 politiku*** – daudz izmaiņu, bieži vien sasteigti pieņemti un grūti saprotami lēmumi, reakcijas ātrums un nereti arī lēmumu nepieņemšana krīzes situācijā.

Ievērojams skaits ārvalstu investoru, kas piedalījās 2021. gada pētījumā, ir neapmierināti arī ar neseno ***nodokļu reformu un izmaiņām tiesību aktos par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu***, sevišķi ar pārāk stingro banku regulējumu. Citas svarīgas jomas, kurās, pēc ārvalstu investoru domām, valdība ir pieņēmusi sliktus lēmumus, ir ***veselības aprūpes sistēma*** (atalgojums, optimizācijas trūkums, finansējuma nodrošināšana), ***Zaļais kurss*** (nav skaidrības par to, kas tas ir un kas tiks darīts, nav skaidras stratēģijas, nekoncekvence), ***nav panākts progress obligātā iepirkuma komponentes*** (OIK) jautājuma ***risināšanā***, valsts uzņēmumu pārvaldība, kā arī vairāki citi lēmumi vai politikas iniciatīvas.

Tāpat kā iepriekšējos FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumos, arī 2021. gada aptaujā ārvalstu investoriem Latvijā tika uzdots jautājums: *"Vai Jūsu uzņēmums plāno palielināt investīcijas Latvijā? Ja jā, tad kādos apstākļos un kādā laikposmā / apmērā? Ja nē, tad kāpēc?"* Rezumējot, 35 no 53 investoriem atbildēja ar "jā" (2020. gada pētījumā šis skaitlis bija 30 no 44 aptaujātajiem, 2019. gadā – 30 no 47, 2018. gadā – 22 no 40 atbildēja "jā"; 2017. gada pētījumā – 24 no 42 atbildēja "jā"), 11 atbildēja ar "nē" (12, 12 un 14, kas atbildēja ar "nē" attiecīgi 2020., 2019. un 2018. gada pētījumos), un 8 atbildēja, ka "tas ir atkarīgs no apstākļiem" (pretēji diviem 2020. gada pētījumā un pieciem 2019. gadā un 2018. gadā) vai ka viņi vēl nav izlēmuši.

Viens no galvenajiem pašreizējā FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījuma mērķiem ir sniegt Latvijas politikas veidotājiem ārvalstu investoru ieteikumus par galvenajām prioritātēm, kas būtu jāīsteno, lai uzlabotu Latvijas ekonomikas stāvokli. Mēs iesakām šos priekšlikumus iekļaut politisko partiju ekonomikas attīstības programmās un, kas ir vēl svarīgāk, nākamo četru gadu laikā tos īstenot. Proti, 2021. gada pētījumā mēs jautājām ārvalstu investoriem Latvijā: "Lūdzu, nosauciet 3–4 prioritātes, kas nākamajai Latvijas valdībai būtu jāīsteno turpmāko četru gadu laikā, lai uzlabotu Latvijas ekonomikas stāvokli?" Mēs apkopojām atbildes atkarībā no tā, cik bieži investori minēja katru no prioritātēm, kā arī no tā, vai tā tika minēta kā pirmā, otrā vai trešā prioritāte.

Kā galvenā prioritāte izceļas jautājuma par *darbaspēka pieejamību un kvalifikāciju Latvijā risināšana – 19 no 53 investoriem, kuri piedalījās intervijās, šo jautājumu uzsvēra kā prioritāti Nr. 1, bet attiecīgi pieci un viens to minēja kā prioritāti Nr. 2 un 3*. Proti, ārvalstu investori uzsver nepieciešamību pievērst uzmanību darbaspēka pieejamības uzlabošanai kopumā, ārvalstīs dzīvojošo latviešu re-emigrācijas palielināšanai un imigrācijas jautājumu risināšanai, lai piesaistītu darbaspēku Latvijai. Investori uzsver arī nepieciešamību risināt demogrāfiskos jautājumus, kas, protams, ir cieši saistīti ar darbaspēka pieejamību Latvijā.

Kā otrais svarīgākais pasākums, kas nākamajai valdībai būtu jārisina tuvāko četru gadu laikā, tiek uzsvērtas *izglītības standartu uzlabošana kopumā un darbaspēka kvalifikācijas vai pārkvalifikācijas paaugstināšana*. Ne mazāk svarīgi ir tas, ka investori vērš nākamās valdības uzmanību uz to, lai strādātu pie *Zaļā kursa īstenošanas* un arī uzsver nepieciešamību *uzlabot Latvijas pievilcību investīcijām*.

Turklāt kā svarīgi aspekti, kas būtu jārisina nākamo četru gadu laikā, tiek uzsvērti – *publiskā sektora reformas īstenošana, rūpes par veselības aprūpes sistēmu, energoresursu diversifikācija un labākas sadarbības nodrošināšana* starp ministrijām un publiskā sektora iestādēm, kā arī starp publisko un privāto sektoru. Citi ārvalstu investoru minētie jautājumi Latvijā ir *ēnu ekonomikas problēmas risināšana, Rail Baltica projekta īstenošana, darbs pie nodokļu sistēmas konkurētspējas un digitālās programmas*, kā arī *citas aktivitātes*, kas ir apkopotas 4. pielikumā 2021. gada interviju citātu veidā.

2021. gada FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa interviju laikā mēs arī lūdzām ārvalstu investorus Latvijā novērtēt Latvijas valdības pašreizējos centienus īstenot "Eiropas Zaļā kursa" stratēģiju Latvijā. Vērtējums tika sniegts skalā no 1 līdz 5, kur "1" nozīmē neveiksmi, "3" – vidēji un "5" – teicami. ***Vidēji ārvalstu investori šos centienus novērtēja ar 2,2, tātad salīdzinoši zemu.*** 2021. gada pētījumā iesaistītie investori galvenokārt uzsvēra trīs prioritātes, kas politikas veidotājiem būtu jāīsteno, lai ieviestu Zaļo kursu: *skaidri plāni un pienācīga Zaļā kursa pārvaldība; ekspertu iesaistīšana, politikas veidotāju izglītošana, skaidru galveno darbības rādītāju noteikšana, uz datiem balstītu lēmumu pieņemšana: uzņēmumu un privātpersonu izglītošana, izpratnes veidošana un atbalstīšana; atjaunojamo energoresursu attīstīšana.*

Visbeidzot, mēs aicinājām ārvalstu investorus, kas piedalījās FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumā 2021, nosūtīt vēstījumu Latvijas Ministru prezidentam: vienu līdz divas rindkopas par to, kas būtu jādara, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi Latvijā no ārvalstu investora skatupunkta. Šajos ziņojumos ir apkopotas vairākas galvenās problēmas, ar kurām Latvijā joprojām saskaras ārvalstu investori, kā arī sniegti daži risinājumi, kā tās novērst. Līdzīgi kā 2021. gada FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījuma rezultātos, arī šajos vēstījumos uzsvērts, ka politikas veidotājiem jāturpina centieni uzlabot investīciju klimatu Latvijā. Mēs ceram, ka, līdzīgi kā iepriekšējie četri ziņojumi, arī šis ziņojums sniegs politikas veidotājiem labāku pamatu, lai pieņemtu uz informāciju balstītus politiskus lēmumus un tādējādi uzlabotu vispārējo uzņēmējdarbības vides konkurētspēju Latvijā. Mēs arī ceram, ka tas turpinās veicināt turpmāku konstruktīvu komunikāciju starp ārvalstu investoriem un Latvijas valdību.

Saturs

1. Ievads un metodoloģija	10
2. Latvijas investīciju klimata pievilcība: 4 gadu perspektīva	12
3. Latvijas politikas veidotāju darba novērtējums: kas aizvadīto četrus gadus laikā ir paveikts, lai uzlabotu investīciju klimatu Latvijā?	16
4. Galvenie izaicinājumi, ar kuriem ārvalstu investori Latvijā saskārušies iepriekšējos četrus gadus laikā: progress vai regress?	21
5. Ārvalstu investoru vērtējums par Latvijas ekonomisko konkurētspēju	39
6. Latvijas valdības vai Saeimas pieņemtie labākie lēmumi vai politiskās iniciatīvas un sliktākie lēmumi vai politiskās iniciatīvas aizvadīto četrus gadus laikā: ārvalstu investoru Latvijā vērtējums	42
7. Turpmākie ārvalstu investoru investīciju plāni Latvijā	57
8. Nākamās Latvijas valdības galvenās prioritātes turpmāko četrus gadus laikā, lai uzlabotu Latvijas ekonomikas stāvokli: Latvijas ārvalstu investoru ieteikumi	62
9. Latvijas valdības pašreizējie centieni īstenot "Eiropas Zaļā kursa" stratēģiju Latvijā: ārvalstu investoru Latvijā vērtējums un ieteikumi	63
10. Premjerministra kungs: jums ir pienācis pats!	75
1. pielikums. Interviju vadlīnijas: 2021. gada pētījums	83
2. pielikums. Ārvalstu investori, kas piedalījās 2021. gada pētījumā	86
3. pielikums. Ārvalstu investoru vērtējums par Latvijas ekonomisko konkurētspēju: dažādi papildu komentāri	95

1. Ievads un metodoloģija

Šis ir septītais FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojums pēc sešiem iepriekšējiem, kas tika sagatavoti 2015., 2016., 2017., 2018., 2019. un 2020. gadā. FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksu 2015. gadā izveidoja Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL) sadarbībā ar Rīgas Ekonomikas augstskolu (REA). Indeksa galvenais mērķis ir veicināt uz pierādījumiem balstītu politikas lēmumu pieņemšanu un sekmēt investīcijām labvēlīgu klimatu Latvijā. To vēlamies panākt, apkopojot galvenās bažas un ieteikumus, ko pauduši galvenie Latvijas ārvalstu investori – to uzņēmumu pārstāvji, kas pieņēmuši lēmumu investēt valstī un darbojas šeit jau ilgāku laiku.

Tradicionāli FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojuma mērķis ir izpētīt, vai, pēc ārvalstu investoru domām, Latvijā ir panākts progress investīciju klimata attīstībā. Šis FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojums ir vēlēšanu izdevums. Proti, ņemot vērā, ka 2022. gada 1. oktobrī Latvijā notiks 14. Saeimas vēlēšanas, šī ziņojuma mērķis ir izvērtēt valdības paveikto investīciju klimata uzlabošanā Latvijā iepriekšējo četru gadu laikā, kā arī sniegt priekšlikumus topošajai Latvijas valdībai.

FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pamatā ir aptauja: atsevišķu ar ārvalstu investoriem saistītu gadījumu izpēte Latvijā. Laikā no 2021. gada decembra līdz 2022. gada februārim mēs intervējām 53 augstākā līmeņa vadītājus, kuri pārstāv uzņēmumus, kas ir galvenie investori Latvijā. Kopumā šie uzņēmumi (ieskaitot to meitasuzņēmumus) veido 25% no Latvijas kopējiem nodokļu ieņēmumiem un nodarbina 15% no kopējā darbaspēka uzņēmumos ar gada apgrozījumu virs 145 000 eiro un 50% ārvalstu kapitāla (Lursoft dati, 2020). Īss kopsavilkums par pētījumā iesaistītajiem uzņēmumiem ir sniegts 2. pielikumā. Visas atbildes ir anonimizētas, un šā ziņojuma rezultātu sadaļās uzņēmumu nosaukumi ir aizstāti ar to pārstāvēto nozari.

Atsevišķu gadījumu izpētes vadlīnijas izstrādāja profesors Arnis Sauka (REA) ar FICIL biroja atbalstu. Intervijas veica FICIL valdes locekļi. Interviju vadlīnijas ir sniegtas 1. pielikumā, un tās sastāv no vairākām galvenajām daļām.

FICIL 2021. gada Ārvalstu investīciju vides indeksa aptauju sākām ar jautājumu galvenajiem ārvalstu investoriem par to, vai iepriekšējo četru gadu laikā ir panākts progress šādās galvenajās jomās, par kurām ārvalstu investori Latvijā iepriekš pauduši bažas saistībā ar viņu biznesa attīstību Latvijā:

- demogrāfija;
- darbaspēka pieejamība;
- izglītības un zinātnes līmenis Latvijā;
- uzņēmējdarbību regulējošo tiesību aktu kvalitāte;
- nodokļu sistēmas kvalitāte;
- valdības atbalsts un komunikācija ar politikas veidotājiem;
- uzņēmēju neētiska vai nelikumīga rīcība, negodīga konkurence;

- nenoteiktība;
- tiesu sistēma Latvijā;
- veselības aprūpes sistēma Latvijā.

Turklāt investoriem tika lūgts novērtēt katru no galvenajiem Latvijas ekonomikas konkurētspējas virzošajiem faktoriem: uzņēmējdarbības kultūru, demogrāfiju (iedzīvotāju skaita pieaugumu), izglītību un zinātni / inovācijas, veselības sistēmu, sociālo drošību, infrastruktūru (ceļi, elektrība utt.), iekšzemes pieprasījumu, ārējo pieprasījumu (eksports), (uzņēmuma pārstāvētās) nozares tradīcijas Latvijā, darbaspēka pieejamību (vadības līmeni), darbaspēka pieejamība ("darbarokas"), darbaspēka efektivitāti, zemas ražošanas izmaksas, monetāro politiku, nodokļu sistēmu, tiesību sistēmu, dzīves līmeni Latvijā, attieksmi pret ārvalstu investoriem, investīciju stimulus, aizsardzību un energoresursus.

Turpinājām ar investoru vērtējumu par Latvijas politikas veidotāju darbu investīciju klimata uzlabošanā Latvijā iepriekšējo četru gadu laikā un vērtējumu par to, vai, pēc ārvalstu investoru domām, Latvijā pievilcība investīcijām iepriekšējo četru gadu laikā ir uzlabojusies. Turklāt katrs investors, kas piedalījās šajā pētījumā, tika lūgts norādīt līdz 3 labākajiem lēmumiem vai politikas iniciatīvām, kā arī līdz trim sliktākajām politikas iniciatīvām, ko Latvijas valdība vai parlaments ieviesis iepriekšējo četru gadu laikā un kas attiecīgi pozitīvi vai negatīvi ietekmējušas Latvijas uzņēmējdarbības vidi.

Tāpat kā iepriekšējos gados, mēs jautājām ārvalstu investoriem, vai un ar kādiem nosacījumiem viņi plāno palielināt savas investīcijas Latvijā. Šogad mēs arī lūdzām investorus nosaukt 3–4 prioritātes, kas nākamajai Latvijas valdībai būtu jāīsteno turpmāko četru gadu laikā, lai uzlabotu Latvijas ekonomikas stāvokli. Turklāt šogad ārvalstu investoriem tika lūgts novērtēt Latvijas valdības līdzšinējos centienus īstenot "Eiropas Zaļā kursa" stratēģiju Latvijā un nosaukt līdz trim prioritātēm, kas valdībai vai konkrētām ministrijām būtu jārisina nākamo 4 gadu laikā, lai Latvijā veiksmīgi īstenotu Zaļo kursu.

Visbeidzot, līdzīgi kā iepriekšējos gados, pētījumos lūdzām ārvalstu investorus Latvijā uzrakstīt īsu vēstījumu Latvijas Ministru prezidentam – vienu vai divas rindkopas par to, kas būtu jā dara, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi Latvijā no ārvalstu investora skatupunkta. Mēs apsolvām šo ziņu nosūtīt kopā ar pašu ziņojumu.

Ziņojums ir attiecīgi strukturēts, un, kad vien iespējams, investori tika lūgti sniegt detalizētākus viedokļus un piemērus. Mēs ceram, ka, līdzīgi kā iepriekšējie ziņojumi, arī šis ziņojums sniegs politikas veidotājiem labāku pamatu, lai pieņemtu pamatotus politiskus lēmumus, kas uzlabotu Latvijas investīciju klimata vispārējo konkurētspēju.

2. Latvijas investīciju klimata pievilcība: 4 gadu perspektīva

Viens no galvenajiem FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa mērķiem ir novērtēt investīciju klimata attīstības progresu Latvijā. Šim nolūkam 2021. gada aptaujā investoriem tika lūgts noskaidrot viņu viedokli par to, vai Latvijas pievilcība investīcijām iepriekšējo četru gadu laikā ir uzlabojusies. Investori varēja novērtēt Latvijas pievilcības investīcijām uzlabošanos, izmantojot 5 punktu skalu, kur "1" nozīmē, ka pievilcība investīcijām nav uzlabojusies vispār, "2" – ka ir bijuši tikai nelieli uzlabojumi, "3" – ka ir bijuši daži pozitīvi uzlabojumi, "4" – jā, pievilcība investīcijām ir uzlabojusies, un "5" – jā, pievilcība investīcijām ir ievērojami uzlabojusies.

Mūsu secinājumi liecina, ka ārvalstu investori Latvijas pievilcību investīcijām iepriekšējo četru gadu laikā (2018–2021) novērtēja vidēji ar "2,9". Tas ir nedaudz labāk nekā iepriekšējos gados, kad investoriem tika lūgts novērtēt, vai Latvijas pievilcība investīcijām iepriekšējo 12 mēnešu laikā ir uzlabojusies (1. tabula). Kā redzams 1. attēlā, 5 no 53 investoriem uz šo jautājumu atbildēja ar "1" (ieguldījumu pievilcība nav uzlabojusies vispār), 14 – ar "2", 18 – ar "3" un 17 – ar "4" (jā, ieguldījumu pievilcība ir uzlabojusies). Tomēr neviens investors, kas piedalījās 2021. gada FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumā, nav novērtējis investīciju pievilcības uzlabošanos Latvijā ar "5", t.i., ka investīciju pievilcība ir būtiski uzlabojusies.

1. tabula: Latvijas pievilcība investīcijām: attīstība iepriekšējo 4 gadu laikā

Skala no 1 līdz 5, kur "1": pievilcība investīcijām nav uzlabojusies vispār; "5": pievilcība investīcijām ir ievērojami uzlabojusies.

2016: n = 32; 2017: n = 42; 2018: n = 40; 2019: n = 47; 2020: n = 44; iepriekšējie 4 gadi (2018–2021): n = 53

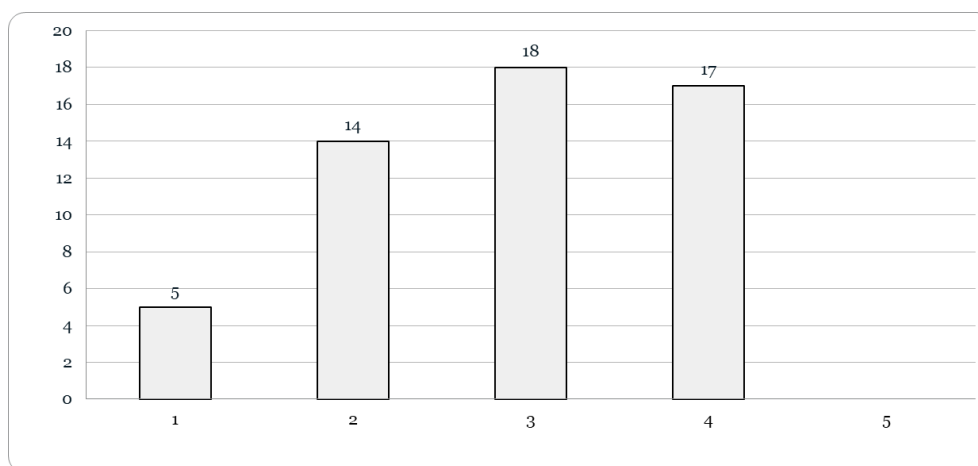
gads	vērtējums
2018–2021	2.9
2020	2.7
2019	2.6
2018	2.5
2017	2.5
2016	2.0

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2021. gadā

1. attēls: Vai iepriekšējo 4 gadu laikā Latvijas pievilcība investīcijām ir uzlabojusies? Atbilžu sadalījums, 2021. gads.

Skala no 1 līdz 5, kur "1": pievilcība investīcijām nav uzlabojusies vispār; "5": pievilcība investīcijām ir ievērojami uzlabojusies.

Iepriekšējie 4 gadi (2018–2021): n=53

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2021. gadā

Mēs arī lūdzām investorus pamatot savu vērtējumu un saņēmām šādus viedokļus, no kuriem daži ir diezgan nelabvēlīgi:

“Mums un mūsu nozarei situācija ir pasliktinājusies, pirms dažiem gadiem pievilcība investīcijām izskatījās daudz labāka nekā tagad. Rīgas nomalēs saglabājas tā pati problēma, uzlabojumu nav arī teritorijās ārpus Rīgas. Biznesa attīstība notiek tikai Rīgā, daudz mazāk – ārpus Rīgas, kas ir nelīdzsvaroti un nav labi mūsu biznesam.” (Ražošanas uzņēmums)

“Kamēr pastāv nenoteiktība, tas tiešām nav tik pievilcīgi. Nenoteiktība ir iemesls tam, lai nesteigtos ar ieguldījumu veikšanu. Latvijā nav viegli veikt lielas investīcijas. Kāpēc mums Latvijā nevar būt liela vēja elektrostacija? Tas nav iespējams pamatā esošo problēmu dēļ. Nevis saistībā ar sabiedrisko domu, bet ar tām personām, kuras sāk noskaidrot sabiedrisko domu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mārketinga kampaņās – jā, bet reālajā dzīvē – ne gluži. LIAA Polaris kaut ko veic pareizajā virzienā, bet vai viņi to dara veiksmīgi? Mārketings darbojas, lai piesaistītu pilnīgi jaunus investorus, bet uzlabot klimatu

“Galvenā problēma ir darbaspēka nepieejamība. Vēl viena problēma ir saistīta ar nespēju pieņemt lēmumus par imigrācijas regulējuma uzlabojumiem, kas kaitē potenciālajām investīcijām.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Ir daudz PR, bet es neredzu nekādas konkrētas izmaiņas.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs neesam visinteresantākā valsts, kurā investēt, arī skatoties no darbaspēka pieejamības vai darbaspēka izmaksu perspektīvas. Dabas resursi, zinātība vai rūpnīca, kas šeit ir pastāvējusi jau agrāk, joprojām ir mūsu unikālais faktors. Valstij trūkst stratēģijas. Atnāca Covid vīruss, un mēs palikām bez stratēģijas.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Lai investētu nekustamajā īpašumā Latvijā, tirgi ir ļoti mazi un konkurētspējīgi. Trūkst pieprasījuma. Ir daudz naudas, ko ieguldīt, mēs vēlamies ieguldīt, bet to vienkārši

esošajiem investoriem ir daudz grūtāk.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mani akcionāri daudz iepērk Igaunijā un Somijā, bet Latvijā tik liela paplašināšanās un izaugsme nav vērojama.

Man patiešām ir jāpārlicina akcionāri veikt aktīvāku darbību Latvijā.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Kopumā Latvija kā valsts nav pārāk pievilcīga, jo trūkst kvalificēta darbaspēka.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Galvenokārt tāpēc, ka nekas netiek darīts, lai risinātu darbaspēka pieejamības problēmas. Valdība ir izrādījusi brīnišķīgu vēlmi vienkārši ignorēt šo problēmu un neko jēgpilni nerisināt.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mums šeit nav daudz priekšrocību, mums ir birokrātija, ko politiķi ir radījuši, nerisīnot pamata problēmas – cilvēki, šķiet, nevēlas šeit atgriezties, reemigrācija nenotiek, bet mēs arī neko nedarām, lai atrisinātu darbaspēka problēmas.”(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Ēnu ekonomika būvniecības nozarē un cementa importa jomā. Rezultātā mazāk ieguldījumu RMX un AGG. Latvija pēc Eiropas vērtībām joprojām ir salīdzināma, piemēram, ar Poliju, Ungāriju.” (Ražošanas uzņēmums)

“Es nesaskatu nevienu unikālu iemeslu, kāpēc investoriem šeit nākt. Pie kā mēs iepriekšējo gadu laikā esam cītīgi strādājuši, lai Latvija izvirzītos priekšā citām valstīm un parādītu savu potenciālu? Kāda ir mūsu priekšrocība?”(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

ir grūti izdarīt.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Attiecībā uz mežsaimniecības nozari, šo gadu laikā nav bijuši nekādi pasākumi, kas padarītu investīcijas pievilcīgākas. Gluži pretēji – ir bijušas iniciatīvas, piemēram, paaugstināt nekustamā īpašuma nodokli kadastra līmenī, kas līdz šim ir bijis iesaldēts. Ir paaugstinātas arī valsts nodevas zemesgrāmatā.”(Pakalpojumu uzņēmums)

“Lēmums ienākt Latvijas tirgū ir ļoti riskants pilnīga darbaspēka trūkuma vai nepieejamības dēļ.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Attiecībā uz nekustamā īpašuma attīstību – ja man šeit jau nebūtu aktīvu projektu, es vairs līdzekļus neieguldītu. 4–5% peļņa ir pārāk maza. Būvniecības izmaksas ir augstākas, nekā cilvēki var atļauties tērēt par īpašumiem. Tomēr no valsts puses ir vērojama zināma virzība un mēģinājumi uzlabot situāciju.”(Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Pašlaik nodokļu sistēma ir stabila, kas ir lieliski, jo tas rada brīnumus ieguldījumu klimata pievilcības ziņā. Jautājums paliek atklāts: kad politikas veidotāju pacietība beigsies, un viņi atkal sāks vazāt mūs apkārt ar pastāvīgi mainīgu nodokļu sistēmu?”(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Mēs strādājam kopā ar igauņu un lietuviešu kolēģiem, redzam, ka daudz jaunu investīciju projektu tiek novirzīti uz kaimiņvalstīm, jo tur investīciju klimats ir labāks. Mēs arī redzam, ka daži investori slēdz veikalus Latvijā un pārceļas uz kādu citu valsti.”(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Baltijas valstis. Karteļi, finanšu sektors, pilnīgs pārredzamības trūkums iepirkuma procesos – tas negatīvi ietekmē ne tikai potenciālos, bet arī esošos investorus. Attiecībā uz iepirkumiem – mums ir deformēta sistēma, kurā vienīgais svarīgais faktors ir zemākā cena. Mēs veicam arī dabas revīziju, un tas ievērojami samazina aktivitātes līmeni. Šķiet, ka daudzi lēmumi ir pieņemti,

*nepārdomājot, kāda būtu to reālā
ietekme.”(Profesionālu revīzijas un konsultāciju
pakalpojumu uzņēmums)*

... tomēr saņēmām arī vairākus ļoti pozitīvus viedokļus, kā arī ieteikumus, kā Latvijas pievilcību investīcijām **varētu** uzlabot:

“Mums ir jākoncentrējas uz ēnu ekonomiku, mums ir ļoti labs darbaspēks, kas ir ļoti motivēts un produktīvs, bet daudzi cilvēki Latvijā grēko, kad jāmaksā nodokļi.”(Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Rīgas pilsēta un vadība ir ievērojami progresējusi, lai gan vēl ir daudz darāmā, lai novērstu iepriekš pieļautos pārkāpumus. Tiesu sistēmas, banku sistēmas uzlabojumi. Darbaspēka pieejamības problēma ir Nr. 1. Latvijai ir jāizlemj, kā sevi pozicionēt: “Ko mēs piedāvājam”.. “Šī ir vieta, lai...”(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Es priecātos redzēt vairāk nosacījumu ārvalstu investoru piesaistīšanai. Varbūt valdībai un politiķiem vajadzētu būt drosmīgākiem un skaļākiem ar savām politikām. Taču es saprotu, kāpēc politiķi vilcinās.”(Ražošanas uzņēmums)

“Mēs redzam, ka izglītības līmenis un darbaspēka kvalitāte ir uzlabojusies, mēs saņemam darbiniekus ar augstu kvalifikāciju, tas ir vairāk saistīts ar ekonomiku, ne tik daudz ar nodokļu sistēmu.”(Ražošanas uzņēmums)

“Zaļo investīciju joma – mēs pārkam līdzīgus zaļos uzņēmumus. Pastāv dažas juridiskas iniciatīvas un stimuli, kas potenciāli varētu veicināt un palielināt "zaļos" ieguldījumus. Ja tiktu pieņemti neto enerģijas maksājumi, mēs varētu izveidot dažus investīciju projektus.”(Ražošanas uzņēmums)

“Mēs veicām savu pētījumu, un galvenie secinājumi ir tādi, ka Latvija joprojām ir pievilcīga investīcijām, tomēr nākotnē šī pievilcība samazināsies. Investori neuzskata, ka valsts vēlas piesaistīt jaunas investīcijas. Salīdzinājumam, investori Lietuvā un Igaunijā uzskata, ka šīs valstis dara vairāk, lai piesaistītu investīcijas.”(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs nesen investējām Latvijā, un mēs to nebūtu darījuši, ja investīciju klimats nebūtu pievilcīgs.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Ir uzlabojumi. Latvijai ir labāka piekļuve ES fondiem nekā kaimiņvalstīm.”(Ražošanas uzņēmums)

“Ir kavēšanās palielināt pievilcību investīcijām, bet, protams, aizvadīto 4 gadu laikā ir bijuši uzlabojumi.”(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Caurskatāmība ir uzlabojusies, lai arī ne visur, taču tā virzās pareizajā virzienā. Labs solis bija arī valdības maiņa Rīgā.”(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Latvija joprojām ir interesanta vieta investīcijām, un mēs arī plānojam turpināt paplašināšanos. Mēs arī redzam, ka ārvalstu investori izvēlas Latviju kā vietu, kur investēt. Tomēr, spriežot pēc plašsaziņas līdzekļiem, šķiet, ka Igaunijā un Lietuvā investīcijas ir lielākas.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs piesaistījām milzīgas investīcijas, mūsu galvenā mītne atrodas Latvijā, un palīdz tas, ka esam daļa no ES.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs veicam lielus ieguldījumus Latvijā, esam pārliecinājuši savus akcionārus, ka šī ir vislabākā vieta investīcijām, mums tikai vajag vairāk darbaspēka.”(Ražošanas uzņēmums)

“Mēs uzskatām, ka Latvija ir lieliska valsts ar labu tehnoloģiju un inovāciju nozaru attīstības potenciālu.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Man šķiet, ka korupcijas līmenis nedaudz samazinās. Situācija ar nodokļiem arī nav daudz sliktāka.”(Ražošanas uzņēmums)

“Pievilcība ir palielinājusies, bet ne tik lielā mērā, kā gaidīts.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mums jautājumi par vispārējo valsts reputāciju ir svarīgi. Iepriekšējo četru gadu laikā finanšu reputācijas jautājums bija ļoti aktuāls, tomēr tas tika atrisināts. Starptautiskā reputācija nav pasliktinājusies, bet gan uzlabojusies.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Situācija ir nedaudz uzlabojusies, bet ne pārāk būtiski. Izglītības reforma uzlabos pievilcību, bet mēs vēl neredzam tās rezultātus.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Nav tā, ka četrus gadus esam stāvējuši uz vietas un šajā laikā nekas nav mainījies, bet joprojām ir veicami uzlabojumi. Piemēram, runājot par jaunuzņēmumiem, manuprāt, Latvija ir vienīgā vieta Baltijā, kur saskaņā ar likumu darbiniekiem kā bonusu var piešķirt daļu uzņēmuma. Es zinu jaunuzņēmumus, kas tikai tāpēc uzsāk darbību Latvijā. Es aicinātu politikas veidotājus nākotnē vismaz pievērsties Baltijas valstu līmenim un izpētīt to pieeju, lai mēs vismaz būtu konkurētspējīgi ar Lietuvu un Igauniju. Mums ir jāizstrādā skaidrs plāns, lai mēs zinātu, kurās jomās mums jāvirzās uz priekšu.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Apelācijas pamatā ir faktors, vai Latvijā ir iespējams gūt peļņu, un pašlaik tas ir iespējams. Mūsu nozari pandēmija ir ietekmējusi mazāk.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs esam ES, NATO dalībvalsts, esam parādījuši savu ilgtspēju, mums nav bijis politisko karu.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Jā, ir pozitīvi signāli, mēs lēnām virzāmies pareizajā virzienā. Pamatojoties uz citu valstu iedzīvotāju izteikto viedokli, viņiem ir skaidrs, ka Latvija vairāk seko ES vērtībām, un daudzos jautājumos/tēmās vairs nav Padomju Savienības mentalitātes.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Manā nozarē ir veikti pasākumi tiesu sistēmas efektivitātes uzlabošanai, un tas tieši ietekmē investīciju aizsardzību. Arī izmaiņas regulējumā, piemēram, tirdzniecībā, veicina kapitāla plūsmu Latvijā. Es priecājos, ka FKTK tagad cenšas līdzsvarot savu pārraudzības lomu (aizsardzības lomu) ar atklātu regulējumu, lai veicinātu attīstību. Latvijā kapitāla tirgos joprojām ir viens no viszēnākajiem kapitalizācijas līmeņiem Eiropā. Investīciju pievilcības ziņā pozitīvais faktors ir tas, ka Latvijā pēdējā laikā vairāk cenšas iesaistīties vietējie investori, kas ir ļoti laba zīme.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

3. Latvijas politikas veidotāju darba novērtējums: kas aizvadīto četru gadu laikā ir paveikts, lai uzlabotu investīciju klimatu Latvijā?

Mēs lūdzām ārvalstu investorus Latvijā novērtēt Latvijas politikas veidotāju darbu: kas aizvadīto četru gadu laikā ir paveikts, lai uzlabotu investīciju klimatu Latvijā? Politikas veidotāju ieguldījums tika novērtēts skalā no 1 līdz 5 (kur “1” ir izgāšanās, “3” – viduvēji un “5” – teicami).

Ārvalstu investori politikas veidotāju centienus uzlabot investīciju klimatu iepriekšējo četru gadu laikā (2018–2021) novērtēja vidēji ar 2,9 punktiem no 5. 2016.–2020. gadā sniegtais novērtējums attiecībā uz politikas veidotāju centieniem iepriekšējā gadā uzlabot investīciju klimatu ir apkopots 2. tabulā un svārstās no 2,3 2016. gadā līdz 3,1 2020. gadā. Atbilžu sadalījums attiecībā uz 2021. gada pētījuma secinājumiem, t.i., politikas veidotāju centienu novērtējums

investīciju klimata uzlabošanai aizvadīto četru gadu laikā, ir sniegts 2. attēlā.

2. tabula: Ārvalstu investoru vērtējums par politikas veidotāju centieniem uzlabot investīciju klimatu aizvadīto 4 gadu laikā: 2021. gada pētījums

Skala no 1 līdz 5, kur "1" ir izgāšanās, "3" – viduvēji un "5" – teicami

2016: n = 30; 2017: n = 42; 2018: n = 40; 2019: n = 47; 2020: n = 44; iepriekšējie 4 gadi (2018–2021): n = 53

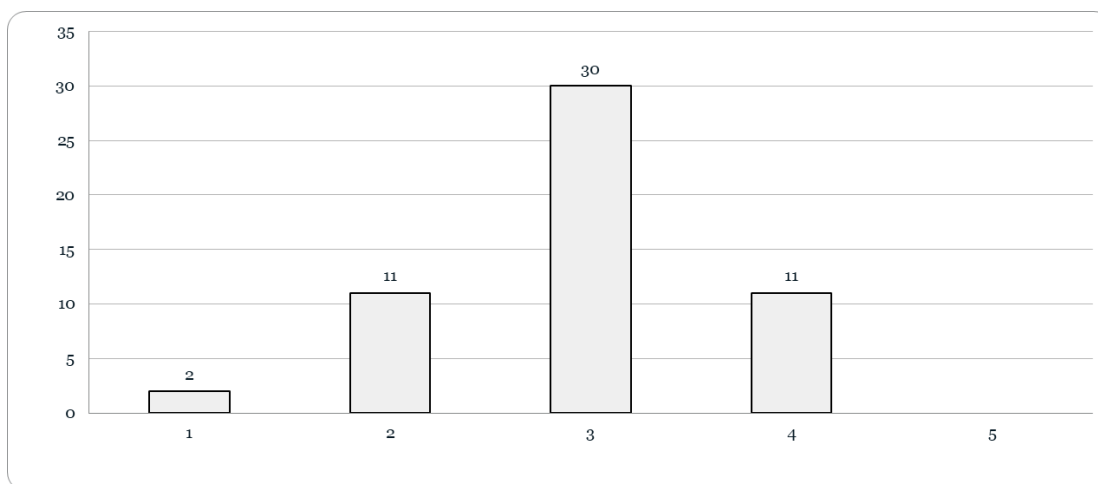
<i>gads</i>	<i>vērtējums</i>
2018–2021	2.9
2020	3.1
2019	3.1
2018	2.9
2017	2.9
2016	2.3

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2021. gadā

2. attēls: Ārvalstu investoru vērtējums par politikas veidotāju centieniem uzlabot investīciju klimatu aizvadīto 4 gadu laikā. Atbilžu sadalījums.

Skala no 1 līdz 5, kur "1" ir izgāšanās, "3" – viduvēji un "5" – teicami

Iepriekšējie 4 gadi (2018–2021): n=53

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2021. gadā

FICIL 2021. gada Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumā piedalījušos ārvalstu investoru vērtējumi atspoguļoti turpmākajos citātos, no kuriem daži ir pozitīvi vai salīdzinoši pozitīvi:

“Man patīk akcīzes nodokļa paaugstināšanas trīs gadu plāns, jo tas sniedz skaidrību. Kopumā šāda skaidrība ir mums noderīga, mēs varam plānot.” (Ražošanas uzņēmums)

“Salīdzinot ar pagātņi, situācija ir uzlabojusies, taču lielākoties pastāv ilūzija, ka tiek veikti pasākumi vai arī tiek piesavināti nopelni par citu veiktajiem pasākumiem. Situācija

“No savas uzņēmējdarbības redzu, ka ir pietiekams Ārlietu ministrijas un LIAA atbalsts. Politikas veidotāji dara pietiekami daudz, lai uzlabotu investīciju vidi un palīdzētu jaunajiem ārvalstu investoriem. Bet ne viss ir lieliski – protams, vēl ir veicami dažādi uzlabojumi.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir lielisks premjerministrs ar rietumniecisku domāšanu, mēs esam labā situācijā. AML novēršanas jautājumi joprojām ir mazliet sāpīgi.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Milzīgs solis uz priekšu ir LIAA vadības maiņa, šķiet, ka Rožkalna kungs piešķir organizācijai pilnīgi jaunu virzītājspēku, mēs augstu vērtējam aktivitātes līmeni.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Noteikti ir uzlabojumi, premjerministrs ir augstu kvalificēts. Man ir iespaids, ka lēmumi tiek pieņemti caurskatāmāk, savtīgas intereses ir atstātas novārtā – tā vismaz šķiet.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Uzņēmumu ienākuma nodoklis ir palielinājies, šajā ziņā nodokļu slogs ir palielinājies. Pozitīvi jānovērtē atbalsta mehānismi. Ir pozitīva sadarbība ar valdību un LIAA.” (Ražošanas uzņēmums)

“Es neteiktu, ka mani vadītāji ir ļoti apmierināti ar to, kas šobrīd notiek Latvijā.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“LIAA, prokuratūrā, Latvijas Bankā ir jauna vadība – jauna enerģija un eksperti, kas ieņem vadošos amatus – tas ir ļoti labi un tiek augstu novērtēts.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Mūsu nozarē politikas veidotāju rīcībai ir bijusi pozitīva ietekme uz investīciju klimatu. Ir ņemti vērā nekustamā īpašuma īpašnieku un attīstītāju alianses priekšlikumi, un ir veikti vērā ņemami pielāgojumi īres regulējumā. Tomēr noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jautājumi joprojām ir problemātiski, taču tas varētu negatīvi vairāk ietekmēt trešo valstu investorus.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

nepasliktinās, bet arī būtiski neuzlabojas.”
(Ražošanas uzņēmums)

“No valdības puses valda vispārēja vienota attieksme, ka Latvija ir pievilcīga valsts investīcijām. Tomēr vēl ir daudz darāmā, un ir jāveic uzlabojumi.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Ja kāds ārvalstu uzņēmums vēlas ienākt Latvijā ar LIAA starpniecību, LIAA reakcija ir ļoti ātra. Pastāv vēlme piesaistīt jaunus investorus. Ir labi piemēri saistībā ar uzņēmumiem, kas ienāk Latvijā ar LIAA atbalstu. Tomēr, salīdzinājumā ar Igauniju un Lietuvu mēs vēl neesam definējuši, tieši kāda veida investīcijas vēlamies piesaistīt.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Ne izcila, bet virs vidējā līmeņa. Joprojām ir lietas, kas jāuzlabo. Ārvalstu investīciju piesaistei tiek pievērsta lielāka uzmanība nekā iepriekš, un tiek īstenotas jaunas politikas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Ir vērojamas dažas pozitīvas pārmaiņas, taču vēl ir daudz darāmā, un politikas veidotājiem jāturpina centieni uzlabot investīciju klimata stabilitāti un paredzamību, tāpēc ir svarīgi uzturēt pastāvīgu dialogu un aktīvu sadarbību starp FICIL un valsts iestādēm.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Pozitīvais aspekts – reformas banku sektorā saistībā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu atmazgāšanas problēmām. Tas ir pozitīvs signāls ārvalstu investoriem, ka šādas problēmas Latvijā tiek risinātas. Tomēr tas var arī raidīt sliktus signālus trešo valstu ārvalstu investoriem, kas, iespējams, darbojas likumīgi. Sadarbība ar pašvaldībām bieži vien ir ļoti sarežģīta. Tās nevajadzīgi paildzina mūsu jaunus projektus un paplašināšanās procesus. Salīdzinājumam – Lietuvā, kur mūsu komunikācija ar pašvaldībām ir ļoti vienkārša, mums šādu problēmu nav – projekts tiek saskaņots ātri, un attīstība notiek bez būtiskiem šķēršļiem.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Ir paveikts zināms darbs – tiesas, izglītības sistēma, nodokļu izmaiņas (uzlabojums), taču aizvadītos divus gadus pārāk daudz laika

“Man nav pilnīgas pārlicības, ka aiz vārdiem ir darbi un reāli uzlabojumi. Mēs ieguldām daudz, maksājam visus nodokļus, bet sniegt jebkādus ieteikumus ir ļoti grūti.”(Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Joprojām trūkst darbaspēka, politikas veidotājiem ir jāatvieglo ārvalstu darbaspēka piesaiste.”(Ražošanas uzņēmums)

“Mēs neredzam, ka notiek lielas – strukturētas lietas.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Investīciju jomā izmaiņas nodokļos ir pozitīvas. Tāpat arī izmaiņas izglītībā. Taču ir daudz lietu, kas nav atrisinātas.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Ir panākti daži uzlabojumi, bet citi svarīgi jautājumi ir apstājušies. Izskatās, ka šī valdība ir atvērtāka, un šķiet, ka publiskais sektors ir vairāk gatavs strādāt ar privāto sektoru.”(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Jautājums ir par to, kā novērtēt investīciju klimata uzlabojumus? Iepriekš tas tika mērīts ar pieaugošo ēku un infrastruktūras objektu skaitu, taču jāņem vērā arī tas, kas Latvijā ierodas, un uzņēmumi, kas ierodas veikt uzņēmējdarbību. Esmu redzējis, ka manā nozarē Latvijā ir ienākusi konkurence, kas ir laba zīme, ka uzlabojas investīciju klimats un uzlabojas ekonomiskā atbilstība.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

aizņēma Covid. PR komunikācija par Latviju kā vietu investīcijām ir ļoti vāja. Salīdzinājumā ar citām valstīm Latvija visos galvenajos labklājības rādītājos izceļas negatīvi. Valsts administrācijas sektors kopumā ir vājš un nav orientēts uz uzņēmējdarbību. Kopumā – nav veiktas daudzas sistēmiskas reformas (izņemot augstāko izglītību), lai padarītu valsti efektīvāku/produktīvāku/vienkāršāku.”(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Pirms pandēmijas premjerministrs ļoti aktīvi piesaistīja ārvalstu investorus, taču darbaspēka pieejamība joprojām ir milzīga problēma.”(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Pirms kāda laika uzņēmējdarbība parādīja problēmas ar maksātspēju un birokrātiju būvniecības jomā. Maksātspējas joma ir atrisināta, bet būvniecība joprojām ir katastrofa.”(Pakalpojumu uzņēmums)

“Ir panākti daži uzlabojumi, un politikas veidotāji ir paveikuši zināmu darbu, taču varētu darīt daudz vairāk. Šķiet, ka politikas veidotāji dod priekšroku lielu pasākumu apmeklēšanai un PR kampaņu par investīciju klimatu izvēršanai, nevis reālu instrumentu radīšanai, lai uzlabotu investīciju klimatu.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Es neteiktu, ka nav nekāda progressa, bet dažreiz šķiet, ka viņi sper 4 soļus uz priekšu un 3 atpakaļ. Tāpat kā Moneyval – viņi sper zināmus soļus, lai problēmu risinātu, bet tad padara to tik sarežģītu, ka rodas sajūta, it kā spertu soļus atpakaļ.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Tomēr tika saņemti arī vairāki negatīvi komentāri:

“Mēs vairāk runājam nekā darām. Trīs gadu laikā Viļņa ir mainījusies – uzceltas milzīgas biroju ēkas un biznesa parki.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Ir arī nepiepildītas cerības. Pirmajā gadā, kad tika veidota koalīcija, visi bija diezgan apmierināti. Bija cerība, ka šie cilvēki sapratīs realitāti, taču tas tā īsti nenotika. Ja tā būtu iepriekšējā valdība, es teiktu

“Mēs varējām darīt vairāk, lai uzlabotu investīciju klimatu. Šķiet, ka Latvija cenšas definēt mūsu galvenos mērķus, kas ir galvenais pievilksanas punkts, bet mēs joprojām neesam redzējuši rezultātus. Aģentūra Invest Lithuania ir ļoti agresīva investīciju piesaistē, godīgi sakot, man ir arī grūti izdomāt kādu īsu kopsavilkumu par Latviju. Igaunija ir digitāla valsts, Lietuva ir biznesa pakalpojumu centra valsts, bet Latvijai ir vairāki dažādi virzieni, un tiem visiem trūkst darbaspēka. Mēs nezinām, kā

“labi”.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Tas viss ir saistīts ar darbaspēka pieejamību. Šķiet, ka lielākā daļa veikto darbību ir tikai formalitātes, bet galu galā nav nekā reāla, ko piedāvāt, lai uzņēmumiem palīdzētu risināt darbaspēka trūkuma problēmu. Publiskais sektors steidz lepoties ar to, ka šeit attīstās jauni ražošanas uzņēmumi, bet jautājums paliek atklāts – kas tajos strādās? Mums ir redzami gadījumi, kad pašvaldības bloķē potenciālos investorus, un tas ir ļoti slikts signāls. Visi šie jautājumi ir saistīti ar izglītības sistēmas kvalitāti – cilvēkiem ir jāspēj pašiem pieņemt racionālus lēmumus. Bet tas nav jautājums, ko var risināt uzņēmumi, šī problēma ir jārisina politikas veidotājiem.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Uzņēmējdarbības izaugsme ir cieši saistīta ar pieejamo darbaspēku. Iepriekšējo gadu laikā nav noticis nekas, kas šo problēmu atrisinātu visaptveroši, taču šī problēma nav jauna. Nodokļu slogs nav samazināts, mēs joprojām nevaram piesaistīt ārvalstu darbaspēku. Problēmas ignorēšana neļaus tai izzust, tā tikai var likt investoriem aiziet, bet tad jūs zaudēsiet labus nodokļu maksātājus.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Principā valdībai bija laba iecere saistībā ar Zaļo kursu, tomēr šķiet, ka mēs pat nezinām, kā daudzas ar mūsu zaļajiem mērķiem saistītās lietas izmērīt. Viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc Latvijā ir grūti investēt, ir tas, ka šobrīd mēs šķietam nedaudz labāks modelis nekā Baltkrievija. Mēs nerisinām nekādas reālas problēmas, piemēram, pilnīgu cilvēkkapitāla un investīciju aizsardzības trūkumu.” (Ražošanas uzņēmums)

“Zaļās enerģijas ražošana, nozare, kurā es strādāju, ir diskreditēta, tiek mēģināts apturēt tās attīstību un izaugsmi, un tagad mēs visi redzam, kā tas izpaužas elektroenerģijas cenās. Mūsu enerģijas tirgi nav diversificēti, un mēs neatbilstam ES noteiktajiem zaļās pārejas kritērijiem.

Ir nozares, kas vēlas reorganizēties un sākt ražot kaut ko citu (piemēram, no biogāzes uz biometānu), bet diemžēl nav šo jomu regulējošu noteikumu un likumu, lai varētu veikt šo pāreju, cīņa par atbilstoša regulējuma korekciju ir ilgusi

pārdot Latviju, mēs nezinām, kā sevi uzslavēt, jo esam visur. Mēs joprojām neesam definējuši, kāpēc lielajiem investoriem vajadzētu skatīties Latvijas virzienā.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Kad politikas veidotāji runā skaļi, viņi, protams, saka, ka mēs vēlamies piesaistīt investīcijas, bet vai viņi patiešām cenšas parādīt iespējas investoriem? Ir sajūta, ka politikas veidotājiem nav patiesas vēlmes. Arī veids, kā mēs plānojam budžetu, nav ilgtspējīgs, mēs nevaram plānot no gada uz gadu, ja vēlamies panākt pozitīvas ilgtermiņa pārmaiņas. Viss tiek risināts, cenšoties atrisināt lielākas problēmas, bet nav plašākas perspektīvas. Lielie ieguldījumi tiek veikti arī infrastruktūras uzlabošanai, bet trūkst ieguldījumu Latvijas cilvēkkapitāla (iedzīvotāju) uzlabošanā.

1) Valdībai būtu jānosaka skaidri galvenie darbības rādītāji par to, ko vēlamies sasniegt, un nevis jāraksta gari teksti, bet gan faktiski jāuzraksta skaidri definēti galvenie darbības rādītāji.

2) Skaidra stratēģiskā komunikācija ar iedzīvotājiem un investoriem. Politikas veidotāji saka, ka mums ir jāpiesaista investori un jāveic pārmaiņas, bet netiek runāts par to, kā to izdarīt, turklāt dažkārt viņi izvairās pieņemt jebkādus lēmumus, jo tas var radīt interešu konfliktu.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Kopumā progress nav, ir tikai nelieli uzlabojumi, kas galvenokārt saistīti ar stabilitātes palielināšanu un nenoteiktības mazināšanu. Daži uzlabojumi nodokļu sistēmā. Mūsu nozarei par labu nāk tas, ka aizvadīto gadu laikā esam izveidojuši kopīgu pakalpojumu asociāciju, un mūs uzklausa. Trūkst skaidras stratēģijas, un netiek darīts pietiekami daudz, lai veicinātu stratēģiju vai vīziju. Iespējams, ka daudz kas ir paveikts, un valdība pie tā pastāvīgi strādā, bet par to vienkārši nerunā, šajā gadījumā būtu daudz plašāk jāpopularizē viņu darbs. Turklāt pēdējie divi Covid-19 gadi patiešām ir pasliktinājuši plašākas perspektīvas, jo valdība Covid-19 ir noteikusi kā prioritāti attiecībā pret citām iniciatīvām.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Jebkurš lēmums, kas tiks pieņemts šodien, īstenosies nākamajos 15 gados. Tāpēc es

vairāk nekā 2 gadus, bet izmaiņu nav. Diemžēl juridisko problēmu dēļ šie darbi netiek turpināti.”(Ražošanas uzņēmums)

“Ņemot vērā nodokļu režīmus un nestabilitāti, kā arī atbalsta programmas Covid pandēmijas laikā – nenoteiktība nepalīdz nekādā veidā.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“No politikas veidotāju perspektīvas varētu būt uzlabojumi, bet ne mums. Mēs neesam novērojuši būtiskus uzlabojumus. Politikas veidotājiem ir daudz neizdarītu mājasdarbu, kas jāpaveic. Grūti pateikt, vai situācija ir uzlabojusies vai pasliktinājusies. Dažas lietas, iespējams, ir uzlabojušās, bet dažas joprojām nav paveiktas.”(Ražošanas uzņēmums)

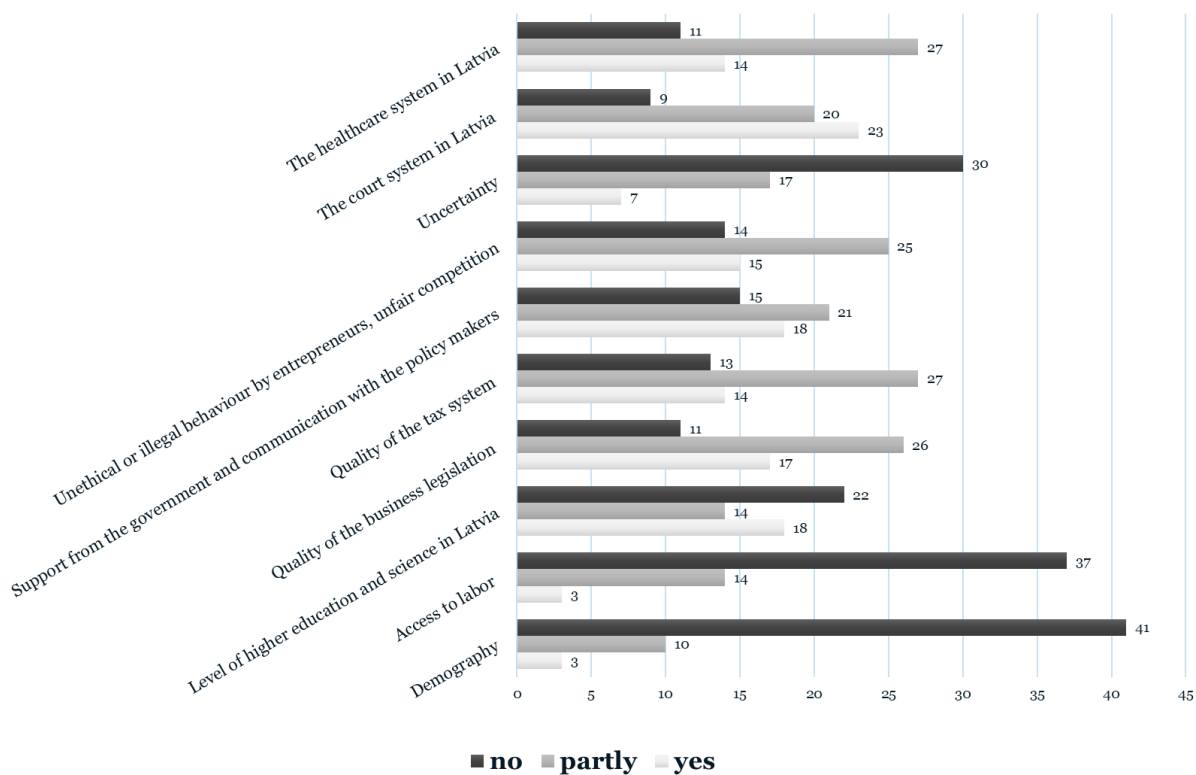
nesaprotu, kā šos svarīgos lēmumus var tik ilgi atlikt un tikai pārskatīt bez reāla progressa. Šāda problēma mums ir izglītības sistēmā, kas ir labs piemērs. DESI indekss liecina, ka skolās ir problēmas ar digitālo pamatprasmju apgūšanu – tā skolās ir kritiska situācija. Ja IT skolotājiem skolās tuvojas pensijas vecums, tad kādu zināšanu līmeni mēs varam sagaidīt. Bērni izmanto tehnoloģijas izklaidei, mēs nemācām programmēšanu, mēs nemācām digitālo rakstpratību.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

4. Galvenie izaicinājumi, ar kuriem ārvalstu investori Latvijā saskārušies iepriekšējo četru gadu laikā: progress vai regress?

Tradicionāli FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumā mēs lūdzam ārvalstu investorus novērtēt, vai ir panākts progress vai regress attiecībā uz dažādām galvenajām problēmām, kas identificētas iepriekšējos FICIL indeksa pētījumos. Konkrēti, 2015. un 2016. gada aptaujās tika identificēti vairāki galvenie izaicinājumi, ar kuriem ārvalstu investori Latvijā saskārās, attīstot savu uzņēmējdarbību. Tie bija šādi: demogrāfija, darbaspēka pieejamība, izglītības un zinātnes līmenis, uzņēmējdarbību regulējošo tiesību aktu kvalitāte, nodokļu sistēmas kvalitāte, valdības atbalsts un komunikācija ar politikas veidotājiem, uzņēmēju neētiska vai nelikumīga rīcība, negodīga konkurence, nenoteiktība, tiesu sistēma un veselības aprūpes sistēma Latvijā. Ņemot vērā šā ziņojuma mērķi, 2021. gada aptaujā ārvalstu investoriem tika uzdots jautājums, vai, viņuprāt, iepriekšējo četru gadu laikā šajās problemātiskajās jomās ir panākts progress. Secinājumi ir apkopoti 3. attēlā.

3. attēls: Ārvalstu investoru vērtējums par progresu iepriekšējo četru gadu laikā attiecībā uz galvenajām problemātiskajām jomām, kas norādītas 2015. un 2016. gada pētījumos: 2021. gada secinājumi

Respondentiem tika piedāvāts novērtēt katru vienību, novērtējot, vai ir noticis uzlabojums: “jā”, “daļēji” vai “nē”.
n=53.

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2021. gadā

FICIL 2021. gada Ārvalstu investīciju vides pētījuma rezultāti liecina (sk. 3. attēlu), ka ārvalstu investori vismazāko progresu ir saskatījuši šādās trīs jomās: *demogrāfija* (41 no 53 investoriem norādīja, ka nav progresa), *darbaspēka pieejamība* (37 no 53 investoriem norādīja, ka nav progresa) un *nenoteiktība* (30 investori norādīja, ka nav progresa). 22 investori nesaskata nekādu progresu *augstākās izglītības un zinātnes līmenī* Latvijā, 14 uzskata, ka ir panākts daļējs progress, savukārt 18 uzskata, ka iepriekšējo četru gadu laikā ir panākts progress augstākās izglītības un zinātnes līmenī.

Valdības atbalsts un saziņa ar politikas veidotājiem, uzņēmējdarbību regulējošo tiesību aktu kvalitāte, uzņēmēju neētiska vai nelikumīga rīcība un negodīga konkurence, veselības aprūpes sistēma un nodokļu sistēma ir jomas, kurās ievērojama daļa pētījumā piedalījušos investoru ir saskatījuši progresu (attiecīgi 18, 17, 15, 14 un 14), un vēl lielāks skaits ārvalstu investoru šajās jomās ir saskatījuši daļēju progresu. Turklāt 23 un 20 ārvalstu investori ir novērojuši progresu attiecībā uz *tiesu sistēmas attīstību* Latvijā, savukārt 9 ziņoja, ka progresa nav, bet 2 uz šo jautājumu neatbildēja.

Padziļinātu ieskatu ārvalstu investoru attieksmē Latvijā – gan pozitīvajā, gan negatīvajā – attiecībā uz progresu galvenajās problemātiskajās jomās iepriekšējo četrus gadus laikā sniedz intervijās iekļautie citāti:

Demogrāfija

“Mēs redzam atbalsta mehānismus jaunajām ģimenēm. Piemēram, aizdevumu atbalsts.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Ja raugāties ilgtermiņā, tas ir galvenais jautājums – tas ir visa pamatā.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Covid-19 laikā (pagājušajā gadā) ir bijis augstāks dzimstības līmenis. Taču mēs kā nozare saskatām lielu izaicinājumu saistībā ar ierobežoto jauniešu skaitu un, visticamākais, to izjutīsim arī turpmāk.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs redzam, ka politiķi par to domā, tas ir lielisks jautājums, ar ko politiķi var uzrunāt vēlētājus. Mēs esam skeptiskāki, raugoties uz to, kādas problēmas demogrāfiskie jautājumi risina saistībā ar problēmām, ar kurām pašlaik saskaras uzņēmumi, darbaspēks un ekonomika. Tas, ka abi vecāki var sadalīt bērna kopšanas atvaļinājumu, ir labi, tas dod iespēju neatstāt darbu uz pārāk ilgu laiku, tomēr to nevajadzētu tik stingri regulēt – lēmumu pieņemšana būtu jāatstāj katra cilvēka ziņā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Šeit nav redzams nekas pozitīvs. Šis ir ilgtermiņa jautājums, kam nepieciešams ilgtermiņa risinājums. Latvijā iebrauc vai darba tirgū ienāk mazāk cilvēku nekā pensionējas. Vismaz vietējo iedzīvotāju migrācija no Latvijas šobrīd ir mazāka. Kad investori lem par investīcijām, viņi pievērš uzmanību šim aspektam, kā arī konkrētai vietai un pilsētām, piemēram, Rīgai.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Latvijas problēma Nr. 1 nākamajās desmitgadēs.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Manuprāt, progressa nav. Valde man visu laiku uzdod šo jautājumu – kāds ir progress demogrāfijas jomā? Mēs aizvadītos 20 gadus esam bijuši ilgtermiņa investori un vēlētos palikt vēl 20, taču demogrāfija ir izejums, kāpēc mums, iespējams, būs jāpārtrauc veikt investīcijas.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Situācija ir pasliktinājusies vai arī nekas nav mainījies. Šobrīd ir ļoti grūti atrast darbiniekus, mums ir daudz brīvu, neaizpildītu vakancu, īpaši pēdējos divos gados.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Statistika nemelo. Ja es pareizi saprotu, Igaunija ir vienīgā kaimiņvalsts ar pozitīviem demogrāfiskajiem rādītājiem. Subjektīvi es uz ielas redzu vairāk bērnu, bet statistika liecina ko citu. Iepriekšējo 4 gadu laikā nav notikušas būtiskas izmaiņas un uzlabojumi.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Emigrācija joprojām pastāv. Valsts joprojām zaudē cilvēkus.” (Ražošanas uzņēmums)

“Iedzīvotāju skaits samazinās. Par valsts labklājību var spriest pēc tās attieksmes pret bērniem un vecāka gadagājuma cilvēkiem.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Pirms četriem gadiem bija valsts pārvaldes mēģinājumi veikt dažas aktivitātes un atvest speciālistus no ārzemēm. Dažos gadījumos tas izdevās, bet tie ir atsevišķi gadījumi. Šajā laikā nav izstrādāta politika attiecībā uz demogrāfiskajiem uzlabojumiem. Tad nāca Covid un ļoti negatīvi ietekmēja demogrāfiju. Nav novērojamas pozitīvas tendences – ir tikai stagnācija.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Darbaspēka pieejamība

“Banku nozarē mēs redzam, ka ir labāk kvalificēts darbaspēks. Pirms četriem gadiem sākuma līmeņa darbinieki bija jāapmāca rūpīgāk, tagad viņi ir gatavi daudz ātrāk.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Dažas nelielas iniciatīvas ir īstenotas, bet kāda tam bija jēga, ja problēma ir lielāka nekā jebkad agrāk? Šī birokrātijas tēma ir jāpārtrauc vēlēšanu gados, dodiet mums problēmas risinājumu.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Tehnoloģiju jomā – tā ir mūsu galvenā darbības joma. Augsto tehnoloģiju jomā piekļuve darbaspēkam ir ļoti svarīga. Pozitīvais aspekts – izmaiņas migrācijas procedūrās, kas attiecas uz augsti kvalificētiem speciālistiem, ir ļāvuši mums vieglāk pārcelt uz Latviju speciālistus, kas atbilst augsti kvalificētu speciālistu kritērijiem.” (Ražošanas uzņēmums)

“Tas ir atkarīgs no amata. Dažiem amatiem darbinieki ir kļuvuši pieejamāki, bet dažiem, piemēram, IT un mežsaimniecībā strādājošajiem (strādniekiem un iekārtu operatoriem) ir speciālistu trūkums. Nepieciešamas lielākas investīcijas.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Savā nozarē es par to nevaru sūdzēties, ir pietiekami daudz jaunu juristu, un mēs varam atrast kvalitatīvus darbiniekus. Es ieteiktu augstskolām, gatavojot juristus, vairāk koncentrēties uz praktisko pielietojumu, mācīšanās un izpratnes metodēm. Dažkārt rodas sajūta, ka jaunajiem juristiem nav pamatprasmju, lai strādātu reālā vidē.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs kā uzņēmums pielāgojamies darbaspēka pieejamībai. Pašlaik esam nolēmuši pieņemt darbā cilvēkus, kuri strādā attālināti un nekad neierodas birojā. Tādējādi mēs varam piesaistīt darbiniekus no visas Latvijas. Jelgavā nebija iespējams atrast darbiniekus, kas nāktu uz filiāli.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Noteikumi, kas neļauj strādāt nevakcinētām personām, ir ļoti nepamatoti. Strādāt ir cilvēku neatņemamas tiesības. Rezultātā cilvēki vispār pametīs Latviju vai dosies strādāt uz nozarēm, kurās ir ēnu ekonomika. Būs ļoti grūti šos cilvēkus atgriezt darbā un samazināt viņu ēnu ekonomikas aktivitātes.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Mūsu nozare ir ļoti apdraudēta – pieprasījums pēc darbaspēka 3 līdz 4 reizes pārsniedz piedāvājumu. Šobrīd augstskolas absolvents ar viena gada pieredzi prasa EUR 2500 sākuma algu. Šī darbaspēka trūkuma dēļ ir ļoti augsta algu inflācija, un mēs tuvojamies skandināvu algām.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Cilvēkiem, kuri vēlas strādāt nepilnu darba laiku, ir kļuvis grūtāk to sekmīgi darīt nelabvēlīgo noteikumu dēļ.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Tas ir ļoti būtiski, bet, manuprāt, situācija ir pasliktinājusies. Mēs redzam, ka Satiksmes ministrija samazina štatus, kas arī palīdz atbrīvot darbaspēka resursus, bet situācija joprojām ir slikta.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Šis patiešām ir lūzuma punkts. Nepieciešamība pēc darbaspēka tikai aug, jo Latvijā trūkst visaptverošas darbaspēka politikas, ekonomiskā izaugsme šobrīd stagnē.” (Ražošanas uzņēmums)

“Situācija ir ievērojami pasliktinājusies visos līmeņos – gan augsti kvalificēta, gan mazāk kvalificēta darbaspēka līmenī. Mums regulāri ir vairāk nekā 60 vakanču. Tā kā trūkst darbaspēka, esmu spiests pārcelt uzņēmuma daļas uz citu valsti.” (Ražošanas uzņēmums)

“Darbaspēka izmaksu pieaugums nav adekvāts. Latvijā dzīvojoši speciālisti ir sākuši attālināti strādāt ārzemju uzņēmumos. Tas ir globalizācijas elements, bet, raugoties lokāli, darbaspēka pieejamība ir pasliktinājusies.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Darbaspēka trūkums ir katastrofa.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mums ir jāsaprot, ka tirgus Latvijā ir mazs, mums trūkst cilvēku, kuri spētu veikt biznesa izaugsmei nepieciešamos uzdevumus. Daudzi jaunieši dod priekšroku attālinātam darbam. Darba kvalitāte un produktivitāte neatbilst mākslīgi paaugstinātajām algām, jo mums vienkārši nepietiek darbaspēka.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Kopumā – cilvēkresursu tēma ir politiski jutīgs temats, tāpēc netiek darīts nekas būtisks, lai risinātu šo jautājumu. Cilvēkkapitāls ir sāpīgs jautājums investoriem – gan attiecībā uz vietējo, gan ārvalstu darbaspēku.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Būtisku izmaiņu nav. Iedzīvotāju skaits samazinās. Pašlaik Latvijā ir grūti piesaistīt ārvalstu darbaspēku, jo pastāv juridiskas problēmas. Četru gadu laikā izmaiņas nav notikušas.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“IT jomā situācija ir pasliktinājusies. Ir lielāka konkurence un pieprasījums pēc IT speciālistiem. Valdība varētu darīt vairāk no politikas un imigrācijas perspektīvas.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs saskaramies ar arvien lielākām problēmām, kas saistītas ar darbaspēka pieejamību un cilvēku novecošanu. Mums jāmeklē vairāk veidu, kā piesaistīt cilvēkus no citām valstīm. Atveriet robežas.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Augstākās izglītības un zinātnes līmenis Latvijā

“Šeit ir notikuši uzlabojumi. Augstākās izglītības reforma ir pieņemta. Nākotnē mums jākoncentrējas uz konkurētspējīgāku personu izveidošanu.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Arvien vairāk cilvēku vēlas iegūt labāku izglītību, pilnveidot savas zināšanas un kompetences, lai viņiem nebūtu jāstrādā fizisks darbs. Pētījumi mežsaimniecības zinātnē ir tuvu starptautiskajam līmenim.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Noteikti uzlabojusies. Universitātes attīstās. Attīstība plašā mērogā – daži jauni objekti, jaunas pilsētiņas. Ieguldījums iekārtās ir labs ilgtermiņa ieguldījums, jo tas piesaistīs ārvalstu studentus. Mūsu nozarē mēs jebkurā gadījumā paši apmācām speciālistus. Šobrīd Latvijā nav programmu, kurās mācītu ģenētisko sekvencēšanu. No savas puses mēs vēlamies veicināt politiku, kas saistīta ar universitāšu finansējuma palielināšanu. Iespējams, izstrādāt kopīgas programmas ar uzņēmumiem, lai palīdzētu atjaunināt esošās programmas. Mēs esam priecīgi nodrošināt dažus zinātniekus/lektoros universitātēm. Mēs vēlamies, lai universitātēm būtu vairāk iespēju.” (Ražošanas uzņēmums)

“Tas, kas ir paveikts, ir noderīgi.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir “lieliski” augstskolu vadītāji, kas braukā ar Lexus džipiem un saņem lielas algas, bet es neredzu nekādu ieguvumu izglītībā. Man patīk Latvijas Universitātes pieeja attiecībā uz jaunajām ēkām un programmām dabaszinātņu jomā. Ir vērojamas dažas konsolidācijas tendences.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Reformas ir sāktas, redzēsim, kāds būs progress.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Ir labi, ka mums ir veikta reforma augstākajā izglītībā, taču tai vajadzēja notikt jau pirms daudziem gadiem. Mums ir jāpieņem labāki lēmumi un jābūt stingriem. Izglītības kvalitāte Latvijā skolās ir liela problēma, jo, lai būtu labs students universitātē, skolā ir jāapgūst pamatzināšanas. Tas ir būtiski jāuzlabo.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Samazinās to absolventu skaits, kuri iegūst izglītību, kas ir praktiski noderīga darba devējiem, bieži vien viņiem ir grūtības uzreiz doties strādāt profesijā. Izglītības līmenis ir zema pamatprofesiju izvēle.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Augstākās izglītības reforma ir pozitīva. Mums ir nepieciešams laiks, lai redzētu faktiskos rezultātus, taču virziens ir pareizs.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Ir notikušas dažas izmaiņas šo iestāžu pārvaldībā. Ir ierosināts tās apvienot. Šajā ziņā ir panākts zināms progress.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Augstākās izglītības reformas jomā mēs virzāmies pareizajā virzienā, bet mums tā vēl ir jāisteno līdz galam. Vismaz mēs redzam politisko gribu šo jautājumu risināt.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Lēmumi tiek pieņemti pareizajos virzienos, bet to ietekme vēl nav redzama.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Nāk prātā skandāli saistībā ar Latvijas Universitāti un rektora vēlēšanām.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Vismaz tika mēģināts piesaistīt finansējumu zinātnei. Tika mēģināts rūpēties par augstākās izglītības pārvaldības modeli, kas pašlaik ir ieviešanas posmā. Tas, protams, ir pozitīvi. Tomēr nesenie notikumi saistībā ar augstākās izglītības iestāžu padomēm rada bažas. Tika ieviests jauns izglītības standarts, kas rada pārmaiņas. Man gribētos domāt, ka skolu un augstākās izglītības iestāžu reforma dos rezultātus. Mājasdarbs, kas bija jāveic pirms 10 gadiem, rezultātus vēl nav devis.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Agrāk bija sajūta, ka cilvēkiem, kas nāk no augstskolām, ir spēcīgākas pamatzināšanas nekā tagad, bet pašlaik ir sajūta, ka mums pamatzināšanas ir jāmaņa absolventiem (protams, ne visiem). Piemēram, jauns sistēmas analītiķis pat nezina, kā vajadzētu izskatīties dokumentiem, un mums tas ir jāmaņa. Mēs strādājam pie darbinieku izglītošanas ilgtermiņā, un tas ir dārgi, jo viņu izglītošana izmaksā dārgi, turklāt mēs vienlaikus maksājam lielu algu. Jaunie noteikumi par kompetencēs balstītu mācīšanos ir potenciāli labs solis, taču ir svarīgi, kā tie tiks īstenoti.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Šķiet, ka ar Skolu 2030 ir radies neliels juceklis.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Šķērslis ir skolotāju nespēja izmēģināt jaunus mācīšanas veidus, mēs redzam, ka skolotāji noveco, un mums ir mazāk jauniešu, kuri vēlas strādāt šajā profesijā.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs redzam, ka daudzi jaunieši izvēlas studēt ārzemēs, tāpēc domāju, ka tā ir atbilde uz jautājumu par izglītības kvalitāti.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Universitātes strādā, bet joprojām trūkst konkurētspējas ar citām universitātēm pasaulē un ES. Es apskatīju 100 un 200 labāko universitāšu sarakstu, un tajā nebija nevienas universitātes no Latvijas. Droši vien pirmā būtu Igaunijas universitāte. Pašlaik, aizvadīto četru gadu laikā nav notikušas būtiskas izmaiņas. Nākotnē mums būtu jātiecas iekļūt vismaz 100 vai 200 labāko universitāšu sarakstā.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Kvalitātes kritumu būtiski veicina tālmācība.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Uzņēmējdarbību regulējošo tiesību aktu kvalitāte

“Problēmas samazinās. Mēs saskaramies ar aizvien mazāk problēmām. Maksātnespējas sistēma ir sakārtota.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Ir uzlaboti tiesību akti par jaunuzņēmumiem, komerciesības, akciju iespējas, maksātnespējas tiesību akti. Joprojām trūkst tiesu, kas nodarbojas ar uzņēmējdarbību regulējošajiem tiesību aktiem.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Akciju iespējas bija labs lēmums.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Ir bijuši mēģinājumi mainīt Komerclikumu. Piemēram, mēģinājumi mainīt padomju, uzraudzības padomju kompetenci. Padomēm potenciāli var būt arī stratēģiska, ne tikai uzraudzības loma. Parlamentā šajā jautājumā ir panākts progress.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Ministrijas vismaz cenšas iesaistīt uzņēmumus darba grupās, bet jautājums paliek atklāts – vai no šīm darba grupām izriet uzņēmēju viedoklis un kompetences, kas ir atspoguļotas dokumentos?” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Progress ir vērojams dažādās jomās. Nav negatīvu tendenču. Tiesību akti par uzņēmējdarbību ir labi, problēma ir ar to īstenošanu.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Poziīvi. Ikdienas darbā manā darbavietā nav būtisku juridisku šķēršļu.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Ja aplūkojam četru gadu periodu, ir vērojami daži uzlabojumi. Mēs esam redzējuši Tieslietu ministrijas un Komerclikuma darba grupas darbu, kā arī kooperatīvās pārvaldības jautājuma virzīšanu. Ir ieviesta regula par SIA uzņēmumu daļu kategorijām. Tas ļauj investoriem, kuriem ir dažādi ieguldījumu mērķi, apvienoties vienā kapitālsabiedrībā. Turklāt tagad SIA uzņēmumos ir ieviestas daļu opcijas, kas var piešķirt daļu no visām kapitāldaļām, tādējādi radot lielāku motivāciju vidējā un augstākā līmeņa vadībai. Reorganizācijas regulējuma uzlabojumi, pašlaik notiek darbs pie tā, joprojām ir problēmas, jo ir nepieciešams ilgs laiks, lai no SIA kļūtu par publisku uzņēmumu, bieži vien vairāk nekā 4 mēneši. Arī Tieslietu ministrija ir nodrošinājusi labu, ērtu bāzi projektu sagatavošanā, piemēram, ir izstrādāts Latvijas korporatīvās pārvaldības kodekss, kas ir labas vadlīnijas citiem. Arī FICIL vadība maksātnespējas administrēšanas jautājumu risināšanā, šajā jomā iepriekšējo četru gadu laikā ir vērojami uzlabojumi.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Piemēram, ir ieviesta Ekonomisko lietu tiesa. Es to vērtēju pozitīvi. Situācijās, kas saistītas ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jautājumiem, ir problēma ar līdzekļu konfiskāciju uzreiz, to varētu darīt citādi... Pēc tam plašsaziņas līdzekļos parādās ziņas, ka atsevišķas lietas varēja tikt izskatītas citādi. Pašreizējā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas regulējuma struktūra ir nepamatota, un nav līdzsvara attiecībā uz visiem dalībniekiem, kuriem tā būtu jānodrošina, piemēram, no mazākiem brokeriem nevajadzētu sagaidīt, lai tie veiktu tādas pašas darbības kā lielās bankas... Pat pašreizējā ES regulā ir teikts, ka šīm pārbaudēm ir jābūt līdzsvarotai pieejai. Turklāt ir precedenti ar līdzekļu konfiskāciju un iesaldēšanu bez iepriekšēja brīdinājuma, un tas ir saprotami, taču šāda lēmuma atcelšana ir sarežģīta un prasa ļoti ilgu laiku, un bieži vien apsūdzētajai personai pat netiek sniegts pamatojums, līdz jautājums nonāk tiesā. Tas var radīt situāciju, kad tiek konfiscēti aktīvi un lieta tiek izskatīta, bet jūs neredzat lietas beigas. Turklāt bieži vien nav iespējams redzēt tiesvedības beigas, un šķiet, ka lietas nekad netiek pabeigtas. Tas viss atbaida trešo valstu investorus. Tāpat attiecībā uz pārbaudēm saistībā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu – mums ir liels projekts, kurā iesaistītas visas Baltijas valstis, lai kopā ar vēl vienu cienījamu Rietumeiropas uzņēmumu attīstītu īpašumus izīrēšanai, taču mums

bija nepieciešams ilgs laiks, lai atvērtu bankas kontu (vairāk nekā mēnesis) – tas mums nav labs signāls, un tas kavē mūsu projekta attīstību.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Ir notikušas pozitīvas izmaiņas. Beidzot ir apstiprināts grāmatvedības regulējums; tas bija sen iekavēts. Regulā beidzot ir noteiktas skaidras definīcijas, kas atbilst mūsdienām.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mūsu nozarē ir daudz neskaidru lietu. Ar akreditāciju un drošību saistītie jautājumi – nav skaidra pārskata par to, kāda veida atļauja mums ir nepieciešama. Nav arī viena normatīvā akta, kas mums būtu jāievēro. No vienas puses, mēs esam jauna nozare, bet, no otras puses, tā, protams, ir problēma. Ja mēs uzdodam jautājumus ministrijām, tās paildzina procesu, pieprasa oficiālas vēstules un ļoti ilgi gatavo atbildes. Politikas veidotāju struktūrvienību starpā notiek daudz “futbola” par to, kā būtu mums jāatbild.

Ministrijas varētu būt atvērtākas un iesaistītākas. Pastāv arī valodas barjera, piemēram, iesniegtie dokumenti par laboratoriju akreditāciju Dānijā ir angļu valodā, bet šeit tos angļu valodā nevar iesniegt, lai gan būtu daudz vieglāk, ja varētu. Mēs lieki tērējam naudu dokumentu tulkošanai. Pēdējos gados VID darbs ir ievērojami uzlabojies. Liels progress ir panākts arī atvieglot pieteikumu iesniegšanu uzturēšanās atļauju saņemšanai, lai mēs varētu iegūt augsti kvalificētus darbiniekus. Tomēr migrācijas politika joprojām rada problēmas – mums ir daudz speciālistu no trešajām valstīm, un ir grūti sazināties ar imigrācijas dienestu par viņu pārcelšanos uz Latviju. Tāpat pastāv problēmas ar Covid-19 sertifikātiem šīm personām, kuras dažkārt nevar saņemt attiecīgo sertifikātu vairākus mēnešus pēc uzturēšanās Latvijā un tādējādi nevar piekļūt resursiem un pakalpojumiem.” (Ražošanas uzņēmums)

“Ir veikti daži uzlabojumi, piemēram, pagaidu aizsardzība, kas 2021. gadā tika iekļauta Civilprocesa likumā un var tikt piemērota arī nefinansiāla rakstura prasībās, kas ir būtiski intelektuālā īpašuma jautājumos, u.c. Tomēr tiesību aktu interpretācija un piemērošana bieži vien ir formāla, tāpēc būtu jāuzlabo saprātīgas tiesību normu piemērošanas principa izmantošana. Piemēram, pieņemot dalībvalstu elektronisko parakstu komercreģistrā, utt.

Attiecībā uz valodas barjeru ārvalstu uzņēmumiem:

1. Ir panākts progress likumu pieejamības nodrošināšanā angļu valodā, tomēr tulkojumu sniegšanas ātrumu varētu uzlabot, kā arī būtu jāapsver šo tulkojumu statuss (oficiālie tulkojumi), kas ļautu valsts iestādēm paļauties uz šiem tulkojumiem;

2. Arī no uzņēmējdarbības viedokļa latviešu valoda kā vienīgā darba valoda valsts iestādēm un institūcijām rada administratīvo slogu un papildu izmaksas ārvalstu uzņēmējiem. Ir saprotams, ka vēsturiskā un sociālā fona dēļ likumdevējiem tas varētu būt jutīgs temats, tomēr būtu jāveic attiecīga ex-ante izpēte, lai noteiktu turpmākas uzlabojumu iespējas.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Jāturpina paātrināt tiesību aktu ieviešana attiecībā uz dažādiem digitāliem risinājumiem, kas paātrina ikdienas juridisko rutīnu.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Pēdējo gadu laikā esam piedzīvojuši zināmus uzlabojumus, tomēr jautājums paliek atklāts – noteikumi ir uzlabojušies, bet kā ir ar to piemērošanu? Tiesību aktu anotācijām ir liela nozīme.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Dažviet ir uzlabojumi, citviet to nav. Sadarbība ar valsts un pašvaldību iestādēm joprojām ir sarežģīta. Ir grūti panākt jebkādas izmaiņas regulējumā.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Mēs neesam saskārušies ar problēmām, mūsu DNS ir iestrādāts, ka mēs ievērojam likumus un strādājam ar partneriem, kas ievēro likumus.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Pārāk daudz dokumentu, pārāk birokrātiski, pārāk sarežģīti bez iemesla.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

*“FICIL ietvaros mēs vienmēr runājam par Igaunijas piemēru. Bet tagad pat lietuvieši ir labāki.”
(Pakalpojumu uzņēmumus)*

Nodokļu sistēmas kvalitāte

*“Nodokļu sistēma ir kārtībā. Pandēmijas laikā ir bijušas zināmas problēmas sazināties ar Valsts ieņēmumu dienestu un saprast, uz kādu valsts atbalstu var pretendēt, taču, manuprāt, viņi dara, ko var.”
(Pakalpojumu uzņēmumus)*

“Darbs ar VID ir sarežģīts, bet 0% reinvestētajai peļņai ir lielisks nosacījums.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Šī valdība ir turējusi savu solījumu; tā nav būtiski mainījusi nodokļu sistēmu, tas ir labi. Daži konkrētās nozares nodokļi ir mainīti, bet galvenie nodokļi nē. Vēl nav atrisināts jautājums par OIK. Runājot par Zaļo kursu, mēs varam izmantot burkānus vai nūjas, un es baidos, ka nūja būs lielāki nodokļi tiem uzņēmumiem, kuri jau tagad maksā milzīgus nodokļus. Vairāk uzmanības būtu jāpievērš ēnu ekonomikas mazināšanai.” (Ražošanas uzņēmums)

“Vienots konts nodokļu vajadzībām ir laba lieta.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Pozitīvi vērtējams tas, ka nodokļu sistēma netika būtiski mainīta, tomēr būt uzņēmumam Latvijā joprojām ir dārgi; citas Eiropas Savienības valstis ir lētākas un konkurētspējīgākas. Nodokļu sistēma uzņēmumu ienākšanai šajā valstī nav vilinoša.” (Ražošanas uzņēmums)

“Ja es salīdzinu Latvijas nodokļu sistēmas kvalitāti ar Austrālijas nodokļu sistēmas kvalitāti, tad šeit ir daudz labāka nodokļu sistēma nekā tur. Daudzi cilvēki būtu pārsteigti, bet tā ir taisnība. Tā nav pilnīgi perfekta un ne visas problēmas ir atrisinātas, tomēr ir panākti daži uzlabojumi.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

*“Notiek uzlabojumi. Attiecībā uz iespējamiem PVN samazinājumiem – es nedomāju, ka ieguvumi sasniegtu gala patērētāju. Ieviešot progresīvo ienākuma nodokli, radās neskaidrības, taču kopumā virzība ir pozitīva. Es vēlētos, lai Valsts ieņēmumu dienests būtu padomdevējs, nevis sodītājs.”
(Konsultāciju un IKT uzņēmums)*

“Kučinska kunga vadītās valdības laikā tika veiktas reformas, un varēja gaidīt, ka valdība tagad mainīs daļu reformu aspektu, bet nekas tāds nav darīts. Daudz neskaidrību mazajiem uzņēmumiem, kurus pastāvīgi apdraud nodokļu likumu izmaiņas, tomēr arī mazie uzņēmumi ir uzņēmumi, un mums tie ir jāatbalsta, nevis jābiedē ar nodokļu reformām. Nodokļu sistēmai ir vajadzīga stabilitāte, un pastāvīgas izmaiņas nav labvēlīgs faktors.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Ar tiesību aktiem viss ir kārtībā, mums ir problēmas ar nodokļu administrēšanu. Mums ir nepieciešama attīstītāka Valsts Ieņēmumu dienesta datu analīze. Viņiem būtu vairāk jākoncentrējas uz ēnu ekonomikas apkarošanu, lai slogs nepalielinātos tiem, kas godprātīgi maksā nodokļus.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nodokļu sistēma augstā līmenī ir konkurētspējīga, raugoties no kopējā sloga un galvenajiem konkurētspējas elementiem, taču administrēšana un proaktīvas interpretācijas trūkums konsekventai tiesību aktu piemērošanai rada administratīvo slogu gan valsts sektoram, gan uzņēmumiem. Nodokļu administrācijā būtu nepieciešams vairāk uz pakalpojumiem orientēts domāšanas veids.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums).

“Nodokļu sistēmu varētu labāk sabalansēt starp to, kas nepieciešams izaugsmei un kas nepieciešams valstij. Ēnu ekonomika joprojām ir liela problēma.” (Pakalpojumu uzņēmumus)

“Labās izmaiņas ir tās, ka jūs varat reinvestēt peļņu, nemaksājot no tās nodokli.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Ir gan labās, gan sliktās puses. Pozitīvā – reinvestētais kapitāls netiek aplikts ar nodokļiem. Taču tas, ka tiek palielināti nodokļi, nevienu uzņēmumu nepadara laimīgāku.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Vismaz ar nodokļu sistēmu viņi nav spēlējušies pārāk daudz. Pavisam nesen tika runāts par nodokļu maiņu, jo bija jācenšas novērst milzīgo budžeta deficītu.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“FICIL darba grupa nodokļu jautājumos piedāvā kvalitatīvus un labus risinājumus, kā valdībai turpmāk būtu jāpieiet nodokļu tematikai. Viss, kas saistīts ar pašnodarbinātām personām, nav izdarīts pārāk labi, teorētiski reforma ir sākusies, bet nekas vēl nav pabeigts un arī beigas nav redzamas. Pašlaik kā pašnodarbinātai personai jums ir daudz neskaidriību un nav skaidra ilgtermiņa politika.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nodokļus reglamentējošie normatīvie akti joprojām ir vieni no sarežģītākajiem Eiropā, tāpēc tur nav ar ko lepoties. Viņi sazinās savā starpā, bet vai šai saziņai ir kāds mērķis? Jautājums ir – vai sāpīgās tēmas tiek atrisinātas? Sistemātiski rodas sajūta, ka sāpīgās tēmas netiek risinātas.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Šķiet, ka tas kļūst arvien sarežģītāk, un darba tirgus ir kļuvis mazāk elastīgs, jo ir mainījušies nodokļi.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Pašreizējās nodokļu izmaiņas nozarei ir ļoti negatīvas. Izmaiņas netiek labi pārvaldītas. Dažkārt izmaiņas ir pārāk lēnas, dažkārt pārāk straujas un pārsteidzošas. Sistēma ir smaga un uzņēmumiem ļoti sarežģīta.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mūsu jomā joprojām ir problēmas. Šķiet, ka mazie uzņēmumi netiek atbalstīti.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Valdības atbalsts un saziņa ar politikas veidotājiem

“Dažkārt viņi sazinās tikai paša fakta pēc, dažkārt viņi uzklausa. Jūs nekad nezināt, ko saņemsiet. Runājot par RRF – tas bija politisks lēmums, nozares nebija būtiski iesaistītas. Tas bija slikts lēmums.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Tas ir uzlabojies. Mums ir regulāras tikšanās ar LIAA. Lieliem uzņēmumiem ir vieglāk – valdība ir ieinteresēta sadarbībā. Ir bijuši gadījumi, kad ir saņemtas arī sakarīgas atbildes.” (Ražošanas uzņēmums)

“100% jā, no manas pieredzes citās valstīs FICIL ir savas priekšrocības, jo ir izveidojusies laba reputācija. Nav daudz valstu, kurās valdība ir tik atvērta sarunām ar investoriem.” (Ražošanas uzņēmums)

“Lietas allaž uzlabojas; dažas iestādes, piemēram, LIAA, veic lielisku darbu, lai uzturētu saziņu. Uzlabojas arī VID darbība. Dažkārt vienas pieturas pieeja nedarbojas, jo īpaši attiecībā uz tiesību aktiem saistībā ar Covid-19. Aktīvs dialogs par Covid-19 ar Veselības ministriju dažkārt ir sarežģīts.” (Ražošanas uzņēmums)

“Valdība Covid laikā ir bijusi ļoti atbalstoša un devīga. Man nav īsti skaidrs, no kurienes nāk nauda un kā sabiedrībai tā būs jāatmaksā. Kā tiek noteikts, kurš var saņemt atbalstu?” (Pakalpojumu uzņēmums)

“FICIL ir labs piemērs pareizai “lobēšanas” idejai, idejas tiek izvirzītas un nekad nav balsītas tikai uz vienu gadījumu vai vienas personas problēmu, bet gan uz plašākiem jautājumiem, ar kuriem saskaras ārvalstu investori. Tas ir ļoti labs veids, kā informēt politikas veidotājus no privātā sektora, tomēr bieži vien politikas veidotājiem ir pārāk lielas cerības, jo viņi sagaida, ka NVO vai asociācijas viņiem sniegs visu – argumentāciju, pētījumus, politikas projektus utt. To nevajadzētu darīt ne NVO, ne privātajam sektoram; galvenais mērķis ir sniegt idejas, un tad publiskais sektors un politikas veidotāji sagatavo tiesību aktus un veic priekšlikuma izpēti.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Ir iespējas tikties un apspriest noteiktus jautājumus.” (Ražošanas uzņēmums)

“Notiek sarunas, un viņi ieklausās. Tas, vai no tā izriet kāda rīcība – šeit mēs varam atgriezties pie tiesību aktu kvalitātes. Formāli pastāv LIAA zaļais koridors, taču realitātē ir liels administratīvais slogs.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs esam guvuši atbalstu no mūsu nozares politikas veidotājiem, un esam panākuši pozitīvu progresu mūsu nozarei ierosinātajās iniciatīvās. Covid-19 pandēmija ir tikai akcentējusi tos lēmumus, kas ir pieņemti un bieži vien tiek pieņemti nepārdomāti. Ar Covid-19 ierobežojumiem saistītie atbalsta mehānismi uzņēmumiem tika ieviesti pārāk vēlu. Atbalsta mehānismu vadības mehānismi bija daudz spēcīgāki un dārgāki nekā pats atbalsts.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Realitāte ir tāda, ka kompromisi bieži aizved prom no mērķa. Sistēma joprojām nav tā visefektīvākā. Dažkārt tieši ierēdņi ir tie, kas kavē progresu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs jūtam, ka politikas veidotāji mūs nepietiekami uzklausa.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Mēs kā uzņēmums nesaņemam un nekvalificējamies nekādam atbalstam, taču komunikācijas ziņā viss ir bijis skaidrs pat Covid laikā. Salīdzinot ar citām valstīm, Latvijā atbalsts bija pieejams agrāk, un valdība kopā ar ALTUM paveica labu darbu.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs redzam daļējus uzlabojumus, jo tendence ir izskaidrot pieņemtos lēmumus, un tas ir labi. Bet, kad mēs runājam par komunikāciju ar ekspertiem vai sociālajiem partneriem, rodas sajūta, ka tā ir ļoti formāla un, ja nepiekrītat ministrijas lēmumiem, jūs neuztver nopietni.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Joprojām ir daudz lietu, ko varētu uzlabot komunikācijā, tomēr šķiet, ka dažādām ministrijām un premjerministram ir vēlme to uzlabot.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Ir izveidojies labs dialogs, piemēram, ar LIAA, īpaši ar tirdzniecības palātu starpniecību. Taču tas ir bijis labs jau pēdējos 5–6 gadus. Nav nozīmes, vai visi instrumenti ir pieejami, ja mēs to nepārdodam. LIAA un RITA – ja salīdzinu, kā veicas Invest Lithuania, tad tur par investoru uzskatiem ir lielāka interese. Izskatās, ka LIAA un RITA neinteresējas par to, ko saka pašreizējie investori. Nav skaidrs, kā viņi plāno augt, ja nezina pašreizējo situāciju. Esošos uzņēmumus ir vieglāk attīstīt, nekā radīt jaunus. Ir vieglāk piesaistīt investorus, lai paplašinātu savu darbību, nekā piesaistīt jaunus investorus.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Būtiskas izmaiņas nav notikušas. Ir bijuši daži piemēri, kad komunikācija ir bijusi nepietiekama, piemēram, ostu pārvaldības reformas gadījumā. Publiskās diskusijas par noteiktiem normatīvajiem vai tiesību aktiem bieži vien tiek rīkotas tikai tāpēc, lai tās notiktu, nevis lai kaut ko uzlabotu.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Reizēm rodas sajūta, ka no publiskā sektora tiek sūtīts pārāk daudz dokumentu. Ir pārāk daudz iesaistīto pušu, tāpēc nav gala rezultāta. Turklāt dažkārt šķiet, ka no organizācijām tiek sagaidīts, lai tās pašas rakstītu likumus.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Izkliedēti, un nav konsekvences. Mēs neredzam konsekvenci, un tas ir labs jautājums, vai tas ir subjektīvi vai objektīvi. Ir daudz nekonsekvences.” (Ražošanas uzņēmums)

“Līdz Covid-19 krīzei komunikācija un sadarbība ar valdību bija lieliska, taču Covid-19 krīzes laikā komunikācija nebija tāda, kādai tai bija jābūt.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Pēdējā gada laikā komunikācija ir bijusi ļoti slikta. Ja agrāk vismaz šķita, ka asociācijas tiek uzklauskātas, tad tagad ir sajūta, ka pat tās tiek ignorētas. Piemēram, mani aicina piedalīties krīzes vadības sanāksmēs, taču netiek atzīts mans ieguldījums šajās sanāksmēs, un man nav cita iemesla piedalīties sanāksmēs, kā vien parādīt, ka esmu klāt. Šobrīd, kad uzticība valdībai ir zema, komunikācijai ir jābūt prioritātei.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs nevaram noliegt, ka uzņēmumiem ir sniegts liels atbalsts, tomēr paliek jautājumi – cik lielā mērā šis atbalsts ir veicinājis uzņēmējdarbības attīstību? Šķiet, ka piedāvātais atbalsts tikai vēl vairāk veicināja neaktivitāti. Šķiet, ka nodokļu maksātāju nauda tika tērēta balsu pirkšanai nākamajās vēlēšanās.” (Ražošanas uzņēmums)

“Es neesmu redzējis nekādus uzlabojumus. Iepriekšējo divu gadu laikā, kopš šeit dzīvoju, man nav zināms nekas par to, ko valdība dara tā uzņēmuma labā, kurā es strādāju. Savā kontaktpersonu tīklā esmu sastapusi ietekmīgu politikas veidotāju un politiķu padomniekus, un ir pārsteidzoši un žēl, cik šaurš ir viņu redzesloks.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Valdības sadarbība ar darba grupām, asociācijām u.c. notiek tikai tāpēc, lai ievilktu ķeksīti. Pēc neskaitāmām sanāksmēm nozare joprojām uzskata, ka tās argumenti netiek ņemti vērā. Publiski tiek demonstrēts, ka lēmumu pieņemšanā tiek iesaistītas trešās puses, bet vai tās patiešām tiek sadzirdētas?” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Uzņēmēju neētiska vai nelikumīga rīcība, negodīga konkurence

“Runājot par konkursiem un to izpildi, mēs jūtam, ka dažās jomās ir panākti uzlabojumi. No mūsu nozares perspektīvas raugoties, ir panākts lielāks taisnīgums.” (Ražošanas uzņēmums)

“Situācija ir uzlabojusies, bet mēs vēl esam tālu no neētiskas rīcības pilnīgas izskaušanas.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Cerams, ka valsts vairs neorientējas uz oligarhiem.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Skaļo” gadījumu skaits ir pakāpeniski samazinājies. Tiek stiprināta Konkurences padome. Sabiedrībā ir lielāks atbalsts rīcībai pret neētisku vai nelikumīgu rīcību. Tomēr sabiedrībā ir diezgan augsta tolerance pret sistēmas apiešanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Tas tiek uzskatīts par spēles noteikumu sastāvdaļu.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mūsu nozare ir ļoti labi sakārtota, sevišķi lielākie uzņēmumi. Taču tas bija arī pēc četrus gadus ilga beigām.” (Ražošanas uzņēmums)

“Ikdienā problēmas nav radušās. Saistībā ar Covid-19 (mums ir zinātība šajā jomā) dažkārt sliktās komunikācijas par Covid-19 dēļ šķita, ka ir negodīga situācija ar masku, testu utt. iegādi. Ļoti grūti komunicēt ar Covid-19 politikas veidotājiem un sazināties ar viņiem.” (Ražošanas uzņēmums)

“Viena lieta, kas mums ir svarīga būvniecības nozarē – karteļi. Mums vienmēr ir bijis svarīgi, kā darbojas būvniecības nozare Latvijā. Igaunijā strādāt ir vieglāk. Tagad, kad ir iniciatīva izjaukt karteļus, ir panākts zināms progress.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Slikts piemērs ir obligātā iepirkuma komponentes (OIK) politika, kas ir pasludināta par vissliktāko, taču patiesībā ir vairāki uzņēmumi, kas labticīgi strādā šajā jomā un kas noticeja valdības politikai attiecībā uz OIK un, pamatojoties uz to, sagatavoja savus biznesa plānus. Tagad sodīt visus, kas ir veikuši nelikumīgas darbības saistībā ar OIK, būtu slikts signāls no valdības puses, kas rada nenoteiktību un ietekmē likumu ar atpakaļejošu spēku. Ja valdība nolemj veikt izmaiņas, tai ir jānodrošina kompensācija uzņēmumiem, kas izmantoja OIK labā ticībā, un saskaņā ar šo noteikumu valdība nevar vienkārši apraipt visu nozari kā tādu, kas ļaunprātīgi izmanto OIK.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Ir daži uzlabojumi, protams, es uzskatu, ka darbs šajā jomā nekad netiks pabeigts, bet es esmu redzējis dažus uzlabojumus un veiktos pasākumus, lai mainītu nelikumīgu rīcību un procesus, kas to izraisa. Ārzemnieki to redz, un viņiem tas ir svarīgi. To ņem vērā arī mana uzņēmuma valde. Problēma ir tā, ka tās [valsts aģentūras] bieži vien ķeras pie mazajām zivīm un analizē to pārkāpumus, bet lielās zivis atstāj mierā, iespējams, tām pat izvairoties no atbildības par pārkāpumiem. Turklāt KNAB daudz laika pavada, analizējot skaitļus, nevis raugoties, kādu ietekmi viņi varētu panākt ar savu darbību.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Maksātnespējas jomā ir uzlabojumi, tomēr mums ir daži karteļi. Jautājums ir tāds: kur bija pierādījumi, vai tiešām neviens to nepamanīja? Man ir grūti tam noticeēt. Iepirkumu procesi joprojām notiek, un tie paši uzņēmumi, kas ir karteļos, tajos joprojām piedalās – kad mēs kaut ko no tā iemācīsimies?” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Uzņēmumā viss ir mūsu pašu rokās. Manuprāt, valdībai pēc iespējas mazāk jāiesaistās uzņēmējdarbībā. Saziņa ir atbilstošā līmenī. Es, protams, vēlētos ātrāku un efektīvāku saziņu ar ministrijām. Problēma, ko es saskatu, ir tā, ka valdība joprojām vēlas būt daļa no uzņēmumiem. Latvijas Pasts joprojām cenšas konkurēt ar DPD, Omniva u.c. Šāda valdības iesaistīšanās uzņēmējdarbībā un konkurencē bremzē uzņēmumu izaugsmi un rada negodīgu konkurenci. Mūsu rīcībā ir pietiekami daudz rīku, lai cīnītos pret nelikumīgu rīcību, bet vai valdība tos izmanto efektīvi? Arī attiecībā uz KNAB – ir ierosināts daudz lietu, bet cik no tām ir pabeigtas? Tas ir problemātiski.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Būvniecības kartelis tika atklāts, bet problēma ir tā, ka nav virzības problēmas risināšanā. Joprojām vērojama negodīga konkurence, un tiek izmantotas dažādas negodīgas metodes.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Pārtikas nozarē negodīga konkurence nav problēma. Ir atsevišķi strīdi, taču tie ir daļa no parastā tirdzniecības procesa. Kopumā aizvadīto četru gadu laikā Konkurences padome ir ierosinājusi ļoti daudz lietu, kas liecina, ka reāla progresa nav. Sabiedrības informētība ir uzlabojusies, situācija gan nē.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Valsts un pašvaldību konkursi joprojām ir joma, kurā nepieciešami uzlabojumi.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Šeit nav nekā laba. Lielākais skandāls, ko esam piedzīvojuši, ir ziņas par būvniecības karteli, kurā tika skaļi runāts par negodīgu konkurenci. Konkurences padomes un KNAB instrumentiem jābūt efektīviem un spēcīgiem, lai novērstu negodīgu konkurenci un nelikumīgu rīcību.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Mēs atsakāmies no sadarbības ar publisko sektoru negodīgas konkurences un nepārredzamu publisko iepirkumu procesu dēļ.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Ēnu ekonomika būvniecībā un gatavo betona maisījumu ražošanā dominē, tostarp arī negodīga rīcība.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mēs esam šīs cīņas pašā sākumā. Sabiedrība sāk saprast, ka visiem ir jāmaksā nodokļi, tomēr joprojām pastāv karteli un negodīga konkurence, PVN shēmas – nešķiet, ka notiek sistemātiska cīņa pret negodīgas konkurences praksi. Mēs varam sākt ar valsts iepirkumu procesiem, pat tur mēs neredzam cīņu ar šo jautājumu.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Plašsaziņas līdzekļos ir atspoguļoti daži gadījumi, kad iestādes atklāja negodīgu konkurenci, taču par uzlabojumiem attiecībā uz to novēršanu nav dzirdēts. Katru reizi, kad ir kāds gadījums, trūkst turpmāku pasākumu par to, ko valdība darīs, lai atrisinātu šo problēmu un novērstu to nākotnē.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs redzam, ka pašvaldības patiešām vēlas darīt visu to pašu, ko dara privātais sektors, un būtu labāk, ja pašvaldības dzīvotu saskaņā ar godīgas konkurences noteikumiem.” (Pakalpojumu uzņēmums)

Nenoteiktība

“Nenoteiktība samazinās. Ar pašreizējo valdību vismaz ir zināma prognozējamība.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Salīdzinot ar pagājušo gadu, šis gads ir pozitīvāks. Mēs esam pozitīvāk noskaņoti nākotnei.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Pirms 4 gadiem bija daudz vairāk neskaidrību. Ir uzlabojusies gan valdības un politikas veidotāju aktīvā, gan pasīvā domāšana.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Pēdējos pāris gados mēs esam piedzīvojuši nenoteiktību, kas galvenokārt saistīta ar energoresursu cenām. Turklāt Covid-19 dēļ mēs pastāvīgi sastopamies ar jauniem noteikumiem, kuriem bieži vien ir grūti sekot līdzi, jo tie tik strauji mainās.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Neiesaistīsim šeit Covid-19. Nenoteiktība samazinās. Valdība saprot, ka tas ir svarīgs faktors, un cenšas to risināt.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Parādās nenoteiktība. Mūsu nozarē tas ir saistīts ar Zaļo kursu – kā resursu pieejamība ietekmēs mūsu uzņēmējdarbību? Kā Latvija interpretēs Zaļo kursu?” (Ražošanas uzņēmums)

“Attiecībā uz Covid-19 valdība ir paveikusi labu darbu, šī ir bijusi sarežģīta situācija visiem un Latvija nav izņēmums, attiecībā uz Covid-19 ir daudz neskaidrību, un lēmumu pieņemšana šeit ir sarežģītāka. Tāpēc valdībai jāpievēršas arī politikai, ko tā var kontrolēt, un jānovērš problēmas, ar kurām saskaramies citās politikas jomās. Noteiktība ir investīciju aizsardzības stūrakmens un ārkārtīgi svarīgs faktors investoriem.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mūsu nozarē ir ārkārtīgi liela nenoteiktība. Liela nenoteiktība mums rodas saistībā ar ES tiesību aktiem. No februāra stāsies spēkā daudz jaunu noteikumu un to izmaiņu, un tas noteiktās jomās var sagraut mūsu uzņēmējdarbību.” (Ražošanas uzņēmums)

“Nenoteiktība noteikti ir, tas ir bijis slikti un nekādu uzlabojumu te nav, sevišķi pēdējā laikā, valdībai nosakot Covid-19 ierobežojumus un pēc tam tos pastāvīgi mainot.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Nenoteiktība ir palielinājusies, Covid ir viens no faktoriem, bet tas ir saprotams. Pastāv arī ģeopolitiskā nenoteiktība.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs zaudējam savu tirgu lietuviešiem, tagad Lietuvā pasažieru skaits ir lielāks.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Tas tā nav tikai Latvijā, tā ir globāla parādība. Visur ir vērojams stabilitātes trūkums.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Mēs jau esam pieraduši dzīvot nedrošībā. Pat tad, ja valdība labi komunicētu un tai būtu augsts uzticības līmenis, pateicoties Covid-19, joprojām pastāvētu zināma nenoteiktība. Valdībai un politikas veidotājiem par izmaiņām noteikumos būtu jāinformē pietiekami savlaicīgi, lai uzņēmumiem būtu laiks tās efektīvi ieviest (Covid-19 pandēmijas laikā mums nācās ieviest izmaiņas ļoti īsā laikā, kas bija visai problemātiski). Turklāt valdībai pirms jaunu noteikumu izsludināšanas būtu jānodrošina, ka noteikumi tiek īstenoti.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Ir Covid, ir Zaļais kurss, ir ģeopolitiskā situācija – ir daudz jautājumu.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nenoteiktība noteikti ir palielinājusies ne tikai saistībā ar pandēmiju, nenoteiktību palielina arī politiskā situācija visā pasaulē. Dažkārt mēs šķietam pārāk elastīgi, pārāk daudz ejam uz kompromisiem, piemēram, finanšu nozares gadījumā. Tieši nenoteiktības dēļ Latvijā reģistrēta uzņēmuma vērtība var būt mazāka nekā tāda paša uzņēmuma vērtība, kas reģistrēta Igaunijā vai Lietuvā.” (Ražošanas uzņēmums)
“Nozīmīga problēma. Trūkst skaidra valdības plāna par to, kurp mēs virzāties nākamo 10 gadu laikā. Ir publicēti daži nesaskaņoti teksti, bet nav skaidras izpratnes vai mērķu, uz kuriem mēs tiecamies. Ilgtermiņa mērķu trūkums. Ministrijas un ministri baidās uzņemties atbildību, un tad viss tiek uzkrauts premjerministram, kas nav efektīvi. Uzņēmējdarbībā, ja vadītāji neuzņemtos atbildību par savu slikto darbu, viņi tiktu nomainīti.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Lēmumi tiek pieņemti pārāk vēlu, investori nav īsti pārliecināti par to, kas viņus gaida tuvākajā nākotnē.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Nenoteiktība ir liela. Ir grūti plānot uzņēmējdarbību. Iepriekšējo 3 gadu laikā dzērienu ražotājiem nodokļa summa ir bijusi ļoti svārstīga.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Tiesu sistēma Latvijā

“Ir vērojami uzlabojumi. Šobrīd darbojas Ekonomisko lietu tiesa, daži subjektīvi saka, ka tas nav labi, bet patiesībā mums šajā tiesā bija reāla lieta, un tā tika izskatīta ļoti profesionāli. Viena no mūsu cerībām nepiepildījās, proti, ka vakances Tiesā būs ļoti populāras un mēs cerējām, ka uz šo amatu pieteiksies augstākā līmeņa eksperti.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Ekonomisko lietu tiesa ir sākusī darbu, un pirmie rezultāti liecina par augstāku kvalitāti un ātrāku lēmumu pieņemšanu. Tas ir lieliski.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“(Pozitīvs progress), jo mums ir Ekonomisko lietu tiesa.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mums ir ļoti maza mijiedarbība ar tiesu sistēmu. Pēdējais piemērs ir saistīts ar depozīta sistēmu – otrs konkurents vērsās tiesā ar sūdzību, taču tiesa ļoti atbilstoši ņēma vērā lietas apstākļus, un viss bija kārtībā. Daudzi ir sajūsmā par Ekonomisko lietu tiesu. Ir daudz procesuālu jautājumu, kuros nepieciešami uzlabojumi.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Arī digitalizācija attīstās strauji. Pašlaik šķiet, ka Ekonomisko lietu tiesa veic savu darbu. Vēl viens jautājums ir par to, kas notiks, kad notiks pārsūdzība un lieta tiks nodota atpakaļ vecajām tiesām – kāds būs rezultāts?” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Ir notikušas reformas. Tagad darbojas Ekonomisko lietu tiesa. Šī tiesa izskata lietas sešu mēnešu laikā un pārsūdzēto tiesas lēmumu skaits ir mazāks salīdzinājumā ar citām lietām, kas ir labs signāls. Tiesa lietas izskata ātrāk un ir redzama tiesas kompetence. Politikas veidotājiem nevajadzētu pārāk daudz iesaistīties tiesu sistēmu pārvaldībā, jo tiesām ir jābūt neatkarīgām un apolitiskām. Galvenais mērķis ir panākt taisnīgumu cilvēku labā. Mēs esam tiesu sistēmas lietotāji, tai ir jākalpo taisnīgumam un godīgumam cilvēku labā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Sistēma joprojām ir sačakarēta. To var ietekmēt gan no politiskās, gan no privātās puses.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Šeit ir vērojams progress. Piemēram, lietas tiek izskatītas ātrāk, un ir ieviestas e-lietas. Tagad vismaz visus tiesas procesus var veikt digitāli.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Augstākās tiesas priekšsēdētāja un tiesnešu starpā notiek dīvainas cīņas – tas šķiet neprofesionāli.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Galvenie jautājumi ir ātrums un lietu virzības dinamika. Šīs problēmas joprojām pastāv. Ekonomisko lietu tiesa varētu būt laba lieta, tomēr man ir grūti to komentēt, jo mums ar to nav bijuši kontakti.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Ekonomisko lietu tiesa ir pozitīvs solis. E-lietas netiek izskatītas, kā plānots.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Par laimi, mums ar tiesām nav bijusi liela pieredze. Taču bija lieta, kas ilga 10 gadus un tas liecina, ka tiesu sistēma joprojām ir neefektīva un, ka tajā trūkst kapacitātes un kompetences. No otras puses, spriedums Lemberga lietā Latvijai bija liels, ja ne revolucionārs notikums.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Pozitīvais – tika izveidota Ekonomisko lietu tiesa. Negatīvais – lietas joprojām tiek izskatītas pārāk ilgi.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Tiesu sistēmas digitalizācija ir nepieciešama un ilgi gaidīta, tomēr noteiktas procesa norises kvalitātes problēmu dēļ, ja tās netiks savlaicīgi novērstas, var tikt pārkāptas tiesības uz taisnīgu tiesu.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Lai panāktu lietas izskatīšanu tiesā, ir nepieciešams ārkārtīgi ilgs laiks.” (Ražošanas uzņēmums)

“Ļoti ilgs tiesas process.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Tas ir solis atpakaļ. Manuprāt, salīdzinot ar ASV, Austrāliju, Lielbritāniju, attiecības starp politikas veidotājiem un jurisdikciju joprojām ir pārāk ciešas.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Veselības aprūpes sistēma Latvijā

“Es uzskatu, ka šajā jomā valdība strādā labticīgi. Jā, bija situācija attiecībā uz bažām par masku, vakcīnu vai citu aizsardzības līdzekļu publisko iepirkumu saistībā ar Covid-19, taču es arī saprotu, ka tas bija jādara ļoti ātri un ka pirms iepirkuma, iespējams, netika izietas visas garās standarta procedūras.”
(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Esmu pārliecināts, ka ārsti pelna pietiekami daudz naudas un viņu darba slodze ir atbilstoša. Arī medmāsu algas ir Latvijas vidējam līmenim labas, protams, darbs ir ļoti grūts. Infrastruktūras attīstībā (slimnīcu aprīkojums, ēku kvalitāte u.c.) vēl ir, kur augt.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir diezgan pieklājīga veselības aprūpes sistēma, jo patiesībā problēmas ir visā pasaulē, un Latvija nav tas sliktākais gadījums.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Covid-19 ir jāatskaita nost. Veselības ministra Pavļuta laikā tika mēģināts panākt pozitīvas pārmaiņas, arī virzoties uz e-veselības sistēmu.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Ir redzams, ka solījumi tiek pildīti, tomēr, visticamākais, solītais finansējuma palielinājums veselības aprūpei par 20% nav ilgtspējīgs. Pateicoties Covid-19, ir panākti uzlabojumi veselības aprūpes nozarē. Algas ir lielākas, un pašlaik, lai arī medmāsām nepieciešama zemāka izglītība, tās pelna vairāk nekā citi publiskajā sektorā nodarbinātie, piemēram, skolotāji. Tāpēc pastāv lielas atšķirības starp dažādu valsts dienesta sektoru algām, kas nav labi. Turklāt publiskie iepirkumi ne vienmēr ir bijuši caurskatāmi.”
(Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Covid ļāva veikt ieguldījumus, bet ir nepieciešamas reformas.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Nav būtisku problēmu. Esmu dzirdējis sliktas atsauksmes par slimības lapām, taču uzņēmumā nav bijuši nepatīkami starpgadījumi ar darbiniekiem, un neviens darbinieks tās neizmanto ļaunprātīgi. Veselības aprūpei tiek piešķirts lielāks finansējums, kas ir laba zīme, taču būtu labāk, ja tas notiktu ne tikai Covid-19 dēļ.” (Ražošanas uzņēmums)

“Ņemot vērā budžeta ierobežojumus, paveiktais darbs ir labs. Situācija ir uzlabojusies, lai gan joprojām ir daudz kā uzlabojuma. Piemēram, varētu uzlabot slimības lapu izsniegšanas procesu.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Finansējums veselības aprūpei ir palielinājies. Pašlaik tas nav ideāls, bet nav arī slikts. Pandēmija izgaismoja veselības aprūpes nozares problēmas. Valdība ir pieļāvusi daudz kļūdu attiecībā uz vakcināciju un komunikāciju.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Pateicoties ES struktūrfondiem, ir uzlabojušās telpas. Fiziskās infrastruktūras jomā ir panākts zināms progress.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Nav ilgtermiņa plāna cilvēkkapitāla uzlabošanai veselības aprūpes nozarē. Turklāt ir sajūta, ka veselības nozare nespēj aizstāvēt savus mērķus un plānus. Kāpēc valdības veselības attīstības plāni pastāvīgi tiek rakstīti uz papīra, bet realitātē šajā jomā uzlabojumi un progress ir pavisam neliels?”
Latvijā ir būtisks veselības aprūpes finansējuma trūkums.

Covid-19 periods ir mainījis algas, bet vai tas ir ilgtermiņa risinājums un vai tas saglabāsies? Veselības ministrija ierosina dažas pozitīvas izmaiņas, taču no valdības puses tiek likti būtiski šķēršļi; tā nevēlas finansēt šo plānu īstenošanu. Valdībai trūkst skaidras analīzes par to, kas un kāpēc mums būtu jāīsteno.”
(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Ir iespējams veikt uzlabojumus, bet vai mēs piešķiram naudu pareizajām jomām?” (Ražošanas uzņēmums)

“Mēs šobrīd dzīvojam dīvainos laikos. Personīgi mēs jūtam, ka veselības aprūpes pieejamība pasliktinās, un arī pieņemšanas ātrums un ārstu spēja risināt ar veselību saistītas problēmas Covid-19 pārslodzes dēļ ir pasliktinājušās.” (Ražošanas uzņēmums)

*“Nav lielu uzlabojumu. Lielu daļu veselības aprūpes drošības pasākumu cilvēkiem sniedz, izmantojot veselības apdrošināšanu. Šīs apdrošināšanas veicina arī veselības aprūpes sistēmu darbību. Ja mēs aplūkojam veselības aprūpes sistēmu, ko cilvēks var saņemt bez maksas, tā ir ļoti ierobežota.”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)*

“Covid krīze un tās pārvaldība parādīja, ka veselības aprūpes sistēmā nav notikuši uzlabojumi. Daudz ierobežojumu, kuriem nebija jēgas, bet vēl svarīgāk bija tas, ka Covid-19 akcentēja, ka daudz problēmu liecina par vāju veselības aprūpes sistēmu.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Cilvēkresursi pret infrastruktūru – kāda ir mūsu prioritāte šajā jautājumā? Strukturālās reformas ir jāveic reizi par visām reizēm.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Sistēmā ir ieguldītas milzīgas naudas summas, bet šķiet, ka nekas nav mainījies, nekādas reālas problēmas nav atrisinātas. Mums ir jāmaina pārvaldība un caurskatāmība. Kā notiek finansēšana, ja iepriekšējo četru gadu laikā nav redzamu izmaiņu?” (Ražošanas uzņēmums)

“Tas pats haoss, kas tur bija pirms vairākiem gadiem, ir redzams joprojām. Šķiet, ka viņi cīnās no gada uz gadu, no budžeta uz budžetu, no iepirkuma uz iepirkumu.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Panākumi neatbilst tam līmenim, ko varēja pamatoti sagaidīt. Finansējums (ārstu, medmāsu algas) nav atbilstošs. Skatoties globāli, tas ir viens no lielākajiem riskiem ekonomikai. Ja veselības aprūpes sistēma nepilda savu funkciju, sabiedrība var ciest lielu triecienu. Runā, ka mums ir bezmaksas veselības aprūpe, taču rindas uz valsts apmaksātām vizītēm nav saprātīgas.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

5. Ārvalstu investoru vērtējums par Latvijas ekonomisko konkurētspēju

Šajā sadaļā ir sniegts Latvijas ekonomiskās konkurētspējas novērtējums, precīzāk – Latvijas investīciju klimata novērtējums, ko veica Latvijā strādājošie ārvalstu investori.

Galvenie faktori, kas potenciāli ietekmē Latvijas konkurētspēju, tika iegūti, pārskatot attiecīgo akadēmisko literatūru, kā arī padziļinātās diskusijās FICIL Ilgtspējīgas ekonomiskās attīstības darba grupā 2015. gadā. Rezultātā FICIL ārvalstu investīciju vides indekss – ārvalstu investoru vērtējums par Latvijas konkurētspējas virzītājspēkiem – sastāv no šādiem rādītājiem:

Darbaspēka pieejamība
Darbaspēka efektivitāte
Pieprasījums pēc produktiem un pakalpojumiem
Attieksme pret ārvalstu investoriem
Uzņēmējdarbību regulējošo tiesību aktu kvalitāte
Izglītības un zinātnes kvalitāte
Veselības un sociālās apdrošināšanas kvalitāte
Pamata infrastruktūra
Investīciju stimuli
Vieglā infrastruktūra
Demogrāfija

2019. gadā sarakstam tika pievienota jauna kategorija: **digitalizācija**. Turklāt ārvalstu investoriem tika lūgts novērtēt arī **dzīves līmeni Latvijā**.

2015. gada pētījuma laikā 28 izvēlēti ārvalstu investori Latvijā novērtēja katru no šiem rādītājiem – potenciālajiem Latvijas ekonomikas konkurētspējas virzītājspēkiem. Tie paši 28 respondenti, kā arī 4 jauni uzņēmumi piedalījās to pašu rādītāju novērtēšanā 2016. gadā, savukārt 2017. gadā izlasei pievienojās vēl 10 uzņēmumi. 2018. gadā mēs aptaujājām tos pašus 38 (no 42) uzņēmumus, kas piedalījās 2017. gada pētījumā. Turklāt 2018. gadā izlasei pievienojās 2 jauni uzņēmumi. 2019. gadā pētījumam pievienojās vēl daži ārvalstu investori, un tā rezultātā tika veiktas 47 intervijas, savukārt 2020. gada pētījumā tika intervēti 44 ārvalstu investori, bet nesenajā, 2021. gada pētījumā piedalījās 53 investori.

Mēs respondentiem piedāvājām novērtējuma skalu no 1 līdz 5, kur "1" nozīmē, ka rādītājs nav konkurētspējīgs, bet "5" – ka rādītājs ir ļoti konkurētspējīgs. Dažos rādītājos bija iekļauts viens, dažos – vairāki elementi (lūdzu skatīt 3. tabulu). FICIL ārvalstu investīciju vides indekss tika aprēķināts kā vienkāršs vidējais lielums katram rādītājam. Rezultāti ir sniegti 3. tabulā.

Tomēr ir svarīgi uzsvērt, ka FICIL ārvalstu investīciju vides indeksa skaitļi jāinterpretē, ņemot vērā, ka i) pētījumā piedalījās galvenokārt salīdzinoši lieli ieguldītāji, tāpēc rezultāti varētu labāk

atspoguļot lielāku uzņēmumu viedokli; ii) izlasē galvenokārt iekļauti FICIL biedri, tādējādi potenciāli radot ar atlasī saistītu neobjektivitāti. Tāpēc mēs iesakām šos skaitļus izmantot kā papildinformāciju citos šī ziņojuma punktos apkopotajai informācijai, t.i., kā īsu aptuveno vērtību, kuras mērķis ir sniegt plašāku ieskatu kopējā Latvijas konkurētspējas virzītājspēku novērtējumā no ārvalstu investoru skatupunkta Latvijā.

Kā redzams 3. tabulā, visos septiņos gados (2015., 2016., 2017., 2018., 2019., 2020. un 2021. gada pētījumi) ārvalstu investori Latvijā lielākoties novērtēja ekonomikas potenciālos virzītājspēkus kā augstākus par vidējo rādītāju. Konkrētāk, 2021. gadā redzam, ka rādītāja “attieksme pret ārvalstu investoriem” novērtējums, kas tika novērtēts ar 3,6 punktiem no 5, ir saglabājies līdzīgā līmenī kā 2020. un 2019. gadā (abos: 3,7, salīdzinot ar 3,6 2018. gadā, 3,1 2017. gadā un 3,2 2015. un 2016. gadā). Līdzīgi kā iepriekšējos gados, arī 2020. gadā investori ir salīdzinoši apmierināti ar “vieglo infrastruktūru”, ko mēra kā “uzņēmējdarbības kultūru Latvijā” (3,5 punkti no 5 2021. gadā salīdzinājumā ar 3,5 punktiem 2020. gadā un 3,4 punktiem 2019. gadā). Arī novērtējums “pieprasījumam pēc produktiem un pakalpojumiem” un “uzņēmējdarbību regulējošo tiesību aktu kvalitātei” 2021. gadā ir palicis tādā pašā līmenī kā 2020. gadā (attiecīgi 3,4 un 3,3). Tomēr investori joprojām ir vismazāk apmierināti ar “demogrāfiju”, ko 2021. gadā ārvalstu investori novērtē ar 1,8 punktiem no 5 (2020. gadā – 2,0 punkti no 5, 2019. gadā – 1,5 punkti no 5).

Investoru sniegtais vērtējums par “veselības un sociālās sistēmas” un “izglītības un zinātnes kvalitāti” 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu ir nedaudz samazinājies (no 3,0 līdz 2,9). Savukārt “darba efektivitātes” novērtējums ir nedaudz palielinājies – no 3,1 2019. gadā līdz 3,2 2020. gadā, savukārt rādītājs “ieguldījumu stimuli” ir palicis nemainīgā līmenī (2,8). Rādītāja “pamata infrastruktūra” novērtējums ir samazinājies no 3,4 punktiem 2020. gadā līdz 3,0 punktiem 2021. gadā, ko galvenokārt noteica straujš apakšrādītāja “energoresursi” samazinājums (no 3,5 līdz 2,6 punktiem). Arī novērtējuma rādītājs “darbaspēka pieejamība” ir ievērojami samazinājies – no 3,1 2020. gadā līdz 2,7 2021. gadā. Visbeidzot, dzīves līmenis Latvijā 2021. gadā novērtēts ar 3,5 punktiem no 5, kas ir zemāks nekā 2020. gadā (3,8) (skatīt 3. tabulu).

3. tabula: FICIL ārvalstu investīciju vides indeksa komponenti 2015.–2021. gadā.

Novērtējuma skala no 1 līdz 5, kur "1" nozīmē, ka rādītājs nav konkurētspējīgs, bet "5" – ka rādītājs ir ļoti konkurētspējīgs.

2015: n = 28; 2016: n = 32; 2017: n = 42; 2018: n = 40; 2019: n = 47; 2020: n = 44; n = 53

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Vieglā infrastruktūra	3,4	3,4	3,4	3,5	3,4	3,5	3,5
uzņēmējdarbības kultūra Latvijā	3,4	3,4	3,4	3,5	3,4	3,5	3,5
Darbaspēka efektivitāte	3,2	3,2	3,1	2,9	3,4	3,1	3,2
darbaspēka efektivitāte	3,2	3,2	3,1	2,9	3,4	3,1	3,2
Attieksme pret ārvalstu investoriem	3,2	3,2	3,1	3,6	3,7	3,7	3,6
Investīciju stimuli	2,8	2,8	2,8	2,8	3,1	2,8	2,8
Uzņēmējdarbību regulējošo tiesību aktu kvalitāte	3,2	3,1	3,2	3,2	3,1	3,3	3,3
monetārā politika	4,0	4,1	3,9	3,7	3,5	3,8	3,5
nodokļu sistēma	3,1	2,8	2,8	3,1	3,0	3,0	3,2
tiesiskā sistēma	2,6	2,6	2,8	2,9	2,8	3,0	3,2
Pamata infrastruktūra	3,2	3,3	3,4	3,2	3,3	3,4	3,0
aizsardzība	3,4	3,6	3,6	3,6	3,8	3,9	3,7
zemas ražošanas izmaksas	3,3	3,2	3,2	2,9	2,9	2,7	2,7
infrastruktūra (ceļi, elektrība utt.)	3,1	3,1	3,3	3,2	3,5	3,3	3,1
energoresursi	2,8	3,3	3,4	3,0	3,0	3,5	2,6
Pieprasījums pēc produktiem un pakalpojumiem	3,1	3,1	3,4	3,4	3,2	3,4	3,4
iekšzemes pieprasījums	2,8	2,6	2,9	2,8	2,8	2,9	2,8
ārējais pieprasījums (eksports)	3,3	3,3	3,7	3,8	3,5	3,5	3,7
nozares tradīcijas	3,4	3,5	3,5	3,6	3,4	3,7	3,7
Darbaspēka pieejamība	3,0	3,1	2,7	2,7	2,8	3,1	2,7
darbaspēka pieejamība vadības līmenī	3,4	3,5	2,9	3,0	3,1	3,5	3,1
strādnieku darbaspēka pieejamība	2,7	2,8	2,5	2,3	2,4	2,7	2,2
Izglītības un zinātnes kvalitāte	2,8	2,6	3,1	3,0	2,7	3,0	2,9
izglītība un zinātne / inovācijas	2,8	2,6	3,1	3,0	2,7	3,0	2,9
Veselības un sociālās apdrošināšanas kvalitāte	2,6	2,5	2,5	2,9	2,9	3,0	2,9
veselības aprūpes sistēma	2,5	2,4	2,4	2,7	2,6	3,0	2,7
sociālā apdrošināšana	2,8	2,5	2,6	3,0	3,2	3,0	3,1
Demogrāfija	2,0	1,8	1,6	1,7	1,5	2,0	1,8
demogrāfija (iedzīvotāju skaita pieaugums)	2,0	1,8	1,6	1,7	1,5	2,0	1,8
Digitalizācija	Nav informācijas	Nav informācijas	Nav informācijas	Nav informācijas	3,4	3,5	Nav informācijas
Dzīves līmenis Latvijā	3,4	3,9	3,7	3,9	3,8	3,8	3,5

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2021. gadā

Mēs saņēmām arī vairākus papildu komentārus par Latvijas ekonomikas konkurētspējas faktoriem, kas apkopoti 3. pielikumā.

6. Latvijas valdības vai Saeimas pieņemtie labākie lēmumi vai politiskās iniciatīvas un sliktākie lēmumi vai politiskās iniciatīvas aizvadīto četru gadu laikā: ārvalstu investoru Latvijā vērtējums

2021. gada Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumā lūdzām ārvalstu investorus norādīt līdz trim labākajiem lēmumiem vai politikas iniciatīvām, kā arī līdz trim sliktākajām politikas iniciatīvām, ko Latvijas valdība vai Saeima ieviesusi iepriekšējo četru gadu laikā un kas attiecīgi pozitīvi vai negatīvi ietekmējušas Latvijas uzņēmējdarbības vidi.

Kā viens no galvenajiem labākajiem lēmumiem vai politikas iniciatīvām, ko aizvadīto četru gadu laikā īstenojusi Latvijas valdība, tika minēts *progress nodokļu sistēmā*, sevišķi 0% nodokļa ieviešana reinvestētajai peļņai, nodokļu sistēmas prognozējamības uzlabošana. Citi galvenie labākie lēmumi, pēc ārvalstu investoru domām, ir: *augstākās izglītības reformas uzsākšana un atsevišķos gadījumos arī norise; uzlabota dažādu valsts organizāciju un procesu efektivitāte* – tostarp publiskā sektora digitalizācija, Valsts ieņēmumu dienesta, Konkurences padomes un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras darbības progress, pozitīvas izmaiņas ierēdņu darbā pieņemšanas procesā; *administratīvi teritoriālās reformas īstenošana*. Ievērojama daļa ārvalstu investoru, kas piedalījās 2021. gada pētījumā, atzinīgi vērtē arī *atbalstu, kas sniegts uzņēmējdarbībai Covid-19 krīzes laikā, Covid-19 krīzes vadību*, kā arī *valsts iestāžu darbu finanšu sektora stabilitātes uzlabošanā Latvijā un Ekonomisko lietu tiesas ieviešanu*.

Lai gan ievērojami mazākā mērā, ārvalstu investori minēja vairākus citus labākos lēmumus vai politikas iniciatīvas, piemēram, Rail Baltica, obligāto vakcināciju, īres likumu, depozīta sistēmu, Latvijas Bankas un Finanšu un kapitāla tirgus komisijas apvienošanu, jaunuzņēmumu tiesību aktu ieviešanu, izmaiņas ostu pārvaldībā, kā arī vairākas citas politikas iniciatīvas, kas ir apkopotas tālāk dotajos citātos:

Nodokļu sistēma

“Reinvestētais kapitāls no peļņas netiek aplikts ar nodokļiem.” (Pakalpojumu uzņēmumus)

“Reinvestētajai peļņai netiek piemērots nodoklis.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“0% reinvestētajai peļņai.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Reinvestētajai peļņai netiek piemērots nodoklis.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Lēmums, ka jums nav jāmaksā nodokļi par peļņu, kas tiek reinvestēta un netiek izņemta no uzņēmuma. Tagad vairāk peļņas tiek reinvestēta, kas ir izdevīgi biznesa izaugsmei, un mēs varam vairāk investēt automatizētos pakalpojumos.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Politika, ka reinvestēto peļņu neapliek ar nodokli. Ļoti laba politika un iedrošinoša nozarei, kas nodarbojas ar ražošanu.” (Ražošanas uzņēmums)

“0% nodoklis reinvestētajai peļņai.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Pozitīva ietekme ir vērojama attiecībā uz reinvestēto peļņu – no uzņēmuma ienākuma nodokļa tā pārveidota par dividenžu nodokli.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Nodokļu sistēmas stabilitāte (uzņēmuma ienākuma nodoklis).” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Stabila nodokļu sistēma bez būtiskām izmaiņām.” (Ražošanas uzņēmums)

“Nodokļu politikas prognozējamība – valdība tur savu solījumu.” (Ražošanas uzņēmums)

“Trīs gadu plāns akcīzes nodokļa jomā – bez pārsteigumiem.” (Ražošanas uzņēmums)

“Nodokļu sistēmā nav kardinālu izmaiņu – stabilitāte.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Samazināts nodoklis augļiem un dārzeņiem. Tas ir pozitīvs eksperiments, un valdībai tas būtu jāturpina attīstīt.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Atcēla mikrouzņēmumu nodokli – tas mūsu uzņēmumam radīja lielu pelēko zonu. Protams, dažiem mikrouzņēmumiem tas radīja negatīvas sekas, taču mums tas bija labvēlīgi.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Augstākās izglītības reforma

“Pieņemti lēmumi un uzsākts darbs pie augstākās izglītības reformām.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Augstākās izglītības reforma – virzās pareizajā virzienā, ceru, ka vismaz kādu no Latvijas augstskolām redzēšu Top100 sarakstos.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Augstākās izglītības reformas sākums.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Sākotnējie lēmumi par augstākās izglītības sistēmu Latvijā, kur būtu jāattīsta turpmākās iniciatīvas.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Augstākās izglītības reformas regulējums – tas ir stājies spēkā, taču tā rezultāti vēl nav redzami.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Uzsāktas augstākās izglītības reformas.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Augstākās izglītības reforma.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Augstākās izglītības reforma.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Augstākās izglītības reforma.” (Ražošanas uzņēmums)

“Augstākās izglītības reforma.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Augstākās izglītības reforma – centralizācija un augstākās izglītības iestāžu skaita samazināšana.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Jaunais vispārējais izglītības standarts.” (Skola 2030). (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Uz kompetenci balstīta izglītība skolās.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Dažādu valsts organizāciju un procesu efektivitātes uzlabošana

“Likums tiek piemērots labāk un stingrāk. Politikas veidotāju vispārējā rīcība kļūst tīrāka, politikas veidotāji un valdība vairāk ievēro noteikumus.” (Ražošanas uzņēmums)

“Publiskā sektora digitalizācija un tiesu sistēmas digitalizācija.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Ir vērojama pozitīva tendence saistībā ar digitālo transformāciju, vismaz plānošanas līmenī. VARAM izrāda vēlmi strādāt šajā virzienā un ierosina dažas iniciatīvas. Tomēr nākotnē mums ir jādomā, kāds

ir mūsu valsts veiksmes stāsts – ir vēlme un spēja domāt, bet nav skaidra redzējuma, kā sasniegt mūsu ambīcijas. Veselības ministrija ierosina un ievieš e-veselības sistēmas pakalpojumu pilotprojektu vēža pacientiem, tas ir ļoti labs signāls e-veselības sistēmai, un mēs redzēsim, kā tas attīstīsies.”
(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Visi pieņemtie lēmumi, kas nodrošina attālinātus e-parakstus un piekļuvi publiskām datubāzēm.”
(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs augstu vērtējam e-parakstu un citas digitālās iespējas, kas pēdējā laikā ir attīstītas, tas ir atvieglojis uzņēmējdarbību.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Valsts iestāžu, piemēram, Valsts ieņēmumu dienesta, Konkurences padomes, darbības uzlabošanās.”
(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Valsts ieņēmumu dienesta organizācija, iekšējās reformas. Iekšējās reformas ir izrādījušās ļoti labas, un viņu pakalpojumi ir ievērojami uzlabojušies.” (Ražošanas uzņēmums)

“Šķiet, ka ir uzlabojusies valsts iestāžu komunikācija, piemēram, no Valsts ieņēmumu dienesta.”
(Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Pēdējos gados darbs ar VID ir kļuvis vienkāršāks (arī digitālo sistēmu dēļ). Arī saziņas ātrums ir uzlabojies.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“VID zelta statusa piešķiršanas iniciatīva labiem uzņēmumiem – godīgiem un labiem uzņēmumiem tas deva papildu stimulu strādāt labāk.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Publiskā sektora iestāžu, piemēram, Konkurences padomes u.c., stiprināšana.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Lēmumi mainīt ierēdņus, kuri ir strādājuši publiskajā sektorā daudzus gadus un nav devuši rezultātus.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Darbā pieņemšanas process publiskajā sektorā ir uzlabojies, tas ir redzamāk balstīts uz kompetencēm, un biežāk var redzēt kvalificētus darbiniekus.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Valsts rīcība pareizajā virzienā, lai veicinātu labu pārvaldību un kapitāla attīstības iniciatīvas.”
(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Korporatīvās pārvaldības kodekss – fakts, ka politikas veidotāji to pieņem un īsteno attiecībā uz ISO un pašvaldību uzņēmumiem, un lieliem uzņēmumiem. Finanšu pārskatu sniegšana ir kļuvusi obligāta.”
(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“LIAA restarts investīciju piesaistes ziņā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“LIAA darbības restarts.” (Ražošanas uzņēmums)

“LIAA izveidotais zaļais koridors lielām investīcijām – lielākoties darbojas, dažkārt PMLP to palēnina, bet zaļais koridors ir jāsaglabā kā ilgtermiņa risinājums.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“LIAA zaļais koridors.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Premjerministrs ir atvērts sarunām un viedokļu apmaiņai.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Valdība ir strādājusi pie tā, lai vairāk pielāgotos ES standartiem. Latvijas līmenī ES direktīvu ieviešana ir plašāka. ES politika tiek ievērota ļoti stingri.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Administratīvi teritoriālā reforma

“Reģionālā reforma un valsts pārvaldes samazināšana.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Ir labi, ka reģionālā reforma ir pavirzījusies uz priekšu. Iepriekšējais teritoriālais izvietojums bija ļoti problemātisks. Mūs tas neskar.” (Pakalpojumu uzņēmumus)

“Reģionālā reforma – tas nav populārs valdības lēmums, taču no struktūras skatupunkta tas bija nepieciešams. Tas arī liecina, ka valdība nebaidās pieņemt un īstenot nepopulārus lēmumus. Turklāt tas liecina, ka valdība domā par šādām lietām un pārmaiņām kopumā. Šīs reformas ietekme vēl nav skaidra, taču tās ideja ir laba efektīvākai pārvaldībai.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Reģionālā reforma bija labs solis.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Reģionālā reforma – valsts darbojas efektīvāk.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Reģionālā reforma: jo notiek centieni efektīvāk izmantot resursus.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Iniciatīvas, lai strādātu pie strukturālām pārmaiņām no valdības puses, tostarp veselības aprūpe. Salīdzinot ar daudzām citām valstīm, īstenošana ir arī diezgan efektīva.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

Atbalsts uzņēmumiem Covid-19 pandēmijas laikā, Covid-19 krīzes vadība.

“Atbalsts uzņēmumiem Covid-19 pandēmijas laikā / Covid-19 krīzes vadība. (Pakalpojumu uzņēmumus)

“Sākotnējā reakcija uz Covid pandēmiju pirmajā vilnī bija laba, šķita, ka mēs visi esam vienisprātis.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Programmas uzņēmumu atbalstam Covid laikā.” (Ražošanas uzņēmums)

“Atbalsta programmas uzņēmumiem.” (Ražošanas uzņēmums)

“Valdības rīcība saistībā Covid-19 pandēmijas pārvaldību (saistībā ar subsīdijām, atvaļinājumiem), manuprāt, lielākoties ir bijusi laba. Tā nav iniciatīva, bet gan vairāki lēmumi. Valdība ir spējusi apvienot visas dažādās jomas, lai risinātu šo problēmu, un lēmumu pieņemšanā ir panākts līdzsvars.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Piemēram, salīdzinājumā ar Apvienoto Karalisti, Austrāliju, kas bieži vien vai nu nav izvēlējušās īsto brīdi ierobežojumiem, vai arī ir pieņēmušas ļoti stingru dīkstāves politiku, kas ilgstoši nedarbojas. Ierobežojumiem ir jābūt līdzsvarotai pieejai, un Latvija ir centusies to panākt.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Valdības reakcija uz Covid – mūsu ražošanas iekārtas varētu strādāt visu laiku.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Covid krīzes vadība (ātra reakcija saistībā ar atbalstu uzņēmumiem).” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Viena no labajām iniciatīvām ir kompensācija par darbu mājās, ko darbinieki var pieprasīt darba devējam (EUR 30 apmērā), un darba devējam par šo summu nav jāmaksā nodokļi. Tas mums bija izdevīgi.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Finanšu nozares izmaiņas

“Uzmanības pievēršana noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas problēmām un aktīva to pārvaldība.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Finanšu nozares izmaiņas.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Finanšu nozares izmaiņas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Finanšu sektora reforma bija lielisks darbs (pozitīvs lēmums ilgtermiņā). Ir daudz investoru, kuri patiešām augstu novērtē Latvijā veiktos pasākumus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā, un tas ir obligāts priekšnosacījums, lai kaut vai uzsāktu sarunas par investīciju palielināšanu Latvijā.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Znotiņas kundzes vadītās finanšu sektora izmaiņas (arī lēmums mainīt FKTK vadību).” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Finanšu tirgus sakārtošana. Pelēkā ekonomika. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Progress finanšu sektorā un tiesību sistēmā.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Finanšu izlūkošanas dienesta un FKTK reorganizācija (daži domā, ka tas ir gluži pretēji, bet ir jāskatās ilgtermiņa perspektīvā).” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

Ekonomisko lietu tiesa

“Ekonomisko lietu tiesas izveide.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Ekonomisko lietu tiesas izveide.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Ekonomisko lietu tiesas izveidošana.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Ekonomisko lietu tiesas izveidošana.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Ekonomisko lietu tiesa. Potenciāli labs stimuls, bet redzēsim, kā tas darbosies praksē.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Ekonomisko lietu tiesa.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Ekonomisko lietu tiesa.” (Ražošanas uzņēmums)

“Ekonomisko lietu tiesa.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

Rail Baltica

“Atbalsts RB dzelzceļa projekta īstenošanai.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“ES struktūrfondu izmantošana (piemēram, Rail Baltica projektā) – uzlabo ekonomiku, stimulē ražošanu. Centrālās stacijas rekonstrukcija ir labs darbs.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Rail Baltica projekta īstenošana.” (Pakalpojumu uzņēmums)

Obligātā vakcinācija

“Obligātā vakcinācija pirmās līnijas darbiniekiem. Tas bija grūts politisks lēmums, taču tas bija drosmīgs, un mēs to novērtējam. (Šis ir tas mazākais).” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Obligātā vakcinācija.” (Ražošanas uzņēmums)

“Atļaut atlaist no darba cilvēkus, kuri nav vakcināti.” (Ražošanas uzņēmums)

“Obligātā vakcinācija.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

Īres likums

“Noteikumi par dzīvojamo telpu īri.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Īres likums (beidzot).” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Ievērojamas izmaiņas īres tiesību aktu regulējumā – tas sniedz jaunas iespējas investējot, plānojam nozīmīgas investīcijas, un vairāk nekā puse no tām būs Rīgā.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

Depozīta sistēma

“Depozīta sistēmas ieviešana.” (Ražošanas uzņēmums)

“Depozīta sistēmas ieviešana ir laba iniciatīva, to ir bijis grūti sasniegt, bet kopumā tā ir laba iniciatīva.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Latvijas Bankas un Finanšu un kapitāla tirgus komisijas apvienošana

“Latvijas Bankas un Finanšu un kapitāla tirgus komisijas apvienošana – labs signāls attiecībā uz administratīvā aparāta samazināšanu un profesionāļu konsolidāciju. Labs finanšu sistēmas izmaiņu noslēgums.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Latvijas Bankas stiprināšana, FKTK integrācija.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

Tiesību akti par jaunuzņēmumiem

“Tiesību aktu par jaunuzņēmumiem izstrāde.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Jaunuzņēmumu vīzas un jaunuzņēmumu politika.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Ostu pārvaldības maiņa

“Ostas pārvaldības maiņa bija labs lēmums.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Ostu pārvaldības reforma ir pareizais virziens.” (Pakalpojumu uzņēmums)

Citi

“‘Zaļā koridora’ ieviešana būvvaldē.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Atrisinātas maksātnespējas sistēmas problēmas.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“NATO kursa noturēšana, aizsardzības spējas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Gāzes tirgus liberalizācija.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Digitalizācija.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Iniciatīva ‘Konsultē vispirms’”. (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Minimālās algas palielināšana ir labs notikums.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“ES dotāciju pieejamība arī uzņēmumiem.” (Ražošanas uzņēmums)

“Akciju opciju tiesību akti.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Pāreja no vecuma kritērija uz diametra kritēriju, atļaujot koku ciršanu. Padomju laikos mežizstrādes pieejamība tika aprēķināta atkarībā no koka nobriešanas (koka vecuma), tomēr praksē tas ne vienmēr tika ievērots, dažkārt koks augšnes u.c. apstākļu dēļ attīstījās ātrāk. Tomēr tagad var izmantot arī diametra sistēmu (atkarībā no tā, kurš nosacījums tiek sasniegts ātrāk – diametrs vai vecums).”
(Pakalpojumu uzņēmums)

“Mediju politikas īstenošana (2015–2021) – salīdzinājumā ar citām Baltijas valstīm Latvija ir bijusi labākā pamatnostādņu īstenošanā. Mediju politikā tika aprakstīts, kādai vajadzētu būt mediju ekosistēmai un kas būtu jādara, lai to panāktu. Sabiedrisko mediju iziešana no komercireklāmas tirgus. Mediju atbalsta fonda izveide.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Likums par nelikumīgu tirdzniecību – likums attiecas uz visiem piegādes ķēdes posmiem, nevis tikai uz pārdevēju.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Cilvēku ar invaliditāti nodarbināšanas jautājumu risināšana. Iepriekš regulējums ļoti apgrūtināja šo darbinieku aizvietošanu, ja viņi neatbilda darba pienākumu veikšanai nepieciešamajām kompetencēm, savukārt, regulējums faktiski liedza darba devējiem pieņemt darbā cilvēkus ar invaliditāti. Tagad tas ir mainījies, un ir palielinājusies cilvēku ar invaliditāti nodarbinātība darbavietā, kas arī pozitīvi veicina viņu integrāciju plašākā sabiedrībā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Patlaban parlamentā tiek strādāts pie sekundāro datu regulas, kas būtu ļoti noderīga veselības datiem un potenciāli nodrošinātu lielākas investīcijas Latvijā veselības nozarē. Cerams, ka šis jautājums varētu virzīties uz priekšu ātri, un būtu ļoti labi, ja parlaments to apstiprinātu.”
(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Akciju opciju sistēmas iespējas darbiniekiem.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Virziens uz OIK samazināšanu, kompensācijas energoefektīviem uzņēmumiem.” (Ražošanas uzņēmums)

“Bērna uzturlīdzekļu pabalsti.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Tas ir labi, ka Lembergs ir aiz restēm; tas nav valdības lēmums, bet tomēr ir labi.”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Izmaiņas būvniecības regulējumā – gan tiesību aktos, gan pamatnostādņēs. Tagad ir skaidra atbildība visiem būvniecības nozares dalībniekiem un daudz vairāk grozījumu 2014. gada noteikumos pēc “Maxima” tragēdijas, kas izraisīja ļoti ātru un neloģisku noteikumu pieņemšanu (lieki ieviests liels birokrātisks process), taču, par laimi, tagad ir notikušas pozitīvas izmaiņas, kas padara regulējumu skaidru.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Samazināta maksa par zemesgrāmatu – ja uzņēmums pērk īpašumu vai dzīvokļus īrei, tad šīs maksas ir zemākas un skaidrākas.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

Tomēr daudzi ārvalstu investori norādīja, ka daži no lēmumiem vai politikas iniciatīvām, kas bija vieni no labākajiem, bija arī **slīktākie, kas** īstenoti iepriekšējo četrus gadus laikā. Proti, ārvalstu investori **nav apmierināti ar pārvaldības un plānošanas efektivitāti parlamenta darbā iepriekšējos četrus gadus laikā**. Šajā kontekstā kā galvenie trūkumi tiek uzsvērti nespēja koncentrēties uz ilgtermiņa problēmām un nespēja izvirzīt skaidrus mērķus, īstermiņa domāšana un stratēģiskās orientācijas trūkums, politikas veidotāju atbalsta trūkums, lai uzlabotu investīciju klimatu un vispārējo uzņēmējdarbības klimatu Latvijā, valdības sadarbības prakse ar privāto sektoru, kompetences trūkums, kā arī problēmas saistībā ar atveseļošanās un noturības plāna īstenošanu. Ne mazāk svarīgi ir tas, ka investori skaidri norāda uz lielām problēmām saistībā ar **darbaspēka pieejamību un cilvēku prasmēm**, tostarp darbaspēka pieejamību kopumā, problēmām saistībā ar darbaspēka piesaisti no citām valstīm – neefektīva imigrācijas politika, kvalificētu ekspertu piesaistes politika, darbaspēka kvalifikācijas celšanas politika. Līdzīgā mērā investori, šķiet, ir neapmierināti ar Latvijas valdības īstenoto **Covid-19 politiku** – daudz pārmaiņu, bieži vien sasteigti un grūti saprotami lēmumi, reakcijas ātrums un nereti arī lēmumu nepieņemšana krīzes situācijā.

Ievērojama daļa ārvalstu investoru, kas piedalījās 2021. gada pētījumā, ir neapmierināti arī ar neseno **nodokļu reformu un izmaiņām tiesību aktos par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu**, sevišķi ar pārāk stingro banku darbības regulējumu. Citas svarīgas jomas, kurās, pēc ārvalstu investoru domām, valdība ir pieņēmusi slīktus lēmumus, ir **veselības aprūpes sistēma** (atalgojums, optimizācijas trūkums, finansējuma nodrošināšana), **Zaļais kurss** (nav skaidrības, kas tas ir un kas tiks darīts, nav skaidras stratēģijas, nekonsekvence), **nav virzības obligātā iepirkuma komponentes** (OIK) problēmas **risināšanā**, valsts uzņēmumu pārvaldība, kā arī virkne citu lēmumu vai politikas iniciatīvu, par kurām liecina ārvalstu investoru Latvijā citāti no intervijās sniegtajiem datiem.

Efektīva pārvaldība, plānošana: investīciju klimats un vispārējā uzņēmējdarbības ekosistēmas attīstība, kas saistīta ar

“Valdības nespēju koncentrēties uz ilgtermiņa problēmām, ļoti liela uzmanība pievērsta Covid (ne tik daudz kritizē premjerministru vai ministrijas, šie jautājumi ir dziļāk).” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Nespēja izvirzīt skaidrus mērķus attiecībā uz to, ko valsts vēlas sasniegt ekonomikas jomā.” (Ražošanas uzņēmums)

“Īstermiņa domāšana, domāšana četrus gadus griezumā nozīmē, ka mums trūkst stratēģiskas koncentrēšanās. Katra valdība dzēš iepriekšējās valdības noteiktos KPI un sāk no nulles, kas nav labi.” (18)

“Nav skaidras ilgtermiņa plānošanas, ir sajūta, ka publiskais sektors risina tikai ikdienas problēmas, ar kurām saskaras, un trūkst skaidra ilgtermiņa plāna ar sasniedzamiem mērķiem.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Pēdējos divus gadus valdība ir koncentrējusies uz Covid lēmumiem, nevis uz ekonomikas attīstību. Viņi vienmēr būs Covid valdība, nevis attīstības valdība. Viņi sevi paralizēja.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Latvijas valdība nedara pietiekami daudz, lai uzlabotu finansiālos nosacījumus uzņēmējdarbības veikšanai Latvijā, tā ir pārāk dārga un nav konkurētspējīga salīdzinājumā ar citām valstīm.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Nepietiekama investīciju veicināšana, lielo investoru piesaiste.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Uzņēmumiem ir grūti ienākt Latvijā no ārvalstīm. Piemēram, no 150 Baltkrievijas IT uzņēmumiem tikai 20 (5 lieli) pārcēlās uz Latviju. Mēs esam līdzīgi Lietuvai, bet kaut kas nav kārtībā, ja mēs neesam pietiekami pievilcīgi. Lai izprastu galvenos jautājumus, ir jāveic revīzija. Mums jāspēj reaģēt ātrāk.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Trūkst pasākumu, lai paaugstinātu uzņēmējdarbības vides konkurētspēju reģionā.” (Ražošanas uzņēmums)

“Nav bijis neviena megaprojekta, par kuru valsts būtu teikusi, ka “tā bija mūsu stratēģija, un mēs to īstenojam”.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Latvijai trūkst skaidra PR, politikas veidotājiem un valdībai būtu jādomā par to, ko Latvija var piedāvāt, un jāizveido Latvijas “buklets”. Es zinu, ka LIAA to dara, un tās komandā ir notikušas pozitīvas pārmaiņas, taču LIAA varētu darīt vairāk, tai būtu aktīvi jāstrādā pie investīciju piesaistes.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Pastāv arī bailes sadarboties ar privāto sektoru un pieņemt privātā sektora iniciatīvas.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Trūka komunikācijas ar ekspertiem par dažādām tēmām, tas, kā mēs skaidrojam noteiktus lēmumus, nav pieņemami. Ļoti maz uz datiem balstītu lēmumu pieņemšanas.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Nespējot atzīt, ka jūsu (valdības) lēmums ir nepareizs, un cenšoties noturēties pie nepareiziem lēmumiem, jums tas pēc iespējas ātrāk ir jālabo.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Nekopējam Igaunijas modeli. Tā ir ļoti pievilcīga valsts ārvalstu investoriem – digitālie darījumi, viss ir ļoti vienkārši. Nekādas reakcijas uz to, ka Lietuva pārņem tirgu. Ir jābūt ilgtermiņa valsts stratēģijai, kas nav atkarīga no valdības. Ir jāpieņem lēmumi, mēs zaudējam laiku.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Sabiedrisko pakalpojumu efektivizācija. Valdībai trūkst atbildības, vienmēr ir vieglāk pateikt “nē”. Tas ir tāpēc, ka tad, kad pienāk laiks runāt par rīcību un īstenošanu, viņi vienmēr var vienkārši pateikt – nē, tas nebija mūsu kompetencē.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs nepamanām izcilību un kompetenci. Mums nebija valsts mēroga publiskā sektora reformas. Nespēja izskaidrot grūtus lēmumus.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Atsevišķās sabiedrisko pakalpojumu jomās trūkst caurskatāmības, kad runa ir par finanšu līdzekļu izlietojumu. Arī tad, kad viņiem jautā, viņi nevar precīzi pateikt, kā šī nauda tiks tērēta un kam tā tiks piešķirta. Turklāt ir kavēšanās ar šīs informācijas paziņošanu sabiedrībai un ar to saistīto lēmumu pieņemšanu.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Šķiet, ka problēma ir finanšu sadalījums publiskajā sektorā.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Atvēršanas un noturības mehānisma plāns (RRF), kas bija ļoti nekvalitatīvs, un Eiropas Komisija to noraidīja.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Atvēršanas un noturības plāns – to varēja vairāk pielāgot veselības aprūpes un izglītības sistēmu uzlabošanai, ne tik daudz koncentrējoties uz smagiem infrastruktūras projektiem. Ja mums nebūs veselīgu un izglītotu cilvēku, mums nebūs cilvēku, kas spēs izmantot veidojamo infrastruktūru.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

Darbaspēka un cilvēku prasmju trūkums

“Pilnīga nevēlēšanās risināt darbaspēka problēmas Latvijā. Mēs paaugstinām algas ļoti pret dabiski, jo mums ir jāpērk darbinieki no citiem uzņēmumiem. Arī emigrācijas līmenis ir augsts – kas tiek darīts, lai to novērstu?” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Nav tādu pasākumu, kas situāciju pasliktina, bet ir lietas, kas vispār netiek risinātas, un no tā rodas kaitējums. Piemēram, darbaspēka pieejamības jomā ir problēmas ar ārvalstu darbaspēka nodarbināšanu. Daļēji tas ir Covid dēļ, bet daļēji arī lēnās sistēmas dēļ – visu atļauju saņemšana aizņem līdz pat 7–8 mēnešiem, un šajā procesā mēs zaudējam cilvēkus. Problēma nav saistīta ar faktiskajiem likumiem. Problēma ir ar interpretāciju, izpildi un gribu. Ja jāiesniedz daudz dokumentu un kaut kur ir kļūda, vairums cilvēku pēdējā dienā vienkārši atteiksies, nemēģinot novērst problēmu kopā ar uzņēmumu.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Lēmums nerisināt darbaspēka trūkuma un cilvēku prasmju trūkuma problēmu.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Sākt investēt Latvijā nav tik vienkārši. Pastāv problēmas ar darbaspēku, un ir acīmredzams darbinieku kvalifikācijas celšanas trūkums. Piemēram, mēs dodamies tieši uz universitātēm, lai pārrunātu, kā varam palīdzēt studentiem uzlabot viņu praktiskās iemaņas, kā arī strādāt ar viņiem, lai viņi būtu gatavi pēc augstskolas beigšanas uzsākt darba gaitas. Latvijā būtiski trūkst IT speciālistu. Nākotnē mēs vēlamies, lai valdība nāktu klajā ar proaktīvām iniciatīvām, lai sagatavotu skolēnus nākotnes darbam un darba tirgum, sevišķi jomās, kurās mums viņu trūkst.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Neefektīva un slikta imigrācijas politika, nav politikas ne attiecībā uz ārvalstu zilajām, ne baltajām apkaklītēm. Imigranti ierodas, izmantojot dažādus veidus, un rezultātā šī politika nav efektīva.”
(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Augsti kvalificētu speciālistu pārceļšanās politika. Protams, to varētu uzlabot. Piemēram, dažkārt profesiju klasifikācija ir nepilnīga, un mums ir jāmeklē tuvākā pieejamā. Bieži vien mūsu uzņēmumam ir ļoti grūti atrast augsti kvalificētu darbaspēku, un reģionā ir tikai ierobežots speciālistu skaits.”
(Ražošanas uzņēmums)

“Imigrācijas kārtība ārzemnieku ievēšanai Latvijā joprojām nav mainījusies. Tā ir bijusi problēma un joprojām nav atrisināta, mēs saprotam, ka tas varētu nebūt politiski ļoti populārs lēmums, bet ideja ir nevis ievest Latvijā mazkvalificētus strādniekus (piemēram, celtniekus), bet gan augsti kvalificētus darbiniekus.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Darbaspēka pieejamība – trūkst lēmumu, kas atrisinātu problēmu, par kuras esamību visi zina. Mūsu akcionāri jautā – kāpēc mēs Latvijā veicam lielākās investīcijas uzņēmuma vēsturē, ja mums ļoti trūkst darbaspēka?” (Ražošanas uzņēmums)

“Es neredzu, ka demogrāfiskais jautājums tiktu risināts, un demogrāfiskā situācija valstī joprojām pasliktinās.” (Ražošanas uzņēmums)

Covid-19 politika

“Cīņa pret Covid-19 tikai parādīja, cik slikti valsts pārvalde strādā krīzes situācijās. Bija daudz neizlēmības un lēnas reakcijas. Valdības rīcība pandēmijas apkarošanas jomā nav sniegusi nekādu pozitīvu ietekmi uz uzņēmējdarbību.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Covid politika negatīvi ietekmēja visu valsti, valsts ekonomiku, mums bija daudz nepareizu lēmumu, kas netika laboti.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Covid-19 pārvaldība ir bijusi slikta un neveiksmīga. Tiesību akti, kas netieši liedz strādāt nevakcinētiem cilvēkiem, ir nelabvēlīgi, un es neesmu dzirdējis par šādiem lēmumiem citās valstīs. Es runāju ar saviem kolēģiem Somijā, kuri paskaidroja, ka Somijā, ja neesat vakcinēts, nav pat nekādu ierobežojumu strādāt veselības aprūpes nozarē.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Nestabilitāte, ko rada daudzās izmaiņas Covid lēmumos. Šķiet, ka uzņēmumi spēj ļoti ātri atrast veidu, kā strādāt, bet valdība visu laiku maina noteikumus.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Covid regulējums bieži ir bijis ļoti neskaidrs. Noteikumu pieņemšana uzņēmumiem prasīja daudz laika un resursu, ko citādi varēja izmantot produktīvākām darbībām.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Ja runa ir par darbību saistībā ar Covid-19 situāciju, reakcija ir lēna. Komunikācija bija slikta, lēmumi netika pieņemti pietiekami ātri. Būtu labi, ja saziņa būtu labāka un lēmumi tiktu pieņemti daudz ātrāk. Mēs arī vēlējamies palīdzēt valdībai organizēt kampaņu par masku nēsāšanu sabiedriskās vietās, taču publiskais sektors atteicās no šīs privātā un publiskā sektora kampaņas un vēlāk nolēma kampaņu organizēt patstāvīgi, kas gan izdevās ne visai veiksmīgi.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Pārsteidzīgi lēmumi saistībā ar Covid krīzi.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

*“Neizlēmība sakarā ar Covid politiku un vakcināciju. Paziņojumi saistībā ar Covid bieži mainījās.”
(Ražošanas uzņēmums)*

“Lēmumu trūkums krīzes situācijā. Pozitīvas politikas, par kuru esam dzirdējuši plašsaziņas līdzekļos vai citur, kavēšanās. Lēmumu pieņemšana zemā līmenī, saprotams, ka tas ir grūti ar 5 vai vairāk partijām, bet tomēr darbs ir jānodrošina. Daži uzņēmumi ir saņēmuši nepietiekamu atbalstu, subsīdijas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Lēmums par Sputnik vakcināciju šķita ļoti tuvredzīgs.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Covid ierobežojumi attiecībā uz darbaspēka kustību.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Covid-19 ierobežojumi bija ļoti nekonsekventi. Nebija dots pietiekami daudz laika, lai uzņēmējdarbība pielāgotos izmaiņām, un tie tika pieņemti bez īpaša brīdinājuma. Mēs vēlētos, lai šajā jautājumā tiek īstenota ilgtermiņa pieeja.” (Ražošanas uzņēmums)

“Caurskatāmības trūkums attiecībā uz to, kā Covid laikā tika sadalīta nauda.” (Ražošanas uzņēmums)

Nodokļu reforma

“Pseidoreforma nodokļu jomā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Nodokļu sistēma ir radījusi vairāk ēnu ekonomikas.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nav skaidra valdības redzējuma un rīcības saistībā ar nodokļu politiku. Pašnodarbinātajiem joprojām ir ļoti sarežģīti un laikietilpīgi maksāt nodokļus un saņemt sociālās garantijas. Es zinu, ka VID sistēma attīstās, bet vēl ir daudz iespēju to uzlabot.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nodokļi visu laiku mainās, saistībā ar to pastāv nenoteiktība.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Jaunā iniciatīva grozīt nodokļu sistēmu. Nodokļu sistēmas paredzamība ir ļoti svarīga. Izmaiņas jāveic tikai tad, ja tās patiešām ir nepieciešamas. Ir neloģiski sākt grozīt nodokļu sistēmu tik drīz pēc iepriekšējiem grozījumiem.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Nodokļu sistēmas sarežģītība.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Nav risināti jautājumi par nepilnas slodzes darba laika darbinieku sociālo nodrošinājumu. Tas ir jāatrisina, un mums ir jā saglabā elastīgums. Liela daļa cilvēku būtu gatavi strādāt nepilnu slodzi, taču regulējums to šobrīd apgrūtina.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Augsti nodokļi saistībā ar iepakošanu. Tagad tie nedaudz samazinās, taču sākotnēji tie bija ļoti, ļoti augsti.” (Ražošanas uzņēmums)

“Nodokļu reforma, uzņēmumu ienākuma nodokļa palielināšana – tas nav izdevīgi lielajiem investoriem. Tas varētu būt izdevīgi mazākiem investoriem, kas veic reinvestīcijas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Akcīzes nodokļa paaugstināšana radīja diezgan lielas izmaiņas degvielas cenā, un tagad mēs esam mazāk konkurētspējīgi.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Turp un atpakaļ ar reversēto PVN.” (Ražošanas uzņēmums)

“Nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības nodokļa reforma.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

Izmaiņas tiesību aktos par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, banku darbības regulējums

“Mainās dažādi lēmumi par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, tāpēc banku prasības ir diezgan stingras. Tomēr tiesību akti par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu nāk no Briseles, tāpēc situācija ir problemātiska arī Igaunijā un Lietuvā.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Pārspīlēts ar banku regulējumu – prasības ir daudz augstākas nekā kaimiņvalstīs. Tāpēc cieta arī labticīgi strādājoši ārvalstu uzņēmumi.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Kad viņi veica šo finanšu sistēmas tīrīšanu, tas bija pārspīlēti, un tad tas kļuva pārāk stingri. Jūs veicat maksājumu, un visi maksājumi tiek apturēti. Piemēram, ir ļoti grūti atvērt bankas kontu. Domāju, ka Latvijas valdība ir sapratusi šo stāstu un zina, ka tai ir nepieciešams lielāks līdzsvars.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Ļoti labi, ka Latvija ir spējusi veikt pasākumus, lai novērstu iekļaušanu pelēkajā sarakstā. Taču tagad šie pasākumi ir nedaudz pārspīlēti. Tas var radīt sarežģījumus uzņēmumiem. Piemēram, ir pārmērīgi augstas prasības attiecībā uz PLG iekļaušanu sarakstā – plašas prasības attiecībā uz dokumentāciju. Dokumenti ir labāk jāsabalansē. Latvija var būt ļoti apgrūtināta un birokrātiska. Igaunijā viss ir daudz vienkāršāk. Valdībai vajadzētu rast labāku līdzsvaru, lai pārāk nesarežģītu uzņēmējdarbības vidi.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Finanšu sektora kapitālais remonts, FKTK bankām piemēroto noteikumu dēļ vairs nav iespējams veikt darījumus ar dolāriem.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Veselības aprūpes sistēma

“Atalgojuma veselības aprūpē nenoteikšana.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Nav strukturētas pieejas veselības aprūpes pakalpojumu uzlabošanai (es pilnībā apzinos, ka pēdējos 2 gados galvenā uzmanība pamatoti tika pievērsta Covid, tomēr gados pirms Covid netika panākts nekāds progress.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Veselības aprūpes sistēmas sakārtošana, kur iepriekšējo četru gadu laikā nekas nav darīts.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Veselības aprūpes sistēmas nepilnību novēršana ir ļoti lēna, šķiet, ka mēs tikai radām vēl vairāk problēmu.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Veselības aprūpes finansēšana. Turpinās diskusijas par to, vai ģimenes ārstu praksēm būtu jāsaņem trešo personu, pacientu u.c. finansējums. Šajā jomā varētu būt uzlabojumi.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Apsolītais atalgojuma palielinājums medicīnas personālam, kas tā arī netika piešķirts, bija ļoti slikts solis.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

Zaļais kurss

“Nav skaidrības par to, ko Latvijai nozīmē Eiropas Zaļais kurss.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Daudz kas saistībā ar zaļo pāreju ir aizkavējies. Zaļais kurss ir ļoti aktuāls un ar lielu ietekmi uz mūsu nozari, kā arī visiem ar to saistītajiem noteikumiem. Resursu pieejamība nākotnē, šis jautājums pašlaik netiek risināts. Daudzi investori tiek atturēti no ienākšanas, jo nav skaidrības par regulējumu.” (Ražošanas uzņēmums)

“Nekonsekventa un lēna pieeja klimata pārmaiņu un attiecīgās politikas plānošanai – skaidru un vērienīgu plānu, koordinācijas trūkums starp dažādām iesaistītajām iestādēm un politikas īstenošanas rezultātu uzraudzība.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nav skaidras stratēģijas attiecībā uz ilgtspēju un Zaļo kursu. Pastāv liela uzdevumu sadale starp ministrijām, un par to nav atbildīga konkrēta persona vai ministrija, trūkst atbildības.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Tiesību akti par zaļo ekonomiku ir apturēti. Vīzijas un stratēģijas trūkums, lai sasniegtu Zaļā kursa mērķus.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Saistībā ar Zaļo kursu mēs neesam izstrādājuši nevienu efektīvu darbojošos stratēģiju – ne attiecībā uz transportu, ne inovācijām un zinātnei, ne ēku renovāciju.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

Obligātā iepirkuma komponente (OIK)

“Obligātā iepirkuma komponente (OIK) – joprojām nav skaidras izpratnes par to, kas notiks šajā jautājumā.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“(Progresa trūkums attiecībā uz) OIK.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Drudžaina rīcība saistībā ar obligātā iepirkuma komponenti (OIK) un tās atcelšanas centieniem, šajā jomā valdība demonstrē nenoteiktību un neprognozējamību, tādējādi valdība demonstrē neskaidru redzējumu un tas neveicina investīciju aizsardzību.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nepietiekama OIK jautājumu pārvaldība enerģētikas nozarē.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“OIK, energoresursu politika – pilnīga izgāšanās.” (Ražošanas uzņēmums)

Valsts uzņēmumu pārvaldība

“Neizlēmība saistībā ar valsts kapitālsabiedrību centralizēto pārvaldību – politikas veidotāji joprojām nespēj pieņemt lēmumus par kapitālsabiedrību attīstību, lai gan šajā jomā ir sperti soļi uz uzlabojumiem.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Latvijā ir briesmīga prakse izvēlēties padomes locekļus publiskā sektora uzņēmumiem. Korporatīvā pārvaldība joprojām ir nepietiekama. Šķiet, ka cilvēki var darīt, ko vēlas, no ministrijas uz ministriju, no publiskā sektora uzņēmuma uz publiskā sektora uzņēmumu, un nekādas sekas par sliktu darbu nav jūtamas.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Lēmumi par valsts uzņēmumu kotēšanu biržā ir atlikti – tas ir negatīvs faktors.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

Digitalizācija

“Progresā / lēmumu attiecībā uz visas digitālās programmas (inovācijas un prasmes) virzības trūkums.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Lēmums nerisināt elektroniskās infrastruktūras jautājumus.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Nav pietiekama atbalsta un investīciju STEM jomā – esmu runājis ar daudziem cilvēkiem, un ir problēma, ka valdība (jau vairāk nekā 4 gadus) neiegulda un nepiešķir naudu STEM kompetenču un izglītības attīstībai. Trūkst jauniešu, kas vēlas apgūt tehnoloģijas, IT un zinātnes jomas. Valdība daudz iegulda mākslā, literatūrā, vēsturē, un tas ir labi Latvijas kultūras attīstībai, taču tas nav pārāk tūlredzīgi izaugsmes un attīstības ziņā. Tagad es redzu, ka uzņēmumiem pašiem ir daudz jāiegulda, lai uzlabotu STEM jomas un piesaistītu kvalificētus darbiniekus, un tas ir dārgi.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

Ostu reforma

“Ostu pārvaldības reforma – neesmu pārliecināts, kam šī reforma patiešām bija vajadzīga un ko tā dos. Noteiktos mērķus var sasniegt bez šīs reformas. Ostu neatkarība no pašvaldībām nav laba – tās abas ir savstarpēji atkarīgas. Daži ieguldījumi ir apturēti, līdz būs lielāka skaidrība.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Darbs pie ostu reformas likuma bija pārāk ieildzis.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

Citi

“Atbildības uzlikšana attīstītājam par kaitējumu, kas būvniecības procesa laikā nodarīts trešajām personām.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Kases sistēmu reģistrācija / sertifikācija. Lielajiem uzņēmumiem tas ir problemātiski, jo tie izveido savas kases sistēmas (mēs darījumiem veidojam paši savas kases sistēmas). Tagad, ņemot vērā izmaiņas, mums vajadzēja iztērēt vismaz 150 000 eiro, lai mainītu mūsu pašu kases sistēmas visos DPD paku termināļos, lai tās atbilstu VID prasībām.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Uzņēmumu reģistra politikas izmaiņas.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Enerģētikas nozarē trūkst rīcības.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mums jākonsolidē vairāk augstākās izglītības iestāžu.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Atkritumu apsaimniekošanas jautājumi. Pašlaik mums ir centrālais loģistikas dienests, kas koordinē piegādes. Kartona kastes un plastmasu mēs nogādājam atpakaļ centrālajā loģistikas centrā, lai pēc tam to varētu saspīest un izmest, lai izmantotu atkārtoti, politikas veidotāji vēlas to mainīt, kas nozīmētu, ka mums kartons būtu jāizmest konteineros, bet mūsu izmantotajam kartona daudzumam ļoti trūkst konteineru uzglabāšanas vietu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Nepietiekami vēršoties pret ēnu ekonomiku, situācija ir kļuvusi sliktāka, nevis labāka.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mežiem piemērojamie ierobežojumi un resursu pieejamība.” (Ražošanas uzņēmums)

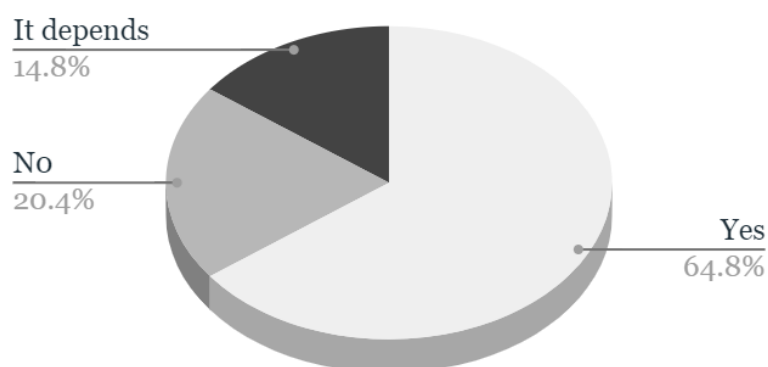
“Tas ir vairāk politisks jautājums, bet regulējums, kas atļauj izsniegt uzturēšanās atļaujas ES apmaiņā pret investīcijām. Tas tika mainīts 2014. gada beigās, un programma vairs nav spēkā, bet vai mēs esam domājuši par citiem veidiem, kā to veicināt un kā piesaistīt investīcijas? LIAA mājaslapā ir minēti piemēri par stimuliem ārvalstu investoriem, piemēram, zaļā koridora princips, un apliecinājumi, ka tie tiks atbalstīti, tomēr neviens no LIAA vai citur nevar man pateikt, kādu praktisku atbalstu šie investori saņems. Lietuvā ir saraksts ar konkrētiem veidiem, kā ārvalstu investori tiks atbalstīti un kur viņiem būtu jāvērsas pēc šāda atbalsta. Mēs cenšamies daudz ko pateikt, bet vai mēs patiešām sniedzam praktisku informāciju?” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

7. Turpmākie ārvalstu investoru investīciju plāni Latvijā

Tāpat kā iepriekšējos FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumos, arī 2021. gada aptaujā ārvalstu investoriem Latvijā tika uzdots jautājums: *“Vai Jūsu uzņēmums plāno palielināt investīcijas Latvijā? Ja jā, tad kādos apstākļos un kādā laikposmā / apmērā? Ja nē, tad kāpēc?”*

Apkopojot datus, var secināt, ka 35 no 53 investoriem atbildēja ar “jā” (2020. gada aptaujā šis skaitlis bija 30 no 44 aptaujātajiem, 2019. gadā – 30 no 47 aptaujātajiem, 2018. gadā ar “jā” atbildēja 22 no 40 aptaujātajiem; 2017. gada pētījumā – 24 no 42), 10 atbildēja ar “nē” (pretstatā 12, 12 un 14, kas atbildēja ar “nē” attiecīgi 2020. gada, 2019. gada un 2018. gada pētījumos), bet

8 atbildēja, ka “tas ir atkarīgs no apstākļiem” (divi šādu atbildi sniedza 2 2020. gada pētījumā, pieci – 2019. gadā un pieci – 2018. gadā) vai ka vēl nav izlēmuši.

4. attēls: Turpmākie ārvalstu investoru investīciju plāni Latvijā: 2021. gada secinājumi
n=53.

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2021. gadā

Par turpmākajiem ieguldījumu plāniem ir gan ļoti pozitīvi, gan arī salīdzinoši negatīvi viedokļi, tomēr pozitīvo gadījumu ir ievērojami vairāk nekā negatīvo. Kopumā šie citāti runā paši par sevi, sniedzot vielu pārdomām tiem politikas veidotājiem Latvijā, kuri ir atbildīgi par ārvalstu investīciju līmeņa palielināšanu valstī:

Jā, mēs plānojam palielināt investīcijas

“Šī ir investīcijām draudzīga valsts. Ir arī investīciju plāni nākamajam gadam, bet konkrētas summas pagaidām nav norādītas.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mūsu pieprasījums pieaug, tāpēc nākamajos divos gados plānojam lielākas investīcijas vismaz 10 miljonu apmērā.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs apstājāties Covid-19 periodā. Bet tagad, jā, mēs plānojam ieguldīt 8–11 miljonus. Mēs joprojām ticam nozarei, vēlamies būt tirgus līderi. Mēs ieguldām naudu galvenokārt savā tīklā – jaunās vietās, veikalu pārbūvē, jaunas koncepcijas ieviešanā, sūkņu uzturēšanā, ēku uzturēšanā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Ieguldīsim līdzekļus tehnoloģiju risinājumos. Nākamo 5 gadu laikā mēs plānojam ieguldīt aptuveni 10 miljonus eiro. DPD paku termināļu

“Mēs plānojam investēt. Mums ir ilgtermiņa stratēģija, kas ietver turpmākas investīcijas Latvijā. Mums ir divi konkrēti investīciju projekti Rīgā, ko īstenojam tuvāko 2–3 gadu laikā un kuros ieguldīsim aptuveni 50 miljonus eiro. Tad, cerams, vēl 50. Tas ir atkarīgs no tirgus līdzsvara nākotnē.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Aptuveni 100 miljoni tuvāko gadu laikā.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mēs regulāri investējam Latvijā, atverot jaunas ražotnes.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs uzskatām Baltijas valstis par labu tirgu jaunu ideju attīstīšanai un prototipu radīšanai.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

skaitis palielinās. Ieguldīsim arī automatizētos procesos.”(Pakalpojumu uzņēmumus)

“Mēs plānojam palielināt investīcijas, bet nevaram minēt konkrētus summas. Šobrīd mūsu birojā Rīgā strādā aptuveni 150 cilvēku, bet mērķis ir palielināt darbinieku skaitu līdz 500 cilvēkiem. Šobrīd nav precīza laika grafika. Investīcijas kavē darbaspēka pieejamība.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs plānojam palielināt investīcijas. Mūsu vērtība ir mūsu cilvēki, tāpēc mēs investēsim viņos.”(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs plānojam turpmākus ieguldījumus un izaugsmi, jau meklējam veidus, kā dažādot mūsu zināšanas un pakalpojumus. Arī turpmāk vides, sociālie un pārvaldības jautājumi (ESG) būs viens no tematiem, kas kļūs arvien svarīgāks, un mēs plānojam tam pievērst lielāku uzmanību. Šajā gadā mēs plānojam ieguldīt līdz vienam miljonam tikai prasmju uzlabošanā un savu darbinieku izglītošanā.”(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs plānojam palielināt investīcijas. Konsultāciju biznesā, investīcijas ir nedaudz atšķirīgas – mēs investējam darbiniekos, viņu apmācībā un attīstībā. Mēs apsveram iespējas paplašināt komandu ne tikai saistībā ar Latvijas tirgus vajadzībām, bet arī projektiem ārvalstīs (eksporta vajadzībām).” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Tuvāko gadu laikā mēs plānojam investēt aptuveni 100 miljonus.”(Pakalpojumu uzņēmumus)

“Mums ir aktīvu sadales plāns Latvijai šim finanšu gadam, kas tiks mainīts tikai tad, ja valdība pieņems lēmumus par investīcijām īpašumos ārvalstniekiem.”(Pakalpojumu uzņēmumus)

“Nākamo trīs gadu laikā mēs plānojam veikt ievērojamas investīcijas.”(Ražošanas uzņēmums)

“Mēs plānojam investēt Latvijā, lai attīstītu izcilības centrus, kas paredzēti kibernetikas, datu un analītikas, tehnoloģiju nodrošināšanas un atbilstības, kā arī citu pakalpojumu sniegšanai, izveidojot lielas komandas, kas šos

“Mēs plānojam palielināt investīcijas. Katru gadu mēs ieguldām noteiktu summu. Mūsu plāni ir daudz lielāki, nekā mēs, iespējams, apzināties. Viens no šķēršļiem mums bieži vien ir pašvaldības. Mēs turpināsim ieguldījumus CO2 samazināšanas iekārtās un modernizācijā kopumā. Investīcijas noteikti pārsniegs 10 miljonus gadā. Mēs ieguldīsim arī IT inovācijās un digitalizācijas rīkos.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Divu gadu laikā mēs ieguldīsim vairāk nekā 34 miljonus. Tomēr lielākas investīcijas klimata neitralitātē mēs veiksime tikai pēc CBAM ieviešanas.”(Ražošanas uzņēmums)

“Mēs investēsim nākamo četru gadu laikā. Ja Latvijā nenotiks nekā ārkārtējs, ja valdību nevadīs prokrieviski noskaņoti politiķi. Katru gadu mēs izvērtējam savus plānus.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs plānojam palielināt investīcijas par aptuveni 15%. Tas ir saistīts ar pāreju uz jaunas paaudzes tehnoloģijām. Turpmākajos trīs gados mēs ieguldīsim vairāk, līdz šī pāreja tiks pabeigta.”(Pakalpojumu uzņēmumus)

“Jā, mēs to plānojam. Ja mēs Latvijā varētu atrast lielākus resursus savam biznesam, mums ir daudz plānu. Teorētiski ir liels plāns, bet maz ticams, ka mēs to praktiski realizēsim. Latvijā ir ierobežots un ierobežojošs tirgus.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs plānojam palielināt investīcijas. Mums ir investīciju plāns līdz 2030. gadam. Mēs vēlamies vairāk attīstīt savu biznesu ārpus Rīgas, taču esam piesardzīgi demogrāfiskās situācijas samazināšanās, infrastruktūras trūkuma u.c. iemeslu dēļ. Mēs arī vēlamies ieguldīt līdzekļus darbinieku apmācībā un attīstībā, taču arī šajā jomā mēs neredzam valdības plānus un svārstāmies tērēt lielus līdzekļus. Šobrīd mēs dažus plānus atliekam.”(Ražošanas uzņēmums)

“1) Mēs neplānojam mainīt savu pamatkapitālu (pašlaik tas ir 47 miljoni). Uzņēmuma īpašnieki šobrīd tic savam uzņēmumam un Latvijas tirgum, kas ir labi. 2) Tomēr mēs plānojam palielināt būvniecības projektu skaitu, dzīvokļu tirgus aug, un mēs atrodam iespējas, tāpēc tiek plānotas

pakalpojumus sniegs klientiem Zviedrijā, citās ziemeļvalstīs un Vācijā.”(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

investīcijas jaunus projektos. Turklāt Latvijā joprojām ir vieta biroju būvniecībai, un tirgus nav tik piesātināts kā, piemēram, citās Baltijas valstīs.”(Nekustamo īpašumu uzņēmums)

Nē, mēs neplānojam palielināt investīcijas

“Mēs meklējam jaunus projektus pirms Covid. Ņemot vērā būvniecības izmaksu pieaugumu, pašlaik jauni projekti netiek izskatīti. Mēs vēlamies pabeigt esošos projektus. Protams, nākamajam gadam investīcijas nav plānotas. Iespējams, nākamo četrus gadus laikā.”(Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Mēs neplānojam veikt turpmākas investīcijas. Mēs turpināsim investēt normālā līmenī transportā, noliktavās utt., bet ne vairāk. Šis tirgus nav ļoti interesants, tā rentabilitāte ir ļoti zema.”(Ražošanas uzņēmums)

“(Nē), ņemot vērā pašreizējos nepastāvīgos tirgus apstākļus.”(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Latvijā vairāk neinvestējam, ja nu kaut ko vēlamies, tad samazināt Latvijas apstākļu ietekmi, jo ir pārāk daudz neskaidrību.”(Ražošanas uzņēmums)

“Mēs skatāmies uz citiem uzņēmumiem Latvijā, kurus varam iegādāties, bet ne investīcijas zaļajās jomās, jo Latvijā šajā sfērā trūkst tiesiskā regulējuma un prioritāšu. 80% uzņēmuma iegādājās ASV investīciju fonds, kas plāno strauju izaugsmi. Latvijā mēs redzam izaugsmes iespējas, kas vairāk saistīts ar jau esošu uzņēmumu iegādi. Izaugsme ir ierobežota, piemēram, biomateriālu attīstības nozare Latvijā, bet mēs izvēlējamies Igauniju, jo tur ir atbalsts zaļajām investīcijām un viņu stratēģijā biomateriālu un mežsaimniecības nozare ir noteikta kā prioritāte, kas pozitīvi ietekmēs mūsu investīcijas.”(Ražošanas uzņēmums)

“Katru gadu mēs investējam banku sistēmas infrastruktūrā. 70 miljonus eiro visās Baltijas valstīs, un tikai tāpēc, lai nodrošinātu atbilstību regulatora prasībām. Šie ieguldījumi nedod nekādu papildu labumu, atdevi, peļņu. Tie ir tikai tāpēc, lai izpildītu prasības.”(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Tirgus samazināšanās, potenciālo klientu nākotnē nav. Ja nav skaidra redzējuma par to, kā samazināt un kontrolēt darba tirgus izmaksas, mēs nevaram ieviest digitālos risinājumus. Šī ir pirmā reize, kad esam nolēmuši samazināt savas investīcijas.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Saisītībā ar iepriekšējiem lēmumiem attīstīt pakalpojumu sektoru un kompetenču centrus mēs nokavējam to attīstību Latvijā un tagad esam izveidojuši šādu centru Viļņā, Lietuvā, kur tas darbojas labi un tajā strādā vairāk nekā 500 darbinieku.”(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mums jāredz iespējas, kas atbilst mūsu stratēģijai.”(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

Tas ir atkarīgs no apstākļiem

“Mēs varam radīt lielu sinerģiju ar lidostām citās valstīs, kurās darbojas mūsu grupas uzņēmumi. Mēs varam palielināt kopējo pasažieru skaitu. Šim nolūkam mums ir nepieciešams PPP modelis. Mēs esam

gatavi strādāt valsts vadībā. Visas lielās lidostas vai tās, kas vēlas kļūt lielas, izmanto PPP modeli. Mēs esam gatavi veikt investīcijas, lai gūtu ilgtermiņa labumu. Visā pasaulē tiek īstenoti PPP projekti, kas ilgst vairāk nekā 25 gadus.”(Pakalpojumu uzņēmums)

“Investīcijas ir saistītas ar loģistikas ķēdēm un darbiniekiem. Turpmākie ieguldījumi būs saistīti ar procesu ekoloģizāciju. Piemēram, ieguldījumi autostāvvietās. Iepriekš tika pabeigti noliktavu uzlabojumi, padarot tās energoefektīvākas. Tomēr globālas investīcijas, piemēram, ražotnes atvēršana, ir netiek plānotas. Tas ir ļoti saistīts ar nenoteiktību.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Tas ir atkarīgs no apstākļiem, šīs investīcijas ir saistītas ar enerģētikas pāreju, enerģētikas sistēmas regulatīvā daļa kavē saules un vēja elektrostaciju būvniecību, joprojām tiek saglabāta vecā stila sistēma.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs iegādājamiem jaunus uzņēmumus, vēlamies konsolidēt tirgu. Mēs saskatām iespējas turpināt darbību mediju nozarē. Ja ir atbilstošs piedāvājums, mēs vēlamies paplašināties. Konkrēta investīciju summa nav noteikta.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs cenšamies Latvijā augt pēc iespējas straujāk, taču progresu kavē kvalificēta darbaspēka trūkums, mums ir potenciālie klienti un darbs, bet trūkst darbinieku. Esam spiesti meklēt darbiniekus ārpus Latvijas (šobrīd skatāmies, piemēram, uz Rumāniju), jo šeit trūkst darbaspēka. Darbinieki Latvijā ir ļoti labi un produktīvi, taču viņu ir par maz. Mēs arī augam (pagājušajā gadā par 20%). IT speciālistu trūkums ir globāla problēma, bet Latvijā mums ir jāatrod piemērots risinājums, un šī problēma jārisina vispirmām kārtām Latvijā, lai mēs varētu virzīties uz priekšu.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Tikai tad, ja mums Latvijā būs vairāk darbaspēka.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs jau esam palielinājuši investīcijas Latvijā un šobrīd būvējam jaunu modernu ēku un laboratorijas genomu sekvencēšanai. Mēs varam turpināt palielināt investīcijas nākotnē. Būtu noderīgi vairāk stimulu esošajiem investoriem. Būtu labi, ja būtu atbalsta mehānismi augstas kvalitātes speciālistu un darbinieku pārceļšanai uz Latviju – tā var būt arī informatīva palīdzība par mājokļiem un citu informāciju u.c.”(Ražošanas uzņēmums)

“Mēs vēl neesam pārliecināti par nākotni. Mēs esam veikuši lielus ieguldījumus jau iepriekšējos gados, renovējām savu ēku. Mēs savus produktus neražojam Latvijā. Mēs vēlamies strādāt un saskatīt iespējas uzlabot veselības aprūpes nozares sistēmu un uzlabot pacientu pieredzi.”(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Mēs šobrīd izvērtējam nākotnes investīcijas. Mēs apspriežam, vai palikt divos centros ES vai izveidot vienu konsolidētu centru? Latvijas investīciju klimats mūsu lēmumu būtiski neietekmēs.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs investējam katru gadu un plānojam turpināt investīcijas. Investīciju apjoms ir atkarīgs no grupas līmeņa prioritātēm un plāniem.”(Ražošanas uzņēmums)

“Mums ir plāni, bet diemžēl nav tik daudz iespēju. IT produktu, ko mēs varam izmantot Latvijā, ir maz, jo mums ir maz iedzīvotāju un mazs tirgus. Latvijā ir laba jaunuzņēmumu kultūra, bet ne visi investori vēlas pirkt un investēt jaunuzņēmumos. Jā, mēs plānojam, ka, ja būs kaut kas vērtīgs un atzīts, ko iegādāties, mēs būsīm gatavi to iegādāties un paplašināt.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)

8. Nākamās Latvijas valdības galvenās prioritātes turpmāko četru gadu laikā, lai uzlabotu Latvijas ekonomikas stāvokli: Latvijas ārvalstu investoru ieteikumi

Viens no galvenajiem pašreizējā FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījuma mērķiem ir sniegt Latvijas politikas veidotājiem ārvalstu investoru ieteikumus par galvenajām prioritātēm, kas būtu jāīsteno, lai uzlabotu Latvijas ekonomikas stāvokli. Mēs iesakām šos priekšlikumus iekļaut politisko partiju ekonomikas attīstības programmās un, kas ir vēl svarīgāk, īstenot tos nākamo četru gadu laikā.

2021. gada pētījumā mēs ārvalstu investoriem Latvijā jautājām: “Nosauciet 3–4 prioritātes – kas nākamajai Latvijas valdībai būtu jāīsteno nākamo četru gadu laikā, lai uzlabotu Latvijas ekonomikas stāvokli?” Mēs apkopojām atbildes atkarībā no tā, cik bieži investori minēja katru no prioritātēm, kā arī no tā, vai tā tika minēta kā 1., 2. vai 3. prioritāte.

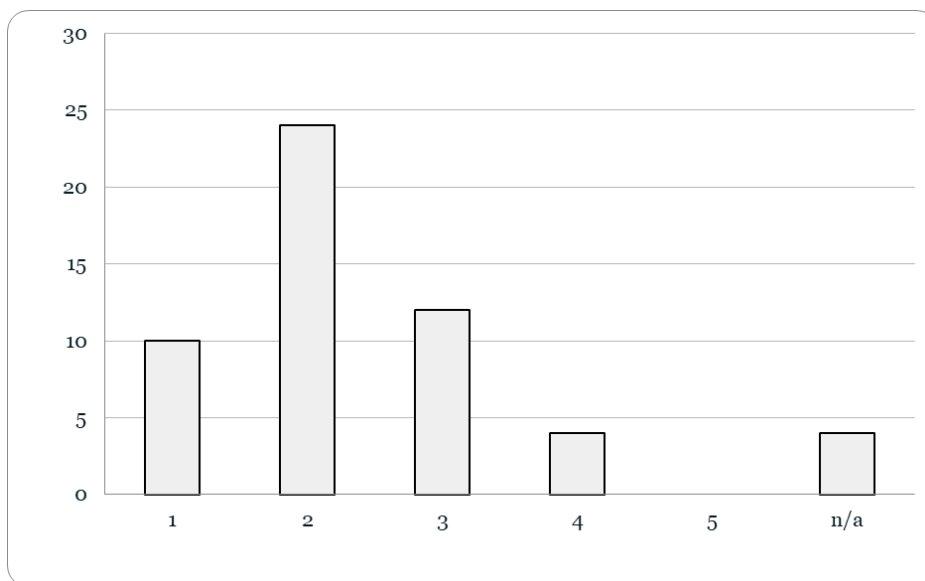
Kā galvenā prioritāte izceļas *darbaspēka pieejamības un kvalifikācijas jautājums Latvijā – 19 no 53 investoriem, kuri piedalījās intervijās, šo jautājumu uzsvēra kā prioritāti Nr. 1, bet kā 2. un 3. prioritāti to minēja attiecīgi 5 un 1 respondents*. Proti, ārvalstu investori uzsver nepieciešamību pievērst uzmanību darbaspēka pieejamības uzlabošanai kopumā, ārvalstīs dzīvojošo latviešu reemigrācijas paplašināšanai, imigrācijas jautājumu risināšanai, lai piesaistītu darbaspēku Latvijai. Investori uzsver arī nepieciešamību risināt demogrāfijas jautājumus, kas, protams, ir cieši saistīti ar darbaspēka pieejamību Latvijā.

Kā otrais svarīgākais pasākums, kas nākamajai valdībai būtu jārisina nākamo četru gadu laikā, ir *izglītības standartu uzlabošana kopumā un darbaspēka kvalifikācija vai pārkvalificēšanās*. Ne mazāk svarīgi ir tas, ka investori vērs nākamās valdības uzmanību uz to, lai strādātu pie *Zaļā kursa īstenošanas*, kā arī uzsver nepieciešamību *uzlabot Latvijas pievilcību investīcijām*.

Turklāt kā svarīgi aspekti, kas būtu jārisina nākamo četru gadu laikā, tiek uzsvērti *publiskā sektora reformas īstenošana, rūpes par veselības aprūpes sistēmu, energoresursu diversifikācija un labākas sadarbības nodrošināšana* starp ministrijām un valsts iestādēm, kā arī starp publisko un privāto sektoru. Citi ārvalstu investoru minētie jautājumi Latvijā ir *ēnu ekonomikas problēmas risināšana, "Rail Baltica" projekta īstenošana, darbs pie nodokļu sistēmas konkurētspējas un digitālās programmas*, kā arī *citas aktivitātes*.

9. Latvijas valdības pašreizējie centieni īstenot "Eiropas Zaļā kursa" stratēģiju Latvijā: ārvalstu investoru Latvijā vērtējums un ieteikumi

2021. gada FICIL noskaņojuma indeksa intervijās lūdzām ārvalstu investorus Latvijā novērtēt Latvijas valdības pašreizējos centienus īstenot "Eiropas Zaļā kursa" stratēģiju Latvijā. Vērtējums tika sniegts skalā no 1 līdz 5, kur "1" nozīmē neveiksmi, "3" – vidēji un "5" – teicami. **Vidēji ārvalstu investori šos centienus novērtēja ar 2,2, tāpat salīdzinoši zemu.** 5. attēlā apkopots atbilžu sadalījums.

5. attēls: Latvijas valdības pašreizējie centieni īstenot "Eiropas Zaļā kursa" stratēģiju Latvijā: 2021. gada secinājumi
n=53.

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2021. gadā

Mēs arī lūdzām ārvalstu investorus nosaukt līdz trim prioritātēm, kas politikas veidotājiem būtu jāīsteno, lai ieviestu Zaļo kursu. Atbildes ir sniegtas zemāk:

Skaidri plāni un pienācīga Zaļā kursa pārvaldība

1. prioritāte:	2. prioritāte:	3. prioritāte:
<p>“Ir jābūt skaidram redzējumam, ilgtermiņa virzienam.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums) “Skaidra stratēģija Zaļā kursa ieviešanai Latvijā.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</p>	<p>“Lielākajā daļā lielo uzņēmumu strādā ilgtspējas vadītāji. Kādam cilvēkam ir jāuzņemas šī loma, lai to vadītu un koordinētu. Varbūt valdībā vajadzētu izveidot ilgtspējas vadītāja ekvivalentu.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</p>	<p>“Noteikumi ir jāveido efektīvi un racionāli, lai tad, kad investori vēlas investēt, viņi nesastopas ar birokrātiskiem šķēršļiem.” (Ražošanas uzņēmums)</p>
<p>“Politikas veidotājiem ir jāizstrādā Latvijas stratēģija, kā mēs īstenojam Zaļo kursu. Kā mēs plānojam pastāvēt Zaļajā kursā</p>	<p>“Nepieciešams skaidrs plāns ar skaidrām nākotnes prioritātēm.” (Pakalpojumu uzņēmums)</p>	<p>“Izstrādāt stimulus progresīvām zaļajām tehnoloģijām, kas nodrošinātu Latvijas konkurētspēju vidējā un ilgtermiņā.” (Profesionālu revīzijas un</p>

<p>un kādas ir mūsu prioritātes šajā jomā?” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p>	<p>“Skaidra ceļa karte, kā sasniegt mērķus un kādas investīcijas un infrastruktūra ir nepieciešamas – vēja un saules enerģija būtu jāveicina daudz vairāk.” (Ražošanas uzņēmums)</p>	<p>konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</p>
<p>“Enerģētikas stratēģija. Enerģētikas stratēģijā būtu jāiekļauj daudzas ar zaļo pāreju saistītas lietas. Zaļais kurss ir tikai neliela daļa no plašākas enerģētikas stratēģijas. Mums skaidri jādefinē mūsu vidējā termiņa un ilgtermiņa mērķi.” (Ražošanas uzņēmums)</p>	<p>“Izveidot pienācīgu pārvaldību šai tēmai un pilnveidot valsts plānu Zaļajam kursam (no mērķiem līdz darbiem un “ko tas nozīmē praktiski?”, lai Latvija sasniegtu šos mērķus).” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p>	<p>“Izstrādāt visaptverošu zaļā finansējuma stratēģiju saskaņā ar ES prasībām.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</p>
<p>“Padarīt to par starpnozaru prioritāti, plašu plānu, kas aptvertu visus, ir jāmaina noteikumi, mainīsies enerģētikas modelis un enerģētikas bizness, un pašreizējie noteikumi neatbildīs jaunajai sistēmai, enerģijas tirgum ir jābūt daudz elastīgākam.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p>	<p>“Konkrēti priekšlikumi Latvijas zaļo mērķu sasniegšanai.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</p>	<p>“Mūsu mērķu izklāsts.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</p>
<p>“Ja vēlamies gūt kādu labumu no Zaļā kursa, Latvijai ir skaidri jānosaka prioritātes un skaidri jānosaka, kam tā vēlas tērēt naudu.” (Ražošanas uzņēmums)</p>	<p>“Stratēģija, kā ierobežot lielākos emisiju ražotājus.” (Ražošanas uzņēmums)</p>	<p>“Efektīvas un nozīmīgas Nacionālās enerģētikas un klimata padomes darbības.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p>
<p>“Skaidri likumi par zaļo pāreju, lai radītu stabilitāti un veicinātu investīcijas.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</p>	<p>“Būt stingrākiem, nosakot virzienu, un caurskatāmākiem lēmumu pieņemšanas procesā attiecībā uz to, kāpēc tiek pieņemti noteikti lēmumi, kas galu galā nekalpo zaļo mērķu sasniegšanai.” (Pakalpojumu uzņēmums)</p>	<p>“Visaptverošu pieeja, lai izveidotu labāk kontrolētu sistēmu. Valstij ir jābūt politikas veidotājam, lai izstrādātu risinājumus problēmām, ko radīs Zaļais kurss – mēs tās varam prognozēt jau tagad, taču, tāpat kā daudzos citos jautājumos, arī šeit mēs bāzam galvas smiltīs.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</p>
<p>“Izstrādāt konkrētu plānu Latvijai zaļās pārejas / kursa īstenošanai. Ja nav plāna, mēs esam kā papīra lapas vējā, ko vienkārši pūš garām, bet tā nav efektīva virzība uz priekšu. Tam jābūt arī ilgtermiņa plānam, ne tikai nākamajiem četriem gadiem.” (Pakalpojumu uzņēmums)</p>	<p>“Šim projektam ir jābūt tādām, kurā ir skaidri noteikts, kurš no katras ministrijas būs atbildīgs. Vienai personai vajadzētu būt atbildīgai par turpmāku šī procesa koordināciju un prasīt atbildību no citām ministrijām ar skaidru pilnvarojumu to izpildīt.” (Pakalpojumu uzņēmums)</p>	<p>“Sāpes rada Rīgas pašvaldības darbības attiecībā uz resursu un gāzes sildītāju politiku, kas šobrīd nav laba.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</p>
<p>“Skaidrs plāns, kas tiek sagaidīts.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p>	<p>“Vienota un efektīva procesa kontrole. Valdībai un ministrijām ir slikta pieredze vienotas pieejas īstenošanā un sarežģītu uzdevumu veikšanā. Nepārvērst Zaļo kursu par zaļu haosu. Nepārspīlēsim, nepārvērtīsim to par nebeidzamu diskusiju un papildu administratīvo slogu.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)</p>	
<p>“Ilgspējas stratēģija, kas ir pielāgota Latvijai, ņemot vērā dabas resursus, ekonomikas struktūru un sociālos apstākļus, un ietver gan stimulus zaļām alternatīvām dažādās nozarēs, gan ierobežojumus neekoloģiskām alternatīvām.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju</p>	<p>“Izstrādāt atjaunojamo energoresursu stratēģiju.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p>	
	<p>“Atkritumu šķirošana, otrreizējā pārstrāde, mums ir vajadzīga visaptveroša sistēma, atkal</p>	

<p>pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Izstrādāt visaptverošu stratēģiju, kas sniedzas tālāk par atbilstības nodrošināšanu un ir vērsta uz konkurētspējas priekšrocību ieviešanu Latvijā. Pozicionēt Latviju kā valsti, kurā investori vēlas investēt infrastruktūras, izglītības utt. dēļ. Izveidot ekosistēmu zaļajām investīcijām. Nepieciešams kāds, kas to vada.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</p> <p>“Nepieciešama ilgtermiņa stratēģija, kas skaidri norāda, kas mums būs visizdevīgākā zaļā nozare. Piemēram, komercpārvadājumi? Nav skaidras izpratnes par to, kas mums kā valstij dos vislielāko labumu, piemērojot Zaļo kursu. Vispirms mums ir jāsaprot, kādi ir mūsu sistemātiskie ieguvumi.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</p>	<p>uzņēmējdarbības radīta sistēma.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Ļoti konkrēts rīcības plāns ar KPI, ko var pielāgot un kas ir elastīgi attiecībā uz inovācijām. Kas par ko ir atbildīgs?” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</p> <p>“Energētikas likums un videi draudzīga transporta ieviešana.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Saprotami un skaidri plāni un gaidāmie rezultāti.” (Ražošanas uzņēmums)</p>
--	---

Ekspertu iesaistīšana, politikas veidotāju izglītošana, skaidru galveno darbības rādītāju noteikšana, uz datiem balstītu lēmumu pieņemšana

1. prioritāte:	2. prioritāte:	3. prioritāte:
<p>“Ekspertu, nevis politiķu iesaistīšana lēmumu pieņemšanā, skaidri KPI.” (Ražošanas uzņēmums)</p> <p>“Progresīva publiskā sektora iestāžu sadarbība. Daži joprojām atrodas aizsardzības pozīcijā. Klimata pārmaiņas un Zaļais kurss nav debate – tā ir realitāte.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Milzīgi ieguldījumi pētniecībā, jaunos pakalpojumos un produktos, inovāciju attīstībā.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</p> <p>“Vienkārši esiet pragmatiskāki, ieklausieties jaunākajos datos un zinātniskajos atklājumos!” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)</p> <p>“Jāuzlabo sadarbība un publiskā sektora izpratne.” (Pakalpojumu</p>	<p>“Datu noteikti lēmumi.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Uz datiem balstīti lēmumi.” (18)</p> <p>“Ekspertu iesaistīšana lēmumu pieņemšanā.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Ekspertu iesaistīšana lēmumu pieņemšanā, izmantojot jaunākos datus.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)</p> <p>“Izglītēt visus, sākot ar sabiedrību un publiskā sektora ierēdņiem un beidzot ar politiķiem, kuri būs atbildīgi.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Uzlabot šo mērķu sasniegšanai nepieciešamo infrastruktūru.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</p>	<p>“Publiskā sektora izglītošana.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Uz datiem balstītu lēmumu pieņemšana.” (Ražošanas uzņēmums)</p> <p>“Jaunāko datu izmantošana.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Iesaistīto publiskā sektora amatpersonu izglītošana.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</p> <p>“Datu vākšanas sistēma, izsekojamība un izmantošana.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p>

uzņēmumus)

*“Samazināt publiskā sektora sadrumstalotību un noteikt vienu ministriju, kurai ir lielāka teikšana Zaļā kursa jautājumos.”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)*

“Visu ar Zaļo kursu saistīto darbību koordinēšana (Klimata padome).” (Ražošanas uzņēmums)

Uzņēmumu un privātpersonu izglītošana, izpratnes veidošana un atbalstīšana

1. prioritāte:	2. prioritāte:	3. prioritāte:
<i>“Sabiedrības informēšana un komunikācija ar cilvēkiem.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i>	<i>“Izglītēt uzņēmumus un akcentēt iespējas.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i>	<i>“Saziņa ar sabiedrību par lēmumu nozīmi.” (Ražošanas uzņēmums)</i>
<i>“Pārliecinieties, ka Zaļais kurss iet roku rokā ar citiem aktuāliem jautājumiem, kas jārisina nozarēs. Piemēram, kopā ar jautājumiem par enerģiju. Ir jāsiglabā valsts konkurētspēja.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i>	<i>“Sadarboties ar uzņēmumiem un sabiedrību, lai padarītu Zaļo kursu cilvēkiem būtisku.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i>	<i>“Konsekventa pieeja, lai visas puses zinātu, ko sagaidīt.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i>
<i>“Saziņa ar visām ieinteresētajām pusēm (tostarp sabiedrību un uzņēmumiem).” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</i>	<i>“Saziņa par Zaļo kursu un īstenošanas stratēģiju nav laba, un tā ir jāuzlabo.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i>	<i>“Atbalsta mehānismi zaļo mērķu īstenošanai.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i>
<i>“Palielināt izpratnes veidošanu un kompetenci valdības sektoros un sabiedrībā kopumā.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i>	<i>“Iniciatīvas iedzīvotājiem un uzņēmumiem, kas vēlas iesaistīties zaļās pārejas procesā.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i>	<i>“Īstenojiet Zaļo kursu gudri. Piemēram, aizsargājot mežus, uzklusiet nozares pārstāvjus, nevis tikai akli atzīmējiet izvēles rūtiņu.” (Ražošanas uzņēmums)</i>
<i>“Ilgspējīgas attīstības mērķu īstenošana – pie tā jāstrādā katrai pašvaldībai, uzņēmumam un privātpersonai. Visiem jābūt informētiem par mērķiem, tie jāiekļauj biznesa plānos.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i>	<i>“Sabiedrības viedoklim ir jāmainās, jāsāk raudzīties uz iespējām, nevis grūtībām. Pastāv lielas bažas, ka enerģijas cenas kāps, taču, ja mēs neko nemainīsim, tad enerģijas cenas kāps. Saziņai ar sabiedrību ir jābūt plašai.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i>	
<i>“Atbalsts uzņēmumiem un privātpersonām, lai veicinātu zaļās enerģijas izmantošanu.” (Ražošanas uzņēmums)</i>	<i>“Atbalsta mehānismi personām, kas pāriet uz atjaunojamajiem energoresursiem.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i>	
<i>“Izpratnes veidošana.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i>	<i>“Nestāties ceļā uzņēmumiem, kuri paši uzņemas dažas iniciatīvas un vēlas darīt vairāk, nekā pieprasa valsts. Valstij vajadzētu atturēties no birokrātiskiem šķēršļiem.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i>	
<i>“Sabiedrības informēšana un skaidra saziņa.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju</i>		

pakalpojumu uzņēmums)

“Nepieciešams ieguldīt līdzekļus Zaļā kursa izpratnē un (vienkāršā valodā) informēt sabiedrību, uzņēmumus un investorus par tā praktisko pusi. Jāorganizē vairāk publisku diskusiju par Zaļā kursa praktisko pusi, iesaistot ieinteresētās puses. Šajā komunikācijas procesā jāiesaista privātais sektors.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Atbalsts infrastruktūras attīstībai, lai veicinātu videi draudzīgu transportu (ostas, dzelzceļi). Tiks pieņemtas ES regulas, kas paredzēs obligātu elektroapgādi visās ostās, un tas prasīs miljonus vērtus ieguldījumus.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Paaugstināt sabiedrības izpratnes / izglītības līmeni par zaļajām tēmām.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Komunikācija iekšēji ar sabiedrību un uzņēmumiem – viņiem būs jāveic pārmaiņas, cilvēki joprojām nesaprot, kāpēc un kā to darīt un kāds ir viņu ieguldījums, un, ja cilvēki un uzņēmumi nemainīs savu uzvedību, tas nenotiks.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Atbalsta sistēma Zaļā kursa īstenošanai. Ir nepieciešami atbalsta mehānismi, kas veicinātu Zaļā kursa ieviešanu, un ar to saistītajiem tiesību aktiem jābūt ļoti skaidriem.” (Ražošanas uzņēmums)

“Izmaiņas tiesību aktos, kas ļautu īstenot lielus zaļās ekonomikas attīstības projektus bez kavēkļiem vēlākajos projekta posmos.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

Attīstīt atjaunojamos energoresursus

1. prioritāte:

“Attīstīt atjaunojamos energoresursus.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Būtu vairāk jāiesaistās mežsaimniecības un alternatīvās enerģijas NVO, un tām būtu jāsaņem lielāka valdības uzticība.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Atjaunojamās enerģijas pieejamība (nepieciešami risinājumi), atbalsts alternatīvās enerģijas ražošanai un pieejamības palielināšana.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Energoresursu cenas, radot vairāk alternatīvās enerģijas iniciatīvu.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Mums ir jā saglabā mūsu zaļie resursi. Nepieciešami valdības ieguldījumi un subsīdijas

2. prioritāte:

“Izvērtēt iespējas un dzīvotspēju atjaunojamās enerģijas radīšanai vai vismaz specializēties jomās, kas atbalsta atjaunojamo enerģiju.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Saules paneļu uzstādīšana, klimatam draudzīgākas tehnoloģijas.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Ir jāpieņem lēmumi, lai paātrinātu tiesību aktu izmaiņas, kas paātrinātu vēja un saules enerģijas parku attīstību. Viens no mūsu portfeliem ir saistīts ar alternatīvo enerģiju, mums ir liels vēja parks citā Baltijas valstī, bet Latvijā šie jautājumi nevirzās uz priekšu tik ātri.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Palielināt no atjaunojamiem energoresursiem saražotās enerģijas īpatsvaru.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju

3. prioritāte:

“Ir jāpalielina atjaunojamie energoresursi.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

uzņēmumiem alternatīvās enerģijas un elektriskā transporta jomā. Ieviest noteikumus par kompensācijām darbiniekiem, kuri veic uzņēmuma elektromobiļa uzlādi mājās.”

(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Energoresursu neatkarība, zaļā enerģija un atjaunojamā enerģija ir pirmajā vietā.” (Pakalpojumu uzņēmums)

pakalpojumu uzņēmums)

Citi ieteikumi

1. prioritāte:	2. prioritāte:	3. prioritāte:
<p><i>“Plašāka un labāka atkritumu pārstrāde.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Jāsāk ar pamatiem. Piemēram, citās valstīs ir iespējams pārdot pārtikas produktus, kuru derīguma termiņš ir beidzies. Latvijā šāda pārtika ir jāizmet.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Pierādīt, ka valsts var būt klimatneitrāla, un uzņemties šajā jomā pioniera lomu. Es vēlos, lai Latvija būtu Eiropas līmenī, lai Latvija būtu pirmā valsts, kas ir enerģētiski neitrāla.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Lauksaimniecībā un mežsaimniecībā prioritātei ir jābūt kompromisa meklējumiem, lai mēs nepārvērstos par dabas parku. Līdzsvars kā prioritāte.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Turpināt ceļu uz biodegvielu, elektromobiļiem, videi draudzīgāku transportu un ražošanas nozari. Ražošanas ekoloģizācija ir svarīga, un tā ir jāapsver. Mums arī vairāk jādiskutē par elektromobiļiem un tiem nepieciešamo infrastruktūru. Mēs kā iedzīvotāji varam kļūt videi draudzīgāki, un var būt daudz zaļākas dzīves veicināšanas pasākumu, taču mums ir jāraugās uz rūpniecības un uzņēmējdarbības progresu, lai kļūtu videi draudzīgāki un</i></p>	<p><i>“Padziļināts novērtējums par pilsētu ekoloģizāciju – veloceliņi, satiksmes samazināšana utt. – visam procesam jābūt jēgpilnākam.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Latvija varētu būt eksportētāja.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Ar alternatīviem enerģijas avotiem darbināmu transportlīdzekļu popularitātes palielināšana. Veicināšana, izmantojot subsīdijas. Elektromobiļu pievilcības palielināšana uzņēmumu autoparkos.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Mana personīgā doma ir, ka mums ir jāsaprot arī mūsu mežu un zaļo zonu vērtība. Cik nozīmīgi ir Latvijas meži (gan privātie, gan valstij piederošie), jānovērš to nelikumīga izciršana un pārdošana, kā arī kāds sods tiek piemērots tiem, kas veic nelikumīgas darbības šajā jomā. Valdībai būtu jācenšas nodrošināt un kontrolēt mežus, lai novērstu nelikumīgas darbības.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Izpratne un darbs pie ESG tēmu īstenošanas un labākas izpratnes, lai paaugstinātu konkurētspēju.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p>	<p><i>“Jautājums par energoresursiem – kā mēs risināsim šo problēmu? Mēs paši saražojam aptuveni 40 % enerģijas, tuvākajā nākotnē mums šajā jomā ir jāizslēdz sadarbība ar Krieviju, un visam jaunajam, kas tiek ražots, ir jābūt zaļam, bet tehnoloģijas vēl nav izstrādātas. Mums ir potenciāls vēja un saules enerģijas jomā. Mums ir jāstimulē investīciju projekti, kas ražo alternatīvus energoresursus. Mēs iegūsim lielāku uzņēmējdarbības un enerģētisko neatkarību. Tas ir valstij ļoti svarīgs jautājums, taču pašlaik nešķiet, ka būtu sadarbība.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)</i></p> <p><i>“Paturiet prātā līdzsvaru.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Zaļā transporta izmantošana (elektromobiļi u.c.).” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Uzlabot ESG datu atklāšanu publiskā sektora iestādēs un valsts uzņēmumos, kā arī stimulēt privāto sektoru, aktīvi ieviešot topošo Korporatīvo ilgtspējas ziņojumu sniegšanas direktīvu (un tās atlikšanas gadījumā – paplašinot nefinanšu ziņojumu sniegšanas direktīvas piemērošanas tvērumu Latvijā). Noteiktas datu vajadzības, kas atbilst ilgtspējas stratēģijai un ES taksonomijai un citām nozīmīgām prasībām.”</i></p>

<p><i>ilgtspējīgāki, jo tie būs galvenie virzītājspēki. Valdībai ir jādombā, kā tā palīdzēs tiem kļūt “zaļiem” un kādus stimulus tā piedāvās. Mēs kā uzņēmums šobrīd paši izskatām šādu iespēju. Atbilde uz jautājumu, kāpēc uzņēmumi to nedara, ir tā, ka parasti tas ir dārgāk, tāpēc būtu jāpiedāvā kādi stimuli.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p>	<p><i>“Koncentrējieties uz nākotnes jomām, kurās būs nepieciešami darbinieki. Paaugstināt viņu kvalifikāciju un izstrādāt programmas šiem nākotnes speciālistiem, lai nākotnē mums būtu darbinieki šajās jomās un radītu pievienoto vērtību.” (Ražošanas uzņēmums)</i></p>	<p><i>(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p>
<p><i>“Dabas resursu nodoklis – iesaistīt ieinteresētās puses lēmumu pieņemšanas procesā.” (Ražošanas uzņēmums)</i></p>	<p><i>“Biomasa – mums ir jāizprot visas iespējamās izmantošanas jomas.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p>	<p><i>“LIAA būtu jādod uzdevums piesaistīt tieši šāda veida investorus. Jānodrošina reāli stimuli pārejai. Norvēģijā ir ieviesti spēcīgi stimuli elektromobiļu iegādei, un tagad 70% transportlīdzekļu Oslo ir elektriski.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</i></p>
<p><i>“Vairāk konkrētas informācijas par to, ko darīt ar audumu atlikumiem un kā tos pārstrādāt.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p>	<p><i>“Atkritumu apsaimniekošana – ne tikai no izmaksu viedokļa, bet arī tas, kā mēs varam motivēt klientus mainīt savu uzvedību. Šķiet, ka mēs tikai cenšamies labot 90. gados izveidoto sistēmu, taču mums būtu jāveido pilnīgi jauna sistēma ar atvērtu tirgu.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p>	<p><i>“Pārtikas atkritumi, pārtikas ziedošanas procedūra ir tik sarežģīta, ka no uzglabāšanas skatupunkta viņi nespēj tikt ar to galā. Elastīgāki tiesību akti pārtikas ziedošanai. Pārāk daudz uzmanības pievērsts birokrātiskām lietām bez pievienotās vērtības.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p>
<p><i>“Energētikas nozare ir jāsakārto, jānodrošina klimata neitralitāte. Kā investori var investēt šajā nozarē Latvijā?” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p>	<p><i>“Datu centru optimizācija, tie patērē daudz elektroenerģijas.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p>	<p><i>“Ieviest MVU obligātu ESG ziņošanu par ietekmi uz klimatu (paātrinās vispārēju izpratnes veidošanu).” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p>
<p><i>“Mums ir vajadzīga efektīvāka bīstamo atkritumu apstrādes sistēma.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p>	<p><i>“Nedaudz atslābināties, Latvija ir maza valsts, mums nevajadzētu pārspīlēt. Lielākie piesārņotāji Eiropā ir Vācija, Polija un Apvienotā Karaliste. Mums nav jāskrien līdzi katrai idejai, kas nāk no Eiropas, tāpēc mums ir vajadzīgi dati, lai skaidri novērtētu, kas ir jādara.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</i></p>	<p><i>“CO2 emisiju samazināšana.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p>
<p><i>“Ir labi, ka mēs tagad pieprasām zaļos sertifikātus, tas ir progresīvi.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p>		
<p><i>“Uzlabot dzīvojamo fondu, kas rada daudz CO2, bieži vien dzīvojamās ēkas ir neefektīvas un vecas. Polija, piemēram, atjaunoja šīs ēkas. Šīs ēkas patērē resursus, mums ir jāizstrādā plāns.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</i></p>		

Mēs saņēmām arī vairākus papildu komentārus no investoriem, tie ir norādīti zemāk un klasificēti kā **negatīvi, neitrāli un pozitīvi**.

Negatīvi:

“Es nejūtu, ka šāda stratēģija tiktu īstenota. Mums ir jābūt skaidrai stratēģijai Zaļā kursa īstenošanai, kurā iesaistīta visa sabiedrība, kas virza to uz priekšu. Turklāt tiesību akti tagad bloķē lielu projektu attīstību, piemēram, ja jūs gribētu investēt un izveidot lielu vēja enerģijas parku piekrastē, tas būtu sarežģīti, jo jums būtu nepieciešams daudzu iestāžu apstiprinājums, un pašvaldība varētu

pēkšņi nolemt, ka nevēlas šādu projektu, un tādējādi tiktu izniekots daudz laika; tas ir neefektīvi attiecībā pret investoriem un kavē investīcijas. Attiecībā uz elektrotransportu laba zīme ir tā, ka valdība ieviesusi 4500 eiro subsīdiju elektromobiļa iegādei, tomēr šobrīd, ņemot vērā to dzīves ciklu, man joprojām nebūtu racionāli iegādāties elektromobili. Ir arī noteikumi, kas vēl jāpielāgo, lai padarītu elektromobiļus pieejamākus, piemēram, ja es vēlos uzlādēt savu darba elektromobili mājās, kā mans uzņēmums var kompensēt elektroenerģijas cenas. Citās valstīs tam ir ieviesta atbilstoša sistēma, bet pie mums tādas nav. Es pilnībā nesaprotu Rīgas pašvaldības lēmumu aizliegt apkurei izmantot gāzes katlus. Emisijas Rīgā nerada gāzes apkures katli, galvenais emisiju avots Rīgā ir transporta nozare – vismaz 90% no tām rada transporta nozare, tāpēc tā vietā būtu jāmeklē veidi, kā samazināt transporta radītās CO2 emisijas.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums).

“Šobrīd mēs patiešām skrienam pret ķieģeļu sienu, un tas nav nekas labs.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mēs vēlētos aktīvāku pieeju, plānošanu no iekšienes. Vienmēr var veikt nelielus soļus, lai virzītu kuģi uz priekšu. Uzņēmumi pārveido savu darbību, un publiskajam sektoram ir jādara tas pats – turklāt savlaicīgāk.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Mūsu IT nozare jau ir salīdzinoši zaļa. Tas, kā mēs darbojamies kā valsts, ilgtermiņā nav ilgtspējīgi, un mums ir jādomā, kā kļūt ilgtspējīgiem. Ja mēs aplūkojam valdības stratēģiju, tajā nav skaidra redzējuma. Es nesaprotu gāzes apkures katlu aizliegumu Rīgā. Vai patiesībā ir kāda vērienīga stratēģija? Es uzskatu, ka ir tikai nelieli saskaņoti centieni ar cerību, ka tie dos rezultātus ilgtermiņā. Kāpēc mēs neatbalstām alternatīvās enerģijas ražošanu privātajā sektorā un arī privātā teritorijā?” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs atpalielam atjaunojamās enerģijas nozarē, šķiet, ka mēs nevirzāties pareizajā virzienā, un dažkārt tas ir smieklīgu problēmu, piemēram, pašvaldību birokrātijas, dēļ.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Valdība pašlaik koncentrējas uz to, kā tērēt ES līdzekļus, nevis uz to, kā sasniegt noteiktus mērķus un galvenos darbības rādītājus (KPI). Vai mums vispār ir KPI? Mums ir vajadzīgi ekspertu pieņemti tālredzīgi ilgtermiņa lēmumi. Mums ir nepieciešamas milzīgas investīcijas pētniecībā, jauni pakalpojumi un jauni produkti būs nepieciešami visur ES, mēs varam izstrādāt risinājumus un piegādāt tos ES, mēs no šī Zaļā kursa varam iegūt Latvijai zelta biļeti.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Piemēram, mums nesen bija jāizvēlas birojs, un mēs jautājām, vai ir kādas prasības, kā to darīt, jo nav skaidru vadlīniju, kā izvēlēties energoefektīvu biroju. Arī attiecībā uz elektromobiļiem ES ir valstis, kas jau daudz dara, bet kādi ir Latvijas stimuli un atbalsts elektromobiļiem? Turklāt trūkst elektromobiļiem paredzētas infrastruktūras (un tā attīstās pārāk lēni). Turklāt energoresursu cenas ir pieaugušas, bet ko Latvija dara, lai atbalstītu alternatīvās enerģijas ražošanu? Mēs vēlētos lielāku skaidrību par ilgtspējīgu atjaunojamās enerģijas attīstību nākotnē, valdība šajā jomā ir paveikusi zināmu darbu, taču joprojām trūkst progresā.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Ir tāda sajūta, ka daļa valsts iestāžu darbinieku to uzskata par papildu darbu un papīru kārtošanu, nevis par iespēju. Kā valdība atbalsta šīs personas, kādus stimulus valdība sniedz sabiedrībai un uzņēmumiem, lai tie īstenotu zaļo pāreju? Iespējams, ka valdībai vajadzētu vairāk informēt par šo jautājumu un par to, kādu atbalstu tā sniegs. Man nav daudz informācijas par ES Zaļo kursu. Iespējams, nākotnē mēs varētu pārdot mūsu radīto atjaunojamo enerģiju, tā būtu iespēja.

Valdība šajā jomā nav darījusi pietiekami daudz. Kā uzņēmums mēs, būvējot mazumtirdzniecības veikalus, faktiski apspriedām saules paneļu uzstādīšanu. Mūsu nozarē virzītājspēks ir mātesuzņēmumi un akcionāri, nevis akcionāri valdības politika, ilgtspējas mērķis izriet no uzņēmumu plāniem, nevis no valdības darba tā tālākai virzīšanai. Vai tiešām ir konkrēts valdības plāns, kā nākotnē veidot zaļo attīstību? Tas būtu svarīgs dokuments.

Šim nolūkam mums ir vajadzīga kāda motivācija vai tiesiskais regulējums. Mums būtu arī jārisina jautājums par to, cik daudz zaļās enerģijas būtu jāizmanto.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Zaļā kursa jomā trūkst vēriena. Finanšu ministrija norādīja, ka, lai īstenotu šo zaļo pāreju, mums būs nepieciešami aptuveni 16 miljardi eiro – nav skaidrs, no kurienes šī nauda tiks ņemta. Kādus rīkus mēs izmantosim? Kādas lomas katram būs iedalītas šajā procesā?” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Ir grūti novērtēt to, ko esam centušies sasniegt ar Zaļā kursa jautājumiem, jo mēs neredzam, ka būtu daudz darīts.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Apzināti vai neapzināti mēs esam uzņēmušies vairāk nekā izdarīt. Manuprāt, mēs pilnībā nesaprotam, ko 2030. gada mērķi nozīmē ekonomikas pārveidošanai. Daudziem uzņēmumiem nav ne jausmas, kas mums jādara, lai sasniegtu izvirzītos mērķus. Valdība ļoti lēni izstrādā plānu, un mēs galu galā saņemsim sodu, kas Latvijai būs jāmaksā un kas nāks no lielo nodokļu maksātāju kabatām. Īsāk sakot, mēs nevaram pateikt “nē” Zaļajam kursam, bet mums nav visur jābūt Nr. 1, varbūt mēģināsim plānot un strādāt pie saprotamas politikas, KPI un komunikācijas ar visām pusēm, kuras skars šis process.” (Ražošanas uzņēmums)

“Pašreizējie centieni ir ļoti sadrumstaloti. Dažādas ministrijas cenšas pārvietoties savā mazajā pasaulē – Ekonomikas ministrija, Satiksmes ministrija, VARAM, Finanšu ministrija – tām ir jāstrādā kā komandai, lai kopīgi sasniegtu vajadzīgo rezultātu. Šķiet, ka katrai no tām ir savas prioritātes un intereses, un tas nozīmē, ka galu galā kopējais mērķis netiks sasniegts, jo neviens nepievērš uzmanību kopainai. Kas šeit ir vadītājs?” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mums nav daudz informācijas, mēs nezinām, kas mums būtu jādara, kas gaidāms tuvākajos gados, kur atrast informāciju. Pašlaik ir tikai runas, nekādas rīcības.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Ilgtspēja mūsu darba kārtībā ir augstā pozīcijā – Latvija ir pēdējā vieta, kurā ir ieviesta prakse. Zaļās enerģijas pieejamība, vienreizlietojamā iepakojuma šķirošanas pieejamība. No birokrātijas skatupunkta vēl ir tāls ceļš ejams, viņi steidzas pieņemt tiesību aktus un uzliek visas izmaksas uzņēmumiem.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Izņemot paziņojumu, ka problēmas tiks atrisinātas ar elektromobiļiem, mēs neesam izdarījuši neko. Nav atbalsta sistēmu. Mēs nevarēsim sasniegt mērķus tikai ar elektromobiļiem. Attiecībā uz atjaunojamajiem energoresursiem nav sperti pat nelieli soļi.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Sabiedrībai kopumā nav ne jausmas, ko nozīmē ES Zaļais kurss un kā tas tiks īstenots, tāpēc priekšā ir daudz darba.” (Ražošanas uzņēmums)

“Salīdzinot ar Igauniju, kur ir laba sadarbība ar valsti, ir skaidrs, ka ir ļoti svarīgi komunicēt ar valsti – zemes īpašnieku. Šo informāciju, ko valdība saņem, var nodot tālāk Briselei. Latvijā tā rezultātā var par 10 vai 20% samazināties mežizstrāde, tāpēc pastāv liels risks darbiniekiem un darba devējiem. Ir nepieciešama laba komunikācija.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Šajā jomā notiek ļoti strauja attīstība, tāpēc publiskajam sektoram patiešām būtu vairāk jāsadarbojas ar uzņēmējdarbības sektoru, kas jau gadiem ilgi pēta šos jautājumus. Jautājumi, kas jāuzsver, mainīsies diezgan ātri. Pašlaik ir pārāk daudz pārpratumu un neatrisinātu jautājumu.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Jebkura ilgtspējas mērķa iezīmēšana bez ekonomiskiem stimuliem ir demagoģija. Nauda ir jāiegulda, nodrošinot efektivitāti un augstas kvalitātes rezultātus – Latvijā politiķi un publiskais sektors parasti dara pretējo. Tā vietā, lai veidotu kvalitatīvu un ilgtspējīgu, videi draudzīgu sabiedriskā transporta sistēmu, mēs Latvijā subsidējam elektromobiļus. Kāds ir tā pamatojums? Tik daudz jautājumu – kāda bija Latvijas pārstāvniecības jēga Glāzgovas konferencē? Kas tika sasniegts, kādi bija mērķi? Vienkārši doties uz turieni ceļojuma pēc un mazliet parunāties? Ko tas nozīmē politiskajai darba kārtībai, kur ir īstenošanas

un ekonomiskā darba kārtība? Nevienam politiķim vai publiskā sektora pārstāvim nav pietiekamu intelektuālo spēju, lai to nozīmīgi virzītu uz priekšu.” (Ražošanas uzņēmums)

“Informācija par to, ko plāno Latvija, nav nonākusi līdz mediju nozarei. Redzami gabaliņi liecina, ka trūkst kopējās ainas, darbība ir haotiska. Prasības un plāni telekomunikāciju nozarē jau ir izstrādāti, bet plāni medijiem atpaliek.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Atbalsts Zaļajam kursam ir tikai tukšas runas, nekādu reālu plānu un atbalsta mehānismu nav. Ar ES atbalstu tiek attīstīti ceļi, bet kuģu un dzelzceļa transporta jomā uzlabojumu nav. Infrastruktūra parasti tiek attīstīta vispirms, bet Latvijā tas tā nav. Šeit vispirms sāk attīstīties uzņēmējdarbība un veiktas investīcijas, un tikai tad tiek attīstīta infrastruktūra. Nepieciešams skaidrs plāns un finansiāls atbalsts.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Zaļais kurss pašlaik ir karsts kartupelis. Personīgi es neesmu pārliecināts par to, cik Zaļais kurss patiesībā ir zaļš. Piemēram, virzība uz elektromobiļiem. Viedokļi atšķiras. Tas šķiet ļoti piespiests, bez veselā saprāta. Ja mēs patiesi vēlamies būt zaļi, ir nepieciešams atbalsts privātpersonām.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Mēs šeit neredzam stratēģisku domāšanu. Ko mēs vēlamies sasniegt, kurp mēs vēlamies valsti virzīt šī Zaļā darījuma ietvaros, uz kurām jomām mēs koncentrēsimies un ko mēs darīsim fosilā kurināmā jomā. Mums ir jābūt loģiskam plānam, uz kuriem mēs kā valsts virzāties, un, to zinot, mēs kā uzņēmēji varam domāt arī par to, kāda tajā ir mūsu loma. Kur investēt līdzekļus?” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Īstenošanā nav daudz darba. Mēs esam aizņemti, paužot savas valsts pozīcijas. Mums ir Nacionālais enerģētikas un klimata plāns, kurā ir iekļauti mērķi, taču nav ceļa kartes. Ja nav ceļa kartes, kā mēs varam virzīties uz mērķiem? Īstenošanas kvalitāte ir zema. Tā ir starpnozaru problēma, kurai jāatrod risinājums. Ir jābūt iestādei, kas ir tieši pakļauta premjerministram.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Nav skaidras izpratnes par Zaļā kursa priekšrocībām... Kādas ir tā priekšrocības? Pašlaik mūsu uzņēmumam elektriskie autobusi, kas mums ir, faktiski ir dārgāki par dīzeļdegvielu. Iespējamais risinājums varētu būt divu līmeņu nodokļi – viens līmenis tiem, kas atbalsta zaļo pāreju, un otrs tiem, kas to neatbalsta. Valdībai būtu jāmeklē stimuli uzņēmumiem, samazinot nodokļus vai sniedzot finansiālu atbalstu uzņēmumiem, kas to īsteno. Mums ir nepieciešamas skaidras valdības prioritātes.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Daudz tiek runāts, bet nekas netiek darīts. Valdība nezina, kas būtu jādara, publiskā sektora ierēdņi nepievērš pietiekamu uzmanību, viņu zināšanu bāze ir ierobežota, un tas ir saprotami. Dažas lietas tiek uztvertas pārāk burtiski, dažas tiek pilnībā palaistas garām. Ļoti svarīgi ir informēt cilvēkus par to, kas tiek sagaidīts. Pat tad, ja jūs zināt, ko meklējat – joprojām ir grūti atrast skaidru atbildi par šo jautājumu no Latvijas publiskā sektora.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Neveicas tik labi kā varētu. Ir plāns un vēlme to īstenot, bet vai tas tiek īstenots pareizā veidā? Tas tiek darīts pārāk lēni un nepietiekami efektīvi. Ir jāpievēršas atjaunojamajiem energoresursiem un jādodomā, kā tos padarīt ilgtspējīgus, lai mēs būtu neatkarīgi. Gāze un elektrība Latvijā nonāk no ārvalstīm, mums ir jādodomā, kā pašiem attīstīt šo jomu, lai tā būtu efektīva un mēs nebūtu atkarīgi no citiem.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Viss notiek tik lēni, izskatās ļoti drudžaini. Daži cilvēki atkritumus pārstrādā visu

laiku, daži tam pat nepievērš uzmanību – tas ir vienkāršs piemērs, lai parādītu, ka izpratnes vienkārši nav. Šķiet, ka šī tēma ir iezīmēta ar skandālu – kas no Zaļā kursa vairāk nopelnīs, nevis – kas mums jādara, lai patiešām kļūtu zaļāki? Šķiet, ka tā nemaz nav prioritāte.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums).

Neitrāli:

“Dažās vietās mēs pārspilējam, bet dažreiz mēs ignorējam nepieciešamās darbības, tāpēc ir grūti pateikt. Un daudzos gadījumos mums nav vajadzīgās informācijas. Mums ir vajadzīga viena vieta, kur varam izlasīt visus attiecīgos datus un informāciju.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Es atbalstu Zaļo kursu un virzīšanos uz zaļo pāreju. Ir vajadzīga līdzsvarota un izsvērtā pieeja. Taču valdība nevar vienkārši pieņemt lietas un direktīvas, kurām mēs neesam gatavi. Valdībai un politikas veidotājiem ir tendence apstiprināt visas direktīvas un pat pievienot tām dažas papildu iniciatīvas, lai šķistu, ka viņi dara daudz, bet uzņēmumiem pēc tam ir jāīsteno šīs direktīvas un visas grūtības gulstas uz tiem.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Būtiskākais jautājums ir dati. Zaļie dati un citi valstī pieejamie dati, kā tie tiek analizēti kopā. Zaļais kurss nozīmē, ka mēs izmantojam mūsu nākamās paaudzes naudu, lai radītu valsti, kas būs piemērota viņu dzīvei. Lielākais grēks būtu ņemt mūsu nākamās paaudzes naudu un tērēt to sliktiem lēmumiem un neefektīvām reformām, lai tikai imitētu progresu, nevis veiktu smagu darbu – politiķi, lūdzu, ieklausieties tajā.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Valdība nav saskatījusi iespējas saistībā ar Zaļo kursu, tām vajadzētu būt labākām, un tās varēja uzlabot. Būtu lietderīgi efektīvi izveidot Klimata un enerģētikas padomi. VARAM vajadzētu uzņemties vadību, bet viņiem ir tik daudz prioritāšu.” (Ražošanas uzņēmums)

“Politikas veidotājiem ir jāizstrādā Latvijas stratēģija par to, kā mēs nodrošināsim Zaļā kursa izpildi. Kā mēs plānojam pastāvēt Zaļajā kursā un kādas ir mūsu prioritātes šajā jomā?” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Uzņēmumi un asociācijas, kurās esmu dalībnieks, saistībā ar zaļo pāreju ir veikušas dažus pasākumus un izstrādes. Ir daži politikas veidotāji, kas piedalās šajās asociāciju sanāsmēs un ir ļoti ieinteresēti virzīt zaļās pārejas idejas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Es vēlos redzēt Latviju kā vienu no vadošajām valstīm. Valstij, uzņēmumiem, cilvēkiem – ikvienam ir jādomā par to, kā kļūt zaļākam. Mēs būvējam automašīnu stāvlaukumu ar 550 vietām – tajā būs uzlādes stacijas, mēs izmantojam arī saules paneļus. Taču valsts līmenī situācija ir diezgan slikta. Ir stājušās spēkā regulējuma izmaiņas, kas nosaka, ka visām jaunajām ēkām jābūt energoefektīvām ar gandrīz nulles enerģijas zudumiem. Ja zudums ir nulle, tad ēka ir kā vakuums – tajā ir trokšņi, trūkst svaiga gaisa utt. Lai to novērstu, mums ir jāizmanto tehnoloģijas, kas visu sadārdzina par 20%. Cilvēki nav gatavi segt šīs papildu izmaksas.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Mēs neesam spiesti to darīt, tāpēc tagad mēs skrienam un paši sevi klupinām. Zaļais kurss maksā naudu, tā mērķis ir radīt vidi, kurā mūsu bērni varētu zelt un plaukt. No ekonomikas skatupunkta – tas būs izaicinājums, bet mums ir jāiemācās rast līdzsvaru un būt pragmatiskiem, mums nav arī jākāpj citā melnajā caurumā. Ir daudz jautājumu – cik ātri mūsu konkurējošās ekonomikas virzīsies uz priekšu saistībā ar Zaļā kursa jautājumiem? Kādu vidi viņi rada? Mums ir

jābūt ļoti gudriem attiecībā uz to, kur ieguldām šo naudu.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

Pozitīvi:

“Latvija tiek kritizēta netaisnīgi. Latvija patiesībā jau ir diezgan zaļa. Valdība ļoti aktīvi nerunā par Zaļo kursu, bet jūs nevarat viņus vainot, jo arī sabiedrībā trūkst intereses.” (Pakalpojumu uzņēmums)

10. Premjerministra kungs: jums ir pienācis pasts!

Visbeidzot, mēs lūdzām ārvalstu investorus, kas piedalījās FICIL sentimenta indeksā 2021, nosūtīt vēstījumu Latvijas premjerministram: vienu vai divas rindkopas par to, kas būtu jādara, lai uzlabotu uzņēmējdarbības klimatu Latvijā no ārvalstu investora skatupunkta:

"Es vēlos, lai premjerministrs ne tikai uzklautu FICIL, bet arī īstenotu sniegtos ieteikumus. FICIL biedriem ir milzīga pieredze ārpus Latvijas, un būtu smieklīgi to neizmantot. Tā ir kā bezmaksas konsultācijas." (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

"NATO", "Rietumi", "ASV" ir vārdi, kuriem valdībai vajadzētu būt svarīgiem. Vismazāk svarīgie vārdi ir "Austrumi", "Krievija", "Baltkrievija". (Ražošanas uzņēmums)

"Lēmumu konsekvence un lielāka caurskatāmība. Ja runa ir par valsts naudu, pārāk liela caurskatāmība nav iespējama. Laba pārvaldība jāsteno visā publiskajā sektorā." (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

"Paldies par jūsu centieniem vadīt koalīciju Covid krīzes laikā. Lai veidotu uzticēšanos, ir nepieciešama caurskatāma saziņa un doto solījumu pildīšana attiecībā uz saskaņotām galvenajām prioritātēm, vienlaikus veidojot ilgtermiņa redzējumu politikas veidošanā. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

"Esiet pietiekami drosmīgi, lai pieņemtu smagus lēmumus, kas ir Latvijas interesēs, un nefokusējieties tikai uz politiskiem lēmumiem. Politiski domā par nākamajām vēlēšanām, bet valstsvīri vispirms domā par valsti!" (Pakalpojumu uzņēmums)

"Esmu pašreizējā premjerministra atbalstītājs, taču ar zināmu kritikas devu. Ar daļu sirds saprotu, kāds slogs šobrīd ir valdībai un Kariņa kungam. Es nekad negribētu būt Kariņa kunga vietā. Bet man patīk viņa miers, sapratne un savaldība, nevis panika vai radikālisms. Es viņam novēlu tāpat turpināt." (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

"Viņam ir jākoncentrējas uz infrastruktūras attīstību un jā rūpējas par Latvijā ieguldīto investīciju atmaksāšanos. Ja viņš atrisinās šīs problēmas un padarīs tās par patiesu prioritāti, citas problēmas vēlāk tiks atrisinātas – tas ir saistīts ar demogrāfiju, darba tirgu. Būtu jauki redzēt, ka ir tik daudz brīvu darba vietu, ka cilvēki atkal pārceļas uz Latviju." (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

"Mums ir jāpieņem drosmīgi lēmumi par demogrāfisko situāciju. Lai izstrādātu skaidru zaļās enerģijas stratēģiju un spēles plānu." (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

"Galvenais jautājums ir lēmumu konsekvence. Premjerministrs cenšas to īstenot. Protams, mums ir četras koalīcijas partijas, un premjerministram ir noteikta loma kā moderatoram. Tomēr es gribētu redzēt lielāku konsekvenci." (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

"Individuālā līmenī, Kariņa kungs, es gribētu, lai jūs mazliet vairāk padzenātu savus ministrus, protams, konstruktīvā veidā. Jums ir jābūt aktīvākam savā personīgajā komunikācijā, cilvēki jums uzticas, jūs esat saprātīgs. Es saprotu, ka jums ir jau iedalītas kārtis – tas ir grūti, bet es gribētu, lai jūs būtu aktīvāks. Jums lieliski izdodas

saglabāt mieru un līdzsvaru, bet dažreiz, lai kaut ko paveiktu, ir nepieciešams sašūpot laivu. Precīzāk, jums ir jāiestājas par kaut ko vairāk, mēs ļoti reti dzirdam jūsu paša viedokli. Labāk lai ir viedoklis, ko daļa sabiedrības nenovērtē, nevis visi tiek atstāti apjukumā, jo mēs nesaprotam, ko jūs domājat.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Godātais premjerministr, turpiniet komunicēt ar sabiedrību, tas ir ļoti labi. Mēs jākoncentrējas uz investīcijām cilvēku labklājībā. Motivācija cilvēkiem palikt un attīstīties Latvijā ir svarīga. Cilvēki ir mūsu lielākā bagātība – tā ir prioritāte, kurā mums ir jāinvestē, viss pārējais sekos pēc tam.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir jāveic lielas investīcijas izglītībā – STEM. Agrāk mēs bijām pazīstami kā tehniskais centrs, bet mēs zaudējam sacensībās Baltijas, Eiropas mērogā. Mums ir jāklūst par pasaules tehnoloģiju līderi un jāturpina raudzīties uz nākotni ne dažu tuvāko gadu, bet arī nākamo 10 līdz 20 gadu griezumā. Tiklīdz mēs atkal kļūsim par tehniskās izcilības centru, diaspora atgriezīsies, talantīgākie cilvēki piesaistīs vēl citus talantīgākos cilvēkus, kuri atvedīs atpakaļ globālo ieskatu un pieredzi un palielinās iedzīvotāju skaitu, lai vēl vairāk veicinātu IT nozares attīstību. Tam, protams, būs vajadzīgi skolotāji, investīcijas izglītībā un apliecinājums tam, ka skolas, vidusskolas un universitātes ir vislabākās vietas izglītības turpināšanai. Pretējā gadījumā visas jaukāš uzceltās ēkas arī turpmāk būs tukšas.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Lūdzu, vairāk runājiet ar racionāliem sociālajiem partneriem. Daudziem uzņēmumiem ir pieredze, un tie ir gatavi dalīties, bet jūs nevarat gaidīt, ka mēs darīsim visu jūsu vietā, publiskajam sektoram ir jāpiedalās labu ideju radīšanā un īstenošanā.

Problēmas ar darbaspēka aizvien turpina pieaugt. Tas ir jāatrisina, jūsu gribas trūkums kaut ko šajā saistībā darīt liek domāt, ka jūs pilnībā neapzināties, cik neizdevīgi tas ir investoriem. Mēs saprotam, ka visa uzmanība tika pievērsta Covid, bet mēs vairs nevaram atlikt šīs problēmas, mēs runājam par Latvijas ekonomikas attīstību. Darbaspēka trūkums kavēs ekonomikas attīstību. Ja krīze ir ilgusi aptuveni divus gadus, tad varbūt tā vairs nav krīze, bet mūsu jaunā realitāte? Tāpēc mums ir jāspēj risināt daudzas problēmas vienlaikus.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Kopumā valdībai ir jāpanāk, lai Latvija izceltos kā investīcijām pievilcīga valsts objektīvu faktoru un komunikācijas dēļ. Latvijai jāklūst atpazīstamai un arī prioritāram investīciju galamērķim.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Galvenajam jautājumam ir jābūt atbildīgai lobēšanai. Ja mēs skatāmies uz notiekošo, pastāv iespēja, ka Šlesers varētu iekļūt Saeimā, kas no biznesa viedokļa šķiet absurds. Mēs redzējam daudz zemas kvalitātes lēmumu un šaubīgu argumentāciju – te daudz no uzticības tika zaudēts. Mums rūpīgāk jāraugās, kā tiek pieņemti lēmumi un kam tie kalpo?” (Ražošanas uzņēmums)

“Gadu gaitā nekas daudz nav mainījies. Latvijai nav pieejami lieli finanšu līdzekļi, lai finansētu un veidotu lielus stratēģiskus projektus. Tomēr to var izdarīt, piesaistot vietējos un ārvalstu investorus, kuri pēc tam investēs lielos stratēģiskos projektos. Svarīgi, ka investoriem pirms investīciju veikšanas ir jābūt drošiem, ka viņi var tērēt savus līdzekļus un ieguldīt bez reāla riska. Politikas veidotājiem un valdībai ir jāuzklausā investori un jāņem vērā tas, ko viņi saka un vēlas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Galvenais ir izglītība. Mūsu sabiedrības izglītošana – tas nav izdarāms 4 gadu laikā, bet politiķiem ir jāpārstāj domāt 4 gadu termiņos. Mums ir jāskatās plašākā kontekstā – kādā

valstī mēs vēlamies dzīvot. Es zinu, ka politiķiem ir jāuzvar vēlēšanās, bet, ja viņi paliks egoistiski, mēs nekad nespēsīm virzīties uz priekšu un panākt nozīmīgu attīstību.” (Pakalpojumu uzņēmumus)

“Latvijai būtu vairāk jāstrādā pie ilgtermiņa redzējuma par to, kādu tā redz ekonomikas attīstību, nodokļus u.c., un pie tiešākas, saprotamākas un skaidrākas komunikācijas par šiem jautājumiem. Uzņēmumiem būtu ļoti noderīgi plānot iepriekš, ja mēs zinātu, ko valdība Tērēs / investēs noteiktos valsts aspektos, piemēram, infrastruktūrā.” (Pakalpojumu uzņēmumus)

“Mums ir nepieciešama lielāka caurskatāmība un skaidrojumi par to, kāpēc tiek pieņemti konkrēti lēmumi, kādi ir nākamie soļi, kāpēc tika pieņemts lēmums, pamatojoties uz kādiem datiem un kādu informāciju. Vairāk skaidrības un lielāku caurskatāmību.” (Ražošanas uzņēmums)

“Skaidri un uz datiem balstīti lēmumi politikas plānošanā un lēmumu pieņemšanā, nevis tādi, kas balstīti uz “mazākā ļaunuma” principu (par ko var panākt vienprātību), bet drīzāk par labākajām attīstības iespējām Latvijai ilgtermiņā, lai kļūtu par pārtikušu valsti, kas izmanto savu cilvēkkapitālu vislabākajā iespējamajā veidā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Aizvien straujāk notiekošās graujošās pārmaiņas ir jāizmanto kā Latvijas mazās ekonomikas iespēja. Izveidot inovācijām un tehnoloģiskajām pārmaiņām nepieciešamo sistēmu, kā arī ilgtspējīgu uzņēmējdarbības praksi un KATRU DIENU PAR TO RUNĀT.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Es novēlu premjerministram kļūt par vadītāju, kas mudina citus veidot valsts stratēģiju. Stratēģija nav jāveido pašam premjerministram, taču viņam ir jāzina, kā iedrošināt citus. Uzņēmumi ir šeit, lai atbalstītu Kariņa kungu – mēs visi esam vienā laivā.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Pakāpeniska uzlabošanās ir ļoti redzama katru gadu, un tā ir pozitīva zīme, ko novērtē uzņēmumi un nozares. Ierosinājums saistībā ar dažādām platformām un darba grupām, līdzīgi kā to dara FICIL – tas ir labs veids, kā veicināt pozitīvu iesaistīšanos. Valdībai būtu jāpiešķir vairāk resursi šai saziņai un iesaistei. Tas varētu būt vai nu LIAA, vai Ekonomikas ministrija, bet mēs iesakām palielināt

resursus ārvalstu investīciju piesaistei Latvijā. Mēs iesakām piesaistīt vairāk augsti kvalificētu speciālistu, kuri strādās pie šī uzdevuma – piesaistes, politikas izstrādes, lai nodrošinātu nepārtrauktību un nākotnē aktīvi censtos uzlabot esošos stimulus, tas nodrošinās arī labāku uzņēmējdarbības vidi. Ierosiniet būt drosmīgiem un izmantot drosmīgu pieeju, lai izveidotu ļoti efektīvu ieguldījumu politiku. Šis ir īstais laiks, Latvija ir gatava konkurēt, daudzas valstis veido labu politiku. Šīs politikas var būt arī pagaidu vai pastāvīgas. Izpētīt iespēju izveidot pētniecības un attīstības centrus un klasterus un iesaistīt esošos uzņēmumus. Meklēt arī finansējuma pieejas. Manuprāt, investīciju piesaiste ir viens no ātrākajiem veidiem, kā paaugstināt dzīves līmeni un arī nodokļu ieņēmumus.” (Ražošanas uzņēmums)

“Darba likumā ir vairākas problēmas, kas Latvijas darba tirgu padara mazāk pievilcīgu investoriem. Jaunajiem tēviem ir tiesības izmantot 1,5 gadu ilgu paternitātes atvaļinājumu pat tad, ja

vienlaicīgi ar bērnu paliek māte; tiesības jaunajiem tēviem ņemt 30 min pārtraukumu bērna barošanai ik pēc četrām stundām (vai apvienot divus pārtraukumus vienā, lai darba devējam būtu jāmaksā pilna alga

par 7 stundu darba dienu pat tad, ja māte tajā laikā ir ar bērnu) un sevišķi jaunais stimulds, lai “piespiestu” jaunos tēvus divus mēnešus nestrādāt (pretējā gadījumā viņu ģimene vienkārši zaudēt divus mēnešus apmaksāta atvaļinājuma – <https://www.la.lv/obligats-berna-kopsanas-atvalinajums->

tetiem) sniedz nepareizus signālus investoriem par pastāvīgu ļoti augsti kvalificēta darbaspēka pieejamību." (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

"Mēs redzam, ka publiskajā sektorā ir ieviesta ļoti formāla politika kā mehānisms sadarbībai ar ekspertiem un uzņēmumiem. Tas ir jāmaina, ja vēlamies panākt reālu progresu, ir tikai normāli, ka publiskā sektora ierēdņi nevar būt eksperti visos jautājumos – tad, lūdzu, vienkārši pajautājiet un ieklausieties. Jūs nevarat viltot Zaļo kursu, jūs nevarat viltot darbaspēka pieejamību – atrisiniet šīs problēmas. Pēdējā brīža izmaiņas tiesību aktos un pēdējā brīža apspriešanās ar tiem, kurus ietekmēs tiesību akti, ir ļoti slikta prakse, tā mazina uzticēšanos." (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

"Valdības lēmumi ir jāpaziņo un paskaidro sabiedrībai. Ir nepieciešams labāks dialogs ar sabiedrību. Premjerministram ir jābūt pieejamam diskusijām televīzijā, radio un citos medijos. Viņam ir jābūt biežam viesim, lai viņam būtu iespēja skaidrot savus lēmumus un rīcību. Ir nepieciešama lielāka atbildība un atbildības uzņemšanās par visām darbībām un arī bezdarbību." (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

"Turieties pie saviem lēmumiem, esiet konsekvents, lai cilvēki varētu uzticēties, ka jūs zināt, ko darāt. Likumpaklausīgi pilsoņi uzskata, ka ir grūti dzirdēt vairāk nenoteiktības nekā noteiktību no ievēlētām amatpersonām. Komunikācijas kultūrai ir jāspēr daži soļi uz priekšu, jāskaidro lēmumi, pamatojoties uz saprotamiem datiem un informāciju, ko esat izmantojuši." (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

"Lai cik grūts pēdējos gados ir bijis premjerministra darbs, es vēlētos, lai mūsu premjerministrs būtu nedaudz izlēmīgāks, necenšoties visiem izpatikt. Dažreiz vājš kompromiss nav labākais risinājums. Pat tad, ja dažas problēmas netiek atrisinātas visiem pieņemamā veidā, mēs vismaz varam savlaicīgi pieņemt lēmumus. Ātra un izlēmīga valdības vadītāja rīcība var būt ļoti būtiska. Ap jums ir laba komanda, apkopojiet informāciju, apskatiet attiecīgos datus un rīkojieties. Pandēmijas laikā un arī aplūkojot problēmas, kas mums būs jārisina nākotnē – piemēram, darbaspēka trūkums Latvijā – ātriem un izlēmīgiem lēmumiem būs ārkārtīgi liela nozīme. Mēs vairs nevaram atļauties atlikt ārkārtīgi svarīgu lēmumu pieņemšanu." (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

"Mūsu visnesenākās investīcijas ir sasniegušas aptuveni 300 miljonus eiro. Mūsu uzņēmuma komandas vārdā es vēlos pateikties Latvijas valdībai par investīciju vides veidošanu Latvijā. Neskatoties uz ļoti grūto un neprognozējamo laiku, vairākos valdības veikto pasākumu jautājumos ir pozitīva dinamika – nodokļu sistēmas prognozējamība, ES dotāciju pieejamība un sadale. Mēs augstu novērtējam politikas veidotāju vēlmi iesaistīties dialogā ar uzņēmumiem. Tajā pašā laikā mēs apzināties, ka izaugsme un attīstība ir process un ka mums ir jāīsteno turpmāki pasākumi Latvijā strādājošo uzņēmumu konkurētspējas veicināšanai. Mēs vēlamies izcelt dažas nākotnes prioritātes jomās, kurās nepieciešami uzlabojumi, lai turpinātu uzņēmējdarbības izaugsmi un ilgtspējīgu attīstību:

- Darbaspēka pieejamība

Gadu desmitiem ir bijusi problēma, kas rada milzīgus izaicinājumus, mēs saskatām potenciālu risinājumu, ieviešot sezonas strādnieku sistēmu, vienkāršojot imigrācijas kontroles procesus.

- Izpēte un attīstība

Pētniecība un attīstība ir svarīga daudzu uzņēmumu attīstības sastāvdaļa. Inovācijas var atbalsēt ar dažādām valsts iniciatīvām, potenciālu atrisināt daudzus jautājumus var īstenot, izmantojot dažādus finanšu instrumentus.

- Digitalizācija

Mēs arvien vairāk saskatām nepieciešamību digitalizēt dažādus publiskā sektora procesus. Gan lieli, gan mazi uzņēmumi var izmantot ES līdzekļus, lai turpinātu

digitalizāciju, lielākiem uzņēmumiem bieži vien ir papildu iekšējie resursi, gan cilvēku, gan finanšu, lai izstrādātu digitālos risinājumus, kas var veicināt ekonomikas attīstību.

- Ilgtspēja un Zaļais kurss

Latvijas paustās ambīcijas liek apšaubīt publiskā sektora izpratni par zaļās transformācijas nozīmi un dziļumu un par to, kā tā ietekmēs Latvijas ekonomiku. Mums ir jāskatās uz Latvijas pieejamību, lai izpildītu šīs saistības un sasniegtu rezultātus saprātīgā termiņā, neuzliekot uzņēmumiem un sabiedrībai nesamērīgus un neparedzamus nodokļu slogus. Informētai un uz dialogu orientētai zaļās politikas veidošanai Latvijā nepieciešama savlaicīga visu ieinteresēto pušu, tostarp uzņēmumu, iesaistīšanās.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mums vajadzētu iecelt varas amatos vairāk cilvēku, kuriem ir atbilstoša kvalifikācija, lai viņi varētu tajos strādāt, kuriem ir atbilstoša pieredze, nevis politiski sakari. Es jūtu, ka Latvijā augsta līmeņa amatos ir pārāk daudz cilvēku, kuri nav nozares eksperti. Tas mazina uzticēšanos. Ja nedaudz parunājam par pandēmiju – mums vajadzēja vairāk koncentrēties uz medicīniskās sistēmas organizēšanu.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Uz datiem balstīta lēmumu pieņemšana ir ļoti nozīmīga – tā rada prognozējamāku vidi visiem. Liela nozīme ir arī labai komunikācijai. Šķiet, ka politiķi dažkārt baidās iesaistīties diskusijās par noteiktiem jautājumiem, bet ir nepieciešams veidot uzticību. Es vēlos redzēt, ka valdība strādā kā komanda, nevis kā dažādu politisko partiju pārstāvji, kuriem nerūp kopaina. Tikpat grūti un nepopulāri kā daži lēmumi, vēl nepopulārāk būtu maksāt naudas sodus no nodokļu maksātāju naudas, kad netiek ievēroti noteikti termiņi. Es gribu teikt, ka lēmums par obligāto vakcināciju bija milzīgs atbalsts uzņēmumiem, mums bija skaidras direktīvas.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

Neviens no mums atsevišķi nav labāks par mums visiem kopā. Ja valdība pieņemtu šo teicienu un risinātu jautājumus, paturot to prātā, mēs labāk virzītos uz priekšu un jautājumus risinātu efektīvāk. Bieži vien rodas sajūta, ka mēs kā valsts nezinām, ko darām. Tā vietā mums būtu jādara daudz vairāk un jāiesaista vairāk cilvēku.

Valsts ierēdņiem būtu jādomā par visu attiecīgo pušu iesaistīšanu, jāapvienojas un jāierosina pieņemami mūs skarošo problēmu risinājumi. Šobrīd ir sajūta, ka tā nenotiek.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir jāstrādā pie komunikācijas ar uzņēmumiem un sabiedrību, lai novērstu attieksmi “mēs zinām labāk”. Mēs visi esam partneri, uzņēmumi maksā nodokļus, sabiedrība maksā nodokļus, mums ir jāuzklausā dažādi viedokļi un labāk jākomunicē. Saziņai ir būtiska nozīme, lai uzlabotu uzticēšanos un savstarpēju cieņu, es zinu, ka tas var būt nogurdinoši, bet mums ir jāturpina skaidrot, kāpēc

lietas tiek darītas tā, kā tās tiek darītas, kāpēc tiek pieņemti lēmumi.

Jāturpina darbs pie Latvijas kā investīcijām pievilcīgas vietas izveides, kā mēs piesaistām uzmanību, kāda ir mūsu niša?” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Ieguldījumi veselības nozarē ir ieguldījumi cilvēkkapitālā. Aicināt premjerministru atbalstīt veselības aprūpes virzību uz vērtībās balstītu veselības aprūpes modeli, kurā galvenā loma ir pacientam. Veselības aprūpes finansēšanai nevajadzētu balstīties uz apkalpoto pacientu skaitu, bet drīzāk uz veselības pakalpojumu kvalitāti. Mēs aicinām piešķirt lielākus līdzekļus veselības aprūpei reālā izteiksmē. Labāka veselības aprūpe sniegs ilgtermiņa ieguvumus ekonomikai un veicinās lielāku cilvēkkapitālu un samazināt darbaspēka zudumu.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Godātais premjerministr,

Šajos nemierīgajos laikos es vēlos sākt ar pateicību par jūsu pūlēm globālās pandēmijas pārvaldībā. Tas ir ārkārtīgi sarežģīts uzdevums, kas daudziem uzņēmumiem prasa arī nepopulārus lēmumus. Mēs kā nozares pārstāvji augstu vērtējam valdības ekonomiskos ieguldījumus Latvijas autoceļu infrastruktūrā. Tas daudziem uzņēmumiem palīdzēja noturēties virs ūdens, tādējādi saglabājot ienākumus tūkstošiem ģimeņu ienākumus un spēju iztikt bez sociālajiem pabalstiem.

Tomēr, raugoties nākotnē, mēs arvien vairāk bažījamies par nemitīgi augsto ēnu ekonomikas līmeni Latvijā, sevišķi zaļās ekonomikas un tās ambiciozo mērķu kontekstā. Svarīgākas par visām problēmām, ar kurām uzņēmums var saskarties, ir negodīga konkurence un nevienlīdzīgi tirgus apstākļi. Lai gan mēs jau daudzkārt esam dzirdējuši, ka pelēkās ekonomikas samazināšana ir viena no valdības galvenajām prioritātēm, mēs stingri uzsveram – šis jautājums ir jārisina efektīvāk.

Saistībā ar Zaļo kursu valstīm priekšā ir daudz dārgu ekonomisko pārmaiņu. Un tam būs nepieciešami gan privātie, gan valsts līdzekļi. Pētniecībai un attīstībai būs nozīmīga loma, nozīmīgi privāto uzņēmumu ieguldījumi tiks novirzīti, lai sasniegtu Zaļā kursa mērķus. Un tas, kā Latvija sagatavos savu uzņēmējdarbības vidi investīcijām, kas tiks veiktas nākotnē, iezīmēs tās turpmāko ceļu – vai nu kā zaļās ekonomikas inovāciju centrs, vai pelēkās ekonomikas pagalms.

Es ceru, ka ēnu ekonomikas mazināšana tuvākajā nākotnē būs valdības galvenā prioritāte un mēs izsakām savu gatavību atbalstīt šo cīņu.” (Ražošanas uzņēmums)

“1. Ambiciozi mērķi, 2. Cilvēkkapitāls, 3. Caurskatāmība, t.i.: 1. Latvijai ir jātiecas sasniegt augstākus un ambiciozākus mērķus (nav pieņemami būt 3. vietā starp Baltijas valstīm), 2. REĀLAS reformas cilvēkkapitāla piesaistes, izglītības un veselības aprūpes nozarēs, 3. Caurskatāmības princips visur (nulle tolerance pret ēnu ekonomiku un korupciju).” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Nav būtisku ieteikumu valdībai. Es gribētu teikt, ka valdībai ir jāstrādā proaktīvi, nevis reaģējoši. Viņiem nevajadzētu baidīties domāt inovatīvi. Es ieteiktu arī ciešāku sadarbību ar Lietuvu un Igauniju, mums vajadzētu sadarboties, kad vien tas ir iespējams, un mācīties un pārņemt lietas, kas darbojas, un nebaidīties mācīties vienam no otra.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Premjerministram un valdībai par prioritāti būtu jānosaka nenoteiktības mazināšana, sevišķi tad, kad runa ir par Latvijas stratēģiju ES izvirzīto zaļo mērķu sasniegšanai un Zaļā kursa īstenošanai. Valdībai būtu jāuzlabo gan uzņēmējdarbību, gan nodokļus reglamentējošie tiesību akti, jo tas var pozitīvi veicināt lielākas privātā sektora investīcijas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Komunicējiet un, lūdzu, komunicējiet ar sabiedrību. Ja vien lēmumi ir pieņemti, pamatojoties uz datiem un ekspertiem, to skaidrošanai būtu jābūt salīdzinoši vieglai. Augstas kvalitātes komunikācija rada uzticēšanos – kad jūs zināt, ko otrs domā un kā viņš pie šāda secinājuma nonācis. Šķiet, ka pēdējie četri gadi Latvijā ir bijuši labāki nekā Igaunijā, jums ir bijusi traka valdība, ko kontrolēt. Bet Lietuva šķiet progresīvāka un zaļāka.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Ir tik svarīgi pieņemt uz datiem balsītus lēmumus, datu noteiktus lēmumus – vienkārši uzticieties datiem, analizējiet tos un uzticieties ekspertiem. Ar lepnumu kopējiet no pasaules labākajiem piemēriem. To visu nav nepieciešams izdomāt vienatnē, nav nepieciešams no jauna izgudrot riteni, ja kāds cits to visu jau dara. Vissvarīgākais ir pārredzamība un saziņa. Kamēr mēs spējam izskaidrot uz datu pamata pieņemtus lēmumus un parādīt, kāda informācija tika izmantota, pieņemot šos lēmumus – viss būs kārtībā. Un stāstīt par pieņemtajiem lēmumiem vairākās valodās un katrā formātā, lai visi zinātu, kas notiek.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Vai jūs vēlaties lidot? Lidot vairāk!” (Pakalpojumu uzņēmumus)

“Galvenais ir pārlicināt investorus, ka Latvijā ir tiesiskums, kur lietas nenotiek, zinot pareizos cilvēkus, bet gan saskaņā ar likumu. Visiem jābūt vienlīdzīgiem spēles noteikumiem. Šajā sakarā valsts uzņēmumiem nevajadzētu saņemt īpašu attieksmi.” (Pakalpojumu uzņēmumus)

“Komunicējiet vienkārši un saprotami. Dažreiz, kad es lasu preses konferences stenogrammas, pat man ir problēmas saprast, kas notiek, man ir divi augstākās izglītības grādi, tāpēc, iespējams, vēstījums tiek pazaudēts tulkojumā un nenasniedz visus sabiedrības līmeņus. Dažkārt uzticība tiek zaudēta, jo nav sapratnes. Būt premjerministram ir grūts darbs – jūs esat ļoti gudrs, un jums katru dienu ir jākomunicē ar daudziem gudriem cilvēkiem, bet jūs arī pārstāvat visu sabiedrību, tāpēc jums ir jārunā tā, lai to saprastu gandrīz visi.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Valdības rīcībai jābūt konsekventai, lēmumiem jābūt labi pārdomātiem. Pēdējo 2 gadu laikā ir pieņemti neadekvāti un slikti lēmumi.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Nu, ja mēs paskatāmies uz skaitļiem – IKP uz vienu iedzīvotāju Lietuvā ir lielāks, bet Latvijā ar visām mūsu priekšrocībām – ģeogrāfisko novietojumu, miljoniem cilvēku, kas šeit dzīvo, Air Baltic ar vairāk nekā 100 galamērķiem, Rīgu kā metropoli, labi attīstītām ostām – kāpēc mēs vienmēr atpaliekam? Kur mēs būsīm pēc 10 gadiem? Es uzskatu, ka iemesli mūsu zemajai uzticībai publiskajam sektoram ir birokrātija un korupcija. Mēs redzam izmaiņas vadošos amatos, kas ir ļoti apsveicami, mums valstī ir nepieciešams vairāk profesionāļu un mazāk politiski ieceltu amatpersonu. Mums Latvijā, šķiet, ir visi attīstības plāni, bet neseko nekāda rīcība to īstenošanai, nav nekādu reālu rezultātu vai sasniegta progresa.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Esiet drosmīgi un turpiniet reformas publiskajā sektorā, ir lielas iespējas padarīt publisko sektoru efektīvāku. Valdībai ir jābūt izlēmīgai, arī attiecībā uz nepopulāriem un publiski kritizētiem lēmumiem. Valdībai ir jāzina, kurā brīdī ir pareizi pārtraukt diskusijas un pāriet uz nākamo posmu, ne visos jautājumos nepieciešama vienprātība. Domājiet ilgtermiņā, ne tikai no ekonomiskajiem aspektiem. Nelielus ugunsgrēkus nevajag dzēst, bet paturiet prātā ilgtermiņa redzējumu. Mūsu valsts nav tikai valsts ekonomika. Valdība ir daudz darījusi komunikācijas jomā, cenšoties vienkāršā valodā izskaidrot, kas notiek, problēma lielākoties ir sabiedrības izglītības līmenis, un tam ir jāpievērš uzmanība.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)

“Viss sākas ar vīziju par to, kurp mēs ejam, un, manuprāt, tās trūkst. Šī iemesla dēļ daudzi lēmumi nav izskaidrojami un nav sagaidāmi, un pastāv zināma nenoteiktība. Publiskajā sektorā joprojām ir liela ietekme. Atsevišķiem uzņēmumiem ir iespēja ietekmēt publisko sektoru, un tiem būtu jāraugās ilgtermiņā, nevis īstermiņā, un es uzskatu, ka tas ir veids, kādā jūs varat paaugstināt investoru un sabiedrības uzticēšanos, ja mēs redzam, kādā virzienā jūs plānojat doties. Sāciet izmantot iespējas, nevis izvairieties no riska un palaidiet tās garām. Samazināt politisko ietekmi dažādās jomās, piemēram, ostu pārvaldē. Dažādas nozares ir jāvada atbilstoši uzņēmējdarbības, nevis politiskiem principiem.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Skaidri plāni, skaidra un konsekventa plānu izpilde. Tas uzlabotu uzticēšanos valdībai. Uzticību nevar izveidot ātri – tas tiek darīts ilgākā laika posmā. Valdībai jāizstrādā primāri tādas stratēģijas, kas galvenokārt palīdz vietējiem iedzīvotājiem un uzņēmumiem.

Turklāt mums ir jāievēro noteiktās prioritātes, mēs nevaram tās mainīt katru gadu vai ik pēc diviem gadiem. Visi godīgi un profesionāli investori uzskata, ka laika periods, kurā jāiegūst peļņa, nedrīkst būt īsāks par 8–10 gadiem, lai uzņēmējdarbībai būtu atdeve, un viņiem ir nepieciešama konsekvence un garantijas, ka viņi var paļauties uz valdību.” (Ražošanas uzņēmums)

“Valdībai un politikas veidotājiem ir jākomunicē ar iedzīvotājiem. Lēmumiem jābalstās uz ekspertu viedokli neatkarīgi no tēmas – Covid-19, investīciju piesaiste vai nodokļi. Es uzskatu, ka šobrīd iedzīvotājiem iespēja iesaistīties tiešā politikas veidošanā ir kļuvusi ārkārtīgi sarežģīta, referendumu organizēšanas vai izveides noteikumi tika mainīti, kad notika valodas referendums, nosakot ļoti augstas prasības attiecībā uz referendumiem, bet varbūt tās būtu jāsamazina, lai iedzīvotājiem būt lielāka iesaiste politikas veidošanā, kā tas ir Šveicē. Pašlaik iedzīvotāji vāc noteiktu skaitu parakstu, un viņu iniciatīva kādā brīdī Saeimā vienkārši tiek apturēta. Jebkurā gadījumā ir jābūt efektīviem instrumentiem, kā sabiedrība var paust savu viedokli.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

1. pielikums. Interviju vadlīnijas: 2021. gada pētījums

FICIL noskaņojuma indekss 2015–2022: Vēlēšanu izdevums

1. **Vai iepriekšējo četru gadu LAIKĀ IR PANĀKTS PROGRESS** šādās galvenajās jomās, par kurām ārvalstu investori Latvijā iepriekš pauduši bažas saistībā ar jūsu biznesa attīstību Latvijā?

(Intervētājs, lūdzu, īsi: jautājiet, vai ir bijis uzlabojums: (i) jā – Y, (ii) daļēji – P, (iii) nē – N, un palūdziet sniegt ļoti īsu komentāru)

	Y	P	N	Īss komentārs: cik būtiski ir šie jautājumi, vai ir kādas labas iniciatīvas, ko politikas veidotāji īstenojuši?
Demogrāfija				
Darbaspēka pieejamība				
Izglītības un zinātnes līmenis Latvijā				
Uzņēmējdarbību regulējošo tiesību aktu kvalitāte				
Nodokļu sistēmas kvalitāte				
Valdības atbalsts un saziņa ar politikas veidotājiem				
Uzņēmēju neētiska vai nelikumīga rīcība, negodīga konkurence				
Nenoteiktība				
Tiesu sistēma Latvijā				
Veselības aprūpes sistēma Latvijā				

2. Lūdzu, novērtējiet Latvijas politikas veidotāju darbu, kas iepriekšējo četru gadu laikā paveikts, lai uzlabotu investīciju klimatu Latvijā, izmantojot skalu no 1 līdz 5 (kur “1” ir izgāšanās, “3” – vidēji un “5” – teicami)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Komentārs:

3. Vai kopumā, raugoties no jūsu investora skatupunkta, Latvijas pievilcība investīcijām iepriekšējo četru gadu laikā ir uzlabojusies?

1	2	3	4	5
Nepavisam ne	Tikai nelieli uzlabojumi	Daži pozitīvi uzlabojumi	Jā, ir uzlabojusies	Jā, ir ievērojami uzlabojusies

Komentārs:

- 4. Lūdzu, novērtējiet skalā no 1 līdz 5 no jūsu pašreizējā skatupunkta šādus Latvijas ekonomikas konkurētspējas virzītājspēkus ("1" nozīmē nekonkurētspējīgs vai uzlabojams, bet "5" ir ļoti konkurētspējīgs).**

Joma	1 (ļoti nekonkurētspējīgs) – 5 (ļoti konkurētspējīgs)
Uzņēmējdarbības kultūra	
Demogrāfija (iedzīvotāju skaita pieaugums)	
Izglītība un zinātne/inovācijas	
Veselības aprūpes sistēma	
Sociālais nodrošinājums	
Infrastruktūra (ceļi, elektrība utt.)	
Iekšzemes pieprasījums	
Ārējais pieprasījums (eksports)	
Nozares (jūsu uzņēmuma pārstāvētās) tradīcijas Latvijā	
Darbaspēka pieejamība (vadības līmenis)	
Darbaspēka ("darbaroku") pieejamība	
Darbaspēka efektivitāte	
Zemas ražošanas izmaksas	
Monētārā politika	
Nodokļu sistēma	
Tiesu sistēma	
Dzīves līmenis Latvijā	
Attieksme pret ārvalstu investoriem	
Investīciju stimuli	
Aizsardzība	
Energoresursi	
Cits (lūgums norādīt)	

- 5. Lūdzu, norādiet labākos lēmumus vai politikas iniciatīvas (ne vairāk kā 3), ko Latvijas valdība vai parlaments ir ieviesis iepriekšējo četru gadu laikā un kas ir pozitīvi ietekmējuši uzņēmējdarbības vidi Latvijā.**

Intervētāj, lūdzu, paskaidrojiet respondentam, ka tie var būt arī pasākumi/iniciatīvas, kas ieviestas agrāk, bet kurām iepriekšējo četru gadu laikā ir bijušas ievērojamas pozitīvas / negatīvas sekas.

6. Lūdzu, norādiet sliktākos lēmumus vai politikas iniciatīvas (līdz 3), ko Latvijas valdība vai parlaments ir ieviesis iepriekšējo četru gadu laikā un kas negatīvi ietekmējušas uzņēmējdarbības vidi Latvijā.

Intervētāj, lūdzu, paskaidrojiet respondentam, ka tie var būt arī pasākumi/iniciatīvas, kas ieviestas agrāk, bet kurām iepriekšējo četru gadu laikā ir bijušas ievērojamas pozitīvas / negatīvas sekas.

7. Lūdzu, nosauciet 3–4 prioritātes, kas nākamajai Latvijas valdībai būtu jāīsteno turpmāko četru gadu laikā, lai uzlabotu Latvijas ekonomikas stāvokli?

1. prioritāte:

2. prioritāte:

3. prioritāte:

8. Vai jūsu uzņēmums plāno palielināt investīcijas Latvijā? Ja jā, tad kādos apstākļos un kādā laikposmā / apmērā? Ja nē, tad kāpēc?

Komentārs:

9. Lūdzu, novērtējiet Latvijas valdības pašreizējos centienus īstenot “Eiropas Zaļā kursa” stratēģiju Latvijā (skalā no 1 līdz 5, kur “1” ir izgašanās, “3” – vidēji un “5” – teicami) un nosauciet līdz trim prioritātēm, kas valdībai vai konkrētām ministrijām būtu jāveic nākamo četru gadu laikā, lai Latvijā veiksmīgi īstenotu Zaļo kursu:

Intervētāj, lūdzu, palūdziet respondentu novērtēt un komentēt

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Komentārs:

Intervētāj, lūdzu, palūdziet respondentu nosaukt līdz trim prioritātēm

1. prioritāte:

2. prioritāte:

3. prioritāte:

10. Jūsu vēstījums premjerministram, ko mēs nogādājam aizzīmogatā aploksnē: viena rindkopa par to, kas būtu jādara, lai uzlabotu uzticēšanos valdībai un publiskajam sektoram.

2. pielikums. Ārvalstu investori, kas piedalījās 2021. gada pētījumā

AFI Europe

AFI Europe ir vadošais nekustamo īpašumu attīstīšanas un investīciju uzņēmums, kas darbojas Centrālajā un Austrumeiropā, un koncentrējas uz liela mēroga komerciālu un dzīvojamo projektu attīstību. *AFI Europe* portfeli ietilpst iepirkšanās centri un mazumtirdzniecības īpašumi, biznesa parki un biroju kompleksi, loģistikas un vieglās rūpniecības objekti, liela mēroga dzīvojamie un daudzveidīgi izmantojami objekti, kā arī ienākumus nesoši dzīvojamie īpašumi. *AFI Europe* projekti un īpašumi atrodas Bulgārijā, Čehijā, Vācijā, Ungārijā, Latvijā, Polijā, Rumānijā un Serbijā. *AFI Europe*, kura galvenā pārvaldes mītne atrodas Nīderlandē, ir daļa no *AFI Group* – starptautiska holdinga un investīciju konglomerāta ar meitasuzņēmumiem, kas darbojas nekustamo īpašumu, būvniecības, infrastruktūras, rūpniecības un viesnīcu jomās.

Aldaris

Aldaris ir Latvijas alus darītava ar bagātām tradīcijām un senu vēsturi, kas aizsākās 1865. gadā. Šobrīd *AS Aldaris* ietilpst *Carlsberg* grupā un ir viens no lielākajiem alus un bezalkoholisko dzērienu ražošanas uzņēmumiem Latvijā. *AS Aldaris* ir orientēts uz ilgtspējīgu izaugsmi, vienlaikus izstrādājot jaunus produktus un eksperimentējot ar ekskluzīvām garšām. Gadiem ilga pieredze nozarē un padziļinātas biznesa zināšanas ļauj uzņēmumam veiksmīgi pielāgoties jaunām tirgus tendencēm un strauji mainīgajai biznesa videi.

Balta (daļa no PZU Group)

PZU ir viena no lielākajām finanšu iestādēm Polijā, kā arī Centrālajā un Austrumeiropā. Grupu vada Varšavas fondu biržā kotēts uzņēmums *Powszechny Zakład Ubezpieczeń S.A. (PZU)*. Jau vairāk nekā 200 gadus *PZU Group* pamatdarbība ir apdrošināšanas nozarē, un tās mērķis ir nodrošināt klientiem miera un drošības sajūtu, piedāvājot visaptverošu apdrošināšanas aizsardzību visās svarīgākajās privātās, sabiedriskās un ekonomiskās dzīves jomās. *PZU* iegādājās *BALTA* 2014. gadā. Ar 30 gadu pieredzi *BALTA* ir viens no vadošajiem apdrošināšanas uzņēmumiem Latvijā ar vairāk nekā 600 darbiniekiem, tai skaitā 300 aģentiem un 43 filiālēm visā Latvijā.

Baltic Container Terminal

Baltic Container Terminal ir privāts konteineru terminālis, kas darbojas Rīgas brīvdostas brīvajā zonā. Itālijas uzņēmumam *Mariner S.p.A.* pieder *Baltic Container Terminal* akcijas. *Baltic Container Terminal* ir kļuvis par visstraujāk augošo konteineru pārkraušanas termināli Baltijas valstīs, un tā veiksmīgās attiecības ar klientiem tiek apliecinātas ar darba kvalitāti, augstajiem standartiem, produktivitāti, drošību un efektivitāti. Pašlaik *Baltic Container Terminal* nodarbina aptuveni 189 cilvēkus.

BITE

BITE ir visstraujāk augošais mobilo sakaru operators Latvijā, kas jau vairāk nekā 14 gadus sniedz mūsdienīgus, inovatīvus, klientu vēlmēm un vajadzībām atbilstošus mobilo sakaru pakalpojumus. Šobrīd vairāk nekā 20 000 uzņēmumu ir izvēlējušies *BITE* par savu informācijas tehnoloģiju un telekomunikāciju pakalpojumu sniedzēju. *BITE* ik gadu investē aptuveni 10% no sava apgrozījuma tīkla infrastruktūras un pakalpojumu attīstībā. *BITE* strādā vairāk nekā 800 darbinieku. *BITE* turpina attīstīties un pirmā *BITE* 5G stacija tika uzbūvēta 2019. gada jūnijā.

BTA Baltic Insurance Company

BTA ir apdrošināšanas tirgus līderis Baltijas valstīs, kas piedāvā plašu nedzīvības apdrošināšanas pakalpojumu klāstu. *BTA* ir uz cilvēkiem vērsts uzņēmums, kuru virza tehnoloģijas un inovācijas. Kopš 2020. gada vadošais apdrošinātājs Eiropā *Vienna Insurance Group AG* ir kļuvis par 100%

BTA balsstiesīgo akciju īpašnieku. *BTA* ir vairāk nekā 27 gadu pieredze apdrošināšanas tirgū, kā arī vairāk nekā 490 000 klientu visā pasaulē.

Circle K

Couche-Tard ir Kanādas mazumtirdzniecības veikalu nozares līderis. Amerikas Savienotajās Valstīs tas ir lielākais neatkarīgais mazumtirdzniecības veikalu operators uzņēmuma pārvaldīto veikalu skaita ziņā. Eiropā *Couche-Tard* ir līderis mazumtirdzniecības veikalu un autotransporta degvielas mazumtirdzniecībā Skandināvijas valstīs (Norvēģijā, Zviedrijā un Dānijā), Baltijas valstīs (Igaunijā, Latvijā un Lietuvā), kā arī Īrijā, un tam ir arī nozīmīga klātbūtne Polijā. *Couche-Tard* tīklā ietilpst vairāk nekā 8000 veikalu Ziemeļamerikā un vairāk nekā 2700 veikali Skandināvijā, Īrijā, Polijā un Baltijā, no kuriem lielākā daļa piedāvā degvielu, kā arī pārtiku un pirmās nepieciešamības preces. Šobrīd *Circle K Latvia* ir 86 tirdzniecības vietas visā Latvijā.

Coca-Cola

Coca-Cola Company ir pasaulē lielākais dzērienu ražošanas uzņēmums, kas piedāvā vairāk nekā 200 zīmolus vairāk nekā 200 valstīs un teritorijās. Papildus *Coca-Cola Company* portfeli ir daži no pasaulē atpazīstamākajiem dzērienu zīmoliem, piemēram, *Fanta*, *Innocent* smūtiņi un sulas, *Powerade* sporta dzērieni un *Sprite*. Uzņēmums pastāvīgi pārveido savu portfeli, sākot ar cukura samazināšanu dzērienos beidzot ar jaunu inovatīvu produktu ieviešanu tirgū. *Coca Cola* arī strādā, lai samazinātu savu ietekmi uz vidi, atjaunojot ūdens krājumus un veicinot pārstrādi. Kopā ar pudeļu pildīšanas partneriem *Cola Cola Company* nodarbina vairāk nekā 700 000 cilvēku.

Cognizant

Cognizant ir viens no pasaulē vadošajiem profesionālo pakalpojumu uzņēmumiem, kas pārveido klientu biznesa, darbības un tehnoloģiju modeļus digitālajā laikmetā. *Cognizant Latvia* piesaista lielākos Eiropas uzņēmumus, lai īstenotu klienta partneru stratēģiju tirgotāju konsolidācijai un biznesa atbalsta pakalpojumu (BSS) programmatūru transformācijai, lai nodrošinātu digitālo redzējumu. *Cognizant Latvia* izceļas kā centrs ar 300 nozares ekspertiem, kas spēj tikt galā ar daudzpusīgiem telekomunikāciju procesiem.

DPDGroup

DPDgroup ir viens no pasaulē vadošajiem sūtījumu piegādes tīkliem, kura mērķis ir rādīt piemēru ilgtspējīgu piegāžu jomā un kļūt par vadošo e-komercijas paātrināšanas veicinātāju, apvienojot inovatīvas tehnoloģijas un vietējās zināšanas, lai nodrošinātu elastīgu un lietotājiem draudzīgu pakalpojumu visiem klientiem. *DPDGroup* ir 97 000 darbinieku un 58 000 saņemšanas punktu. *DPDGroup* katru dienu piegādā 7,5 miljonus sūtījumu, izmantojot četrus zīmolus: *DPD*, *Chronopost*, *SEUR* un *Interlink Express*. Latvijā *DPD Latvija* ir sūtījumu piegādes tirgus līderis, un katru dienu vairāk nekā 250 profesionāli darbinieki rūpējas par sūtījumiem un veic piegādes.

ELKO Group

ELKO Group ir IT un CE produktu izplatītājs, kuru 1993. gadā dibināja četri jauni IT studenti. Kopš tā laika ir noslēgti izplatīšanas līgumi ar IT nozarē nozīmīgiem uzņēmumiem, piemēram, *Seagate*, *Western Digital* un *Samsung*. *ELKO Group* ir tirgū vairāk nekā 25 gadus. Uzņēmumam ir vairāk nekā 1500 darbinieki un spēcīga reģionālā klātbūtne Eiropā un Centrālāzijā.

Ellex Klaviņš

Ellex Klaviņš ir zvērinātu advokātu birojs. *Ellex* strādā vairāk nekā 200 pieredzējuši un zinoši juridiskie speciālisti, kas palīdz uzņēmumiem izstrādāt dažādas stratēģijas un sniedz juridiskos pakalpojumus. *Ellex* ir gandrīz 30 gadu vietējā pieredze visā Baltijā.

Emergn

Emergn ir digitālā biznesa pakalpojumu uzņēmums. *Emergn* konsultanti izprot stratēģijas, rīkus un procesus, ko uzņēmumi bieži vēlas pieņemt, un tā vietā, lai ieteiktu vispārīgus gatavus risinājumus, *Emergn* izmanto visaptverošu pieeju, lai ieviestu ilgstošas izmaiņas no pašiem pamatiem. *Emergn* inženieru komandai ir vairāk nekā 20 gadu pieredze, nodrošinot īpaši pielāgotus risinājumus dažādās tehnoloģiju platformās un valodās. Šobrīd *Emergn* komanda bāzējas ASV (Bostona), Īrijā (Dublina), Lielbritānijā (Londona), Latvijā (Rīga, Liepāja), Ukrainā (Dņipro), Portugālē (Porto), Rumānijā.

Eversheds Sutherland Bitāns

Eversheds Sutherland ir viens no pasaulē lielākajiem komercietisību prakses birojiem. Latvijā *Eversheds Sutherland* darbojas ar nosaukumu *Eversheds Sutherland Bitāns*, bet uzņēmums strādā globālā mērogā ar 74 birojiem, kas aptver 35 jurisdikcijas ar vairāk nekā 3000 juristiem. *Eversheds Sutherland Bitāns* nesēn svinēja savu 20 gadu jubileju Latvijā. Juridiskais birojs sniedz pilna apjoma juridisko palīdzību visās komercietisību jomās.

Evolution Gaming Group

Evolution ir daudznacionāls B2B inovators, produktu un programmatūru izstrādātājs vienai no pasaulē dinamiskākajām nozarēm – tiešsaistes azartspēlēm. *Evolution* ir visaptverošs produktu tīkls. Uzņēmums darbojas vairāk nekā 30 vietās ar 15 000 darbinieku lielu komandu. *Evolution Latvia* dibināts 2006. gadā. No *Evolution Latvia* biroja, kas atrodas Rīgā, strādā vairāk nekā 3000 darbinieku, ar mērķi izstrādāt un uzturēt tiešsaistes azartspēļu produktus un nodrošināt video studiju pakalpojumus.

EY

Ernst & Young ir globāls līderis apdrošināšanas, nodokļu, darījumu un konsultāciju pakalpojumu jomā. *EY* sniegtās atziņas un kvalitatīvie pakalpojumi palīdz veidot uzticību kapitāla tirgos un tautsaimniecībās visā pasaulē. Uzņēmums rada izcilus vadītājus, kas strādā kopā, lai pildītu solījumus visām ieinteresētajām pusēm. *EY* nodarbina vairāk nekā 300 000 cilvēku 150 valstīs.

Food Union

Food Union ir globāls uzņēmums, kas piedāvā produktus, ko novērtē un atzīst cilvēki no Ziemeļeiropas līdz pat Ķīnai. *Food Union* globālā pārtikas uzņēmumu grupa balstās uz padziļinātu tirgus ieskatu, pastāvīgām inovācijām un patiesu vēlmi attīstīt spēcīgus vietējos zīmolus un veicināt mūsu patērētāju labklājību. *Food Union* piedāvā vairāk nekā 1500 produktus, uzņēmumā strādā vairāk nekā 3100 darbinieki 9 valstīs.

Graanul Invest

Graanul Invest ir pasaulē vadošais biomasas un bioenerģijas ražotājs. *Graanul Invest* grupa ir attīstījusi bioenerģijas nozari jau vairāk nekā 18 gadus un nodrošina nozari ar dažiem no vismodernākajiem procesiem un tehnoloģijām. *Graanul Invest* ir starptautiska grupa ar 12 modernām granulu ražotnēm Baltijā un ASV, kā arī sešām koģenerācijas stacijām Igaunijā un Latvijā. Grupa nodarbina 500 cilvēkus. *Latgran* ir *Graanul Invest* struktūrvienības zīmols, kas ir pazīstams Latvijas tirgū.

Gren Latvija

Gren Latvija ir vadošais videi draudzīgas enerģijas uzņēmums, kas klientiem nodrošina elektrību, apkuri un dzesēšanu, kā arī viedus risinājumus resursu efektivitātes uzlabošanai. *Gren Latvija* iesaista gan klientus, gan sabiedrību, lai pievienotos pārmaiņām tīrākas pasaules radīšanā. Jelgavas spēkstacijā saražotā elektroenerģija tiek pārdota *Nord Pool Spot*, kā arī lielajiem

industriālajiem klientiem. Kopš 2018. gada vasaras *Gren Latvija* darbojas arī Daugavpilī, kur ražo siltumenerģiju un elektroenerģiju.

Ingka

Ingka Group sastāv no trim uzņēmējdarbības jomām. Pamata bizness ir *IKEA Retail*, kurā ietilpst 392 *IKEA* veikali 32 tirgos. Katru gadu *Ingka* grupa šajos veikalos uzņem 657 miljonus apmeklētāju, un interneta vietni *IKEA.com* apmeklē vairāk nekā 4,3 miljardus reizes. *Ingka Centers* nodrošina lieliskas tikšanās vietas, un katrs tā centrs ir papildināts ar *IKEA* veikalu. Līdz šim *Ingka* ir izveidojuši 52 iepirkšanās centrus 15 valstīs. *Ingka Centers* galvenais mērķis ir atbalstīt *IKEA* veikalu izveidi un veicināt to apmeklēšanu.

Kärcher

Kärcher ir atbildīgs un uzticams ģimenes uzņēmums un viens no pievilcīgākajiem darba devējiem nozarē. Ģimenes uzņēmums nodarbina 14 400 cilvēkus 150 uzņēmumos, un atrodas 78 valstīs. *Kärcher* ir vairāk nekā 50 000 servisa centru visā pasaulē, kas nodrošina netraucētu piegādi klientiem visā pasaulē. *Kärcher* tīrīšanas iekārtas tiek ražotas Vācijā, Itālijā, Rumānijā, Ķīnā, Brazīlijā, Meksikā un ASV. Ar vairāk nekā 50 000 servisa centriem vairākās valstīs, *Kärcher* nodrošina nepārtrauktas un visaptverošas piegādes klientiem visā pasaulē.

KPMG

KPMG darbojas kā globāls neatkarīgu biedru uzņēmumu tīkls, kas piedāvā audita, nodokļu un konsultāciju pakalpojumus, cieši sadarbojoties ar klientiem, lai palīdzētu viņiem mazināt riskus un izmantot iespējas. *KPMG* firmas atrodas 145 valstīs. Kopā tajos ir nodarbināti vairāk nekā 236 000 cilvēku dažādās jomās. Latvijā *KPMG* dibināts 1994. gadā. *KPMG* Zviedrijā, Latvijā un Lietuvā kopumā nodarbina 2000 darbinieku.

Linstow

Linstow pieder lielai starptautiskai investīciju kompānijai *Awilhelmsen Group*. *Linstow* ir viens no Norvēģijas vadošajiem nekustamo īpašumu uzņēmumiem. Kopš 1996. gada *Linstow* struktūrvienība Baltijā ir *Linstow Center Management*, kas ir reģiona vadošais tirdzniecības centru attīstītājs un operators. *Linstow* Baltijas reģionā pieder arī septiņas viesnīcas, un tās visas pārvalda *Radisson* ar zīmoliem *Radisson Blu* un *Park Inn*. *Linstow Group* nekustamā īpašuma portfeļa vērtība reģionā ir 700 miljoni eiro.

Luminor

Luminor ir vadošā neatkarīgā banka Baltijā un trešais lielākais finanšu pakalpojumu sniedzējs Baltijas reģionā. *Luminor* apkalpo privātpersonas, ģimenes un uzņēmumus. *Luminor* ir jauns dinamisks un uz nākotni vērsts uzņēmums. *Luminor* struktūrvienības nodrošina līzingu pakalpojumus, pārvalda pensiju fondus un sniedz citus specializētus pakalpojumus. *Luminor* darbojas tikai Baltijas valstīs, un 98,5% no tā kopējiem noguldījumiem veido ES rezidenti.

MGI Tech

MGI Tech Co. Ltd. (pazīstams kā *MGI*) ir apņēmies izveidot galvenos rīkus un tehnoloģijas, lai veicinātu dzīvības zinātni izmantojot viedās inovācijas. *MGI* koncentrējas uz pētniecību un attīstību, DNS sekvencēšanas instrumentu, reaģentu un saistīto produktu ražošanu un pārdošanu. *MGI* nodrošina reāllaika, panorāmas un pilna dzīves cikla iekārtas un sistēmas augstas precizitātes medicīnai, augstas precizitātes lauksaimniecībai, augstas precizitātes veselības aprūpei un citām nozīmīgām nozarēm. *MGI* ir vadošais klīnisko augstas caurlaidības gēnu sekvencēšanas iekārtu ražotājs, un tā multiomikas platformas ietver ģenētisko sekvencēšanu, medicīnisko attēlveidošanu un laboratorijas automatizāciju. 2016. gadā dibinātais *MGI* darbojas vairāk nekā 70 valstīs un

reģionos, apkalpojot vairāk nekā 1000 klientu. *MGI* nodarbina 1726 cilvēkus, un 32,79% no tiem strādā tieši pētniecības un attīstības jomā.

MikroTik

MikroTik ir uzņēmums, kas dibināts 1996. gadā, lai izstrādātu maršrutētājus un bezvadu ISP sistēmas. *MikroTik* nodrošina interneta savienojumiem paredzētas iekārtas un programmatūras vairumam pasaules valstu. *MikroTik* pieredze nozares standartiem atbilstošu datoru iekārtu un pilnīgas maršrutēšanas sistēmu izmantošanā ļāva uzņēmumam 1997. gadā izveidot *RouterOS* programmatūras sistēmu, kas nodrošina plašu stabilitāti, vadību un elastību visu veidu datu saskarnēm un maršrutēšanai. 2002. gadā *MikroTik* nolēma izveidot savu iekārtu, un radās *RouterBOARD* zīmols. Uzņēmums *MikroTik* bāzējas Latvijas galvaspilsētā Rīgā un tajā strādā vairāk nekā 310 darbinieki.

Narvesen

Narvesen ir vadošais mazumtirdzniecības franšīzes tīkls, kas sniedz ērtu iespēju iegādāties ikdienas preces un pakalpojumus. Kopš 1997. gada *Narvesen* bijis veiksmīgs mazumtirdzniecības veikalu tīkls, kas 2020. gadā atvēra savu 228. veikalu Latvijā. *Narvesen* piedāvā daudzveidīgu svaigu un garšīgu ēdienu klāstu, atspirdzinošus dzērienus un plašu izvēli ar jaunākajiem preses izdevumiem. Latvijā franšīzes tīkls piedāvā darba vietu vairāk nekā 650 cilvēkiem, ieskaitot tā franšīzes ņēmējus. Pēc vairāk nekā 23 gadu pieredzes *Narvesen* Latvijā tiek uztverts kā augstvērtīgs zīmols. *SIA Narvesen Baltija* turpina izaugsmi, 2020. gadā apvienojoties ar *SIA Coffee Inn*.

Nasdaq Baltic

Kā viens uzņēmums Baltijā *Nasdaq Baltic* pārvalda trīs biržas – Igaunijā, Latvijā un Lietuvā – un *Nasdaq CSD*, nodrošinot kapitāla tirgus infrastruktūru visā vērtību tīklā – no vērtspapīru kotēšanas, tirdzniecības un tirgus datiem līdz klīringam, norēķina un glabāšanas pakalpojumiem. Vērtspapīri *Nasdaq Baltic* biržās ietilpst pasaulē lielākajā biržu grupā *Nasdaq Inc.*, tādējādi starptautiskajiem investoriem nodrošinot pārlicību Baltijas vērtspapīru tirgū. *Nasdaq Baltic* piedāvā starptautiskajiem nozares standartiem atbilstošu tirgus infrastruktūru, pasaulē ātrāko tirdzniecības platformu un augstus kotēšanas standartus.

NCH Advisors

NCH Capital stratēģijas tiek īstenotas atkarībā no vietējām iespējām, veicot dažādas investīcijas nekustamajā īpašumā, agrorūpniecībā, privātajā kapitālā un publiski kotētos vērtspapīros. *NCH* galvenā pārvaldes mītne atrodas Ņujorkā, un tas ir viens no lielākajiem saimniecību operatoriem pasaulē, kas pārvalda aktīvus aptuveni 3 miljardu apmērā, izmantojot 11 biroju tīklu Austrumeiropā un Dienvidamerikā. *NCH* nodarbina vairāk nekā 130 profesionāļus.

Neste

Neste ir pasaulē lielākais no atkritumiem un atlikumiem pārstrādātās atjaunojamās dīzeļdegvielas ražotājs, kas ievieš arī atjaunojamus risinājumus aviācijā un plastmasas rūpniecībā. *Neste* ir iekļauts *Dow Jones* Pasauls ilgtspējas indeksā un 100 pasaules ilgtspējīgāko korporāciju sarakstā. *SIA Neste Latvija* nodarbojas ar videi draudzīgākas transporta degvielas tiešo tirdzniecību, kā arī mazumtirdzniecību, izmantojot tai piederošu degvielas uzpildes staciju tīklu. Uzņēmumam ir savs naftas terminālis Rīgas ostā un 76 degvielas uzpildes stacijas Latvijā.

Orkla Latvija

Orkla Latvija ir viena no vadošajām plaša patēriņa preču organizācijām Baltijas valstīs. *Orkla Latvija* apvieno divus uzņēmumus – *SIA Orkla Confectionery & Snacks Latvija* un *SIA Orkla*

Foods Latvija. Uzņēmums piedāvā šādus zīmolus: *Laima, Selga, Staburadze, Ādažu Čipsi, Spilva, Gutta, Everest, Latplanta, Pedro*, kā arī pārvalda *Laima* šokolādes muzeju. *Orkla Latvija* nodarbina vairāk nekā 1200 darbiniekus un eksportē preces uz vairāk nekā 30 valstīm. Uzņēmums 2022. gadā atklāja savu jauno rūpnīcu, kas kļuvusi par tā septīto ražotni Latvijā.

Printful

Printful ir drukas pēc pieprasījuma un realizācijas uzņēmums, kas palīdz cilvēkiem pārvērst savas idejas zīmolos un produktos. *Printful* var palīdzēt gan uzņēmumam, kas izveidojis savu tiešsaistes zīmolu, gan kādam, kas vēlas citam uzdāvināt personalizētu T-kreklu. Ikreiz, kad kāds veic pirkumu, *Printful* automātiski saņem pasūtījumu, izpilda un nosūta to. *Printful* ir pastāvīgi pieaugoša vairāk nekā 1700 profesionāļu komanda Ziemeļamerikā un Eiropā ar partneriem Japānā un Austrālijā, kas pašlaik mēneša griezumā realizē vairāk nekā vienu miljonu vienību. 2021. gadā *Printful* saņēma “vienradža statusu” jo tā tirgus vērtību, pārsniedz vienu miljardu dolāru.

PwC

PwC uzņēmumu tīklā strādā vairāk nekā 295 000 cilvēki 156 valstīs, uzņēmumu uzdevums ir sniegt kvalitatīvus revīzijas, nodokļu un juridiskos pakalpojumus. Latvijā *PwC* darbojas jau kopš 1993. gada un šobrīd nodarbina vairāk nekā 160 darbiniekus. *PwC* mērķis ir sniegt ieguldījumu valsts ekonomikas attīstībā, konsultējot vietējos uzņēmumus, valsts institūcijas un ārvalstu investorus. Uzņēmuma reģionālā prakse ļauj tam izmantot spējīgākos un pieredzējušākos speciālistus, lai pēc iespējas labāk apkalpotu tā klientus.

Rimi Baltic

Rimi Baltic ir viens no vadošajiem un visstraujāk augošajiem mazumtirgotājiem Baltijas valstīs, kas pārvalda četrus tīklus – *Rimi Hyper, Rimi Super, Rimi Mini* un *Rimi Express*. *Rimi Baltic* pārvalda vairāk nekā 260 veikalus un nodarbina vairāk nekā 12 300 darbiniekus visā Baltijā. Šobrīd *Rimi Latvia* pārvalda 135 veikalus un nodarbina vairāk nekā 5000 darbiniekus.

Robert Bosch

Bosch Group ir pasaulē vadošais tehnoloģiju un pakalpojumu piegādātājs. 2020. gadā tas nodarbināja aptuveni 401 300 darbiniekus visā pasaulē. Vācijas mašīnbūves un elektronikas uzņēmums savu meitas uzņēmumu *Robert Bosch* Latvijā nodibināja 1993. gadā. Tas koordinē visu uzņēmumu darbu Baltijā un šobrīd nodarbina 83 darbiniekus Baltijas valstīs. *SIA Robert Bosch* ir vairumtirdzniecības uzņēmums, kas pārstāv elektroinstrumentus, termotehnoloģijas (arī zīmolus *Junkers* un *Buderus*), automobiļu pēcpārdošanas un diagnostikas tehnoloģiju produktus, kā arī drošības sistēmu produktus.

Roche

Roche ir uzņēmums, kas specializējas inovatīvu ārstēšanas metožu izstrādē galvenajās slimību grupās. *Roche* koncentrējas arī uz to, lai zinātnes izcilību pārvērstu par pacientiem paredzētiem efektīviem medikamentiem. *Roche* apvieno zinātni, datus un ieskatus, lai pārveidotu to, kā tiek novērstas, diagnosticētas un uzraudzītas slimības. Viņu medicīniskās pārbaudes, digitālie risinājumi un pakalpojumi palīdz cilvēkiem dzīvot veselīgāk. *Roche* darbu Latvijā atsāka 1993. gadā un kopš 2005. gada kļuva par *SIA Roche Latvija*.

SCHWENK Latvija

SCHWENK ir vadošais būvmateriālu ražotājs un vienīgais cementa ražotājs Latvijā un kopš 2019. gada ir daļa no *SCHWENK Building Materials Group*. *SCHWENK Group* 1847. gadā Ulmā, Vācijā, dibināja Eduards Švenks, un tas joprojām ir ģimenes uzņēmums. Papildus tam, ka tas ir viens no vecākajiem uzņēmumiem nozarē, tas ir arī viens no inovatīvākajiem. *SCHWENK Latvija*

nodarbina vairāk nekā 350 cilvēkus un vairāk nekā 500 apakšuzņēmēju. 2019. gadā *SCHWENK* kļuva par Latvijā vienīgās cementa rūpnīcas īpašnieku, un tas spēj saražot līdz pat 1,6 miljoniem tonnu cementa gadā. Aptuveni 70% no Brocēnos, Latvijā, saražotā cementa tiek eksportēts uz Lietuvu, Igauniju, Zviedriju un Somiju.

SEB

SEB ir vadošā finanšu pakalpojumu grupa Skandināvijā un Baltijā. *SEB Latvia* ieņem spēcīgas pozīcijas gan privātpersonu, gan uzņēmumu apkalpošanas jomā, piedāvājot pilnīgu bankas pakalpojumu klāstu Latvijas iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Latvijā banka apkalpo vairāk nekā 458 000 privāto un biznesa klientu. *SEB Latvia* ir pirmā finanšu institūcija Latvijā, kas saņēmusi Ilgtspējas indeksa Platīna kategoriju – augstāko iespējamo pozīciju –, kas atspoguļo bankas ilgtermiņa domāšanu un atbildīgu biznesa praksi.

Solvay Group

Solvay Group ir zinātnes uzņēmums, kura tehnoloģijas sniedz labumu daudzos ikdienas dzīves aspektos. Kā pasaules līderis materiālu, ķīmisko vielu un risinājumu jomā, *Solvay* nodrošina sasniegumus lidmašīnu, automašīnu, akumulatoru, viedo un medicīnas ierīču, ūdens un gaisa attīrīšanas jomā, lai atrisinātu būtiskas rūpniecības, sociālās un vides problēmas. *Solvay* galvenā pārvaldes mītne atrodas Briselē, Beļģijā, un uzņēmums nodarbina aptuveni 21 000 cilvēku 61 valstī. *Solvay* Latvijā darbojas kā globāls biznesa pakalpojumu centrs un *Solvay Group* sniedz dažādus pakalpojumus, piemēram, grāmatvedības pakalpojumus, IS palīdzības dienestu, datu pārvaldību, klientu apkalpošanu u.c.

Stora Enso

Stora Enso izstrādā un ražo uz koksni un biomasu balstītus risinājumus dažādām nozarēm un pielietojumam visā pasaulē. *Stora Enso* ieņem vadošo pozīciju bioekonomikā un atbalsta savus klientus, lai apmierinātu pieaugošo pieprasījumu pēc atjaunojamiem, videi draudzīgiem produktiem. Balstoties uz mantojumu un zināšanām mežsaimniecībā un koku jomā, *Stora Enso* ir apņēmies izstrādāt produktus un tehnoloģijas, kuru pamatā ir atjaunojamie materiāli. *Stora Enso* nodarbina aptuveni 25 000 darbinieku vairāk nekā 30 valstīs, un uzņēmuma akcijas kotētas Helsinku un Stokholmas fondu biržās. *Stora Enso* pārdošanas apjoms 2021. gadā veidoja 10,2 miljardus eiro.

Swedbank

Swedbank saknes ir stingri saistītas ar Zviedrijas krājbanku vēsturi, kooperatīvo lauksaimniecības banku tradīcijām un *Hansabank* nozīmīgo lomu Baltijas valstīs. *Swedbank* apkalpo ikvienu, sākot ar klientu pamatvajadzībām un beidzot ar tiem, kam nepieciešami progresīvi bankas pakalpojumi. Uzņēmums strādā, lai attīstītu ciešas attiecības ar tā 7,05 miljoniem privāto klientu un 549 000 korporatīvo klientu. Lai atbalstītu uzņēmējdarbību, *Swedbank* ir starptautiskas filiāles Norvēģijā, Somijā, Dānijā, ASV, Ķīnā un Dienvidāfrikā.

SwissCom DevOps Center Latvia

Ar galveno pārvaldes mītņi Šveicē *SwissCom* ir aptuveni 1000 IT ekspertu un entuziastu, kas apņēmušies radīt iedvesmojošu klientu pieredzi un attīstīt augstākās kvalitātes pakalpojumus. *SwissCom* ir vadošais telekomunikāciju uzņēmums un viens no valsts vadošajiem IT pakalpojumu sniedzējiem. 2019. gadā *SwissCom* uzbūvēja jaunu *DevOps* centru Nīderlandē. *SwissCom DevOps Center Latvia* turpmāko gadu laikā plāno palielināt darbinieku skaitu līdz 200.

TAV Airports Holding

TAV Airports Holding ir viens no pasaulē vadošajiem lidostu operāciju un lidostu celtniecības uzņēmumiem. *TAV Airports* pārvalda 15 lidostas 8 valstīs. *TAV Airports* sniedz arī beznodokļu, ēdināšanas, kravu apstrādes, IT, drošības un atpūtas telpu pakalpojumus. 2021. gadā *TAV* apkalpoja 52 miljonus pasažieru. Kopš 2011. gada, starptautiskajā lidostā Rīga *TAV* pārvalda komercplātības. Rīgas lidostā darbojas vairākas *TAV Airports* struktūrvienības –*ATU Duty-Free*, *BTA*, *TAV Operation Services* un *HAVAŠ*.

TELE2

Tele2 ir telesakaru uzņēmums. *Tele2* nodarbina vairāk nekā 4200 cilvēkus. *Tele2* galvenie tirgi – Zviedrija un Baltija – ir piesātināti tirgi ar spēcīgiem ienākumiem un stratēģisku uzsvaru uz datu monetizāciju. Latvijā, 20 darbības gadu laikā *Tele2* ir kļuvis par vienu no lielākajiem un atzītākajiem mobilo sakaru tīklu operatoriem. *Tele2* Latvijā un Baltijā ir kļuvis arī par vienu no produktīvākajiem un pelnošākajiem uzņēmumiem. Latvijā strādā 370 *Tele2* darbinieki.

Telia Company AB

Telia ir vadošais telekomunikāciju pakalpojumu sniedzējs Ziemeļvalstu/Baltijas reģionā, un tas pārvalda vienu no lielākajiem IP tīkliem pasaulē. *Telia Company* sniedz sakaru pakalpojumus kā privātpersonām, tā uzņēmējdarbībai. Uzņēmums dibināts 1853. gadā, un tā akcijas ir kotētas Nasdaq Stokholmas un Nasdaq Helsinku biržās. Ar vairāk nekā 20 000 darbiniekiem *Telia Company* strādā Dānijā, Igaunijā, Somijā, Latvijā, Lietuvā, Norvēģijā un Zviedrijā.

Tietoevry

Ar vairāk nekā 1000 darbinieku *Tietoevry* ir viens no vadošajiem informācijas tehnoloģiju uzņēmumiem Baltijā. Uzņēmums specializējas sarežģītu, lielu un būtisku informācijas sistēmu izstrādē, ieviešanā, integrācijā, pielāgošanā un uzturēšanā. *Tietoevry* atrodas globālais finanšu pakalpojumu centrs, kas ir viens no pirmajiem koplietošanas pakalpojumu centriem Latvijā. 2020. gadā pēc *Tieto* un *EVERY* globālās apvienošanās *Tieto Latvia* un *EVERYLatvia* apvienojās, izveidojot *Tietoevry*.

TV3 Group

TV3 Group ir mēdiju uzņēmumus. Uzņēmums stabili investē jau kopš 1993. gada un nepārtraukti attīstās. *TV3 Group*, kas joprojām ir vadošā grupa Baltijā ar ieņēmumiem 103 915 miljonu eiro apmērā (2018. gadā) un 450 darbiniekiem, kas pārstāv labākos radošos talantus reģionā. Papildus daudzplatformu saturam, kas ir saistošs pievilcīgākajām mērķa grupām – bezmaksas televīzija, maksas televīzija, tiešsaistes saturs, radio – uzņēmums var piedāvāt arī izcilu vietējo saturu. Koncentrējoties uz saviem produktiem, unikāliem vietējiem ražojumiem, kuros piedalās slavenākās Baltijas zvaigznes, uzņēmums ir vadošais izdevīgākā raidīšanas laika satura veidotājs visā Baltijas tirgū.

Vastint Group

Vastint Group ir starptautiska nekustamo īpašumu organizācija ar vairāk nekā 30 gadu pieredzi. Tās pamatdarbība ir portfeļa īpašumu pārvaldīšana un komerciālo nekustamo īpašumu attīstīšana, tostarp dzīvojamo māju attīstīšana un pārdošana. *Vastint* Latvijā darbojas kopš 2003. gada.

Visma

Visma nodrošina programmatūru, kas vienkāršo un digitalizē biznesa pamatprocesus privātajā un valsts sektorā. *Visma* ir viens no vadošajiem programmatūras izstrādes uzņēmumiem Eiropā, kas darbojas visā Ziemeļvalstu reģionā, kā arī Beniluksa valstīs, Centrālajā un Austrumeiropā. *Visma* grupa sastāv no vairāk nekā 140 uzņēmumiem visā Eiropā un Dienvidamerikā, nodarbinot vairāk

nekā 14 000 cilvēku un apkalpojot vairāk nekā miljonu klientu. Uzņēmuma galvenā pārvaldes mītne atrodas Oslo, Norvēģijā. Latvijā *Visma* grupu pārstāv 4 uzņēmumi, kas nodarbina vairāk nekā 440 cilvēkus. *Visma Enterprise* ir tirgus līderis ERP, BI un personāla vadības risinājumu jomā, savukārt *Visma Consulting* piedāvā pielāgotus risinājumus valsts un privātām iestādēm. *Visma Labs* Latvijā atbalsta *Visma* grupas jauno produktu izstrādi. *Jumis Pro* nodrošina dažādus pakalpojumus mazo un vidējo uzņēmumu grāmatvedības vajadzībām un mākoņdatošanas risinājumiem efektīvai mazo un vidējo uzņēmumu pārvaldībai.

Vitol Baltics

Vitol Baltics ietilpst energoresursu tirdzniecības uzņēmuma *Vitol Group* sastāvā. *Vitol* ir privāts uzņēmums, kas dibināts Roterdamā un vairāk nekā 50 gadus ir apkalpojis pasaules enerģijas tirgus, pārdodot vairāk nekā 7 miljonus barelu jēlnaftas un produktu dienā un piegādājot energoproduktus valstīm visā pasaulē.

Ventspils nafta termināls (VNT)

VNT ir lielākais un tehnoloģiski progresīvākais jēlnaftas un naftas produktu pārkraušanas uzņēmums Baltijas valstīs, kas Ventspils neaizsalstošajā ostā darbojas jau vairāk nekā 55 gadus. 49% uzņēmuma akciju pieder *Eurotank Holding Sarl*, kas ir daļa no starptautiskā terminālu pārvaldības uzņēmuma *VTTI*, bet 51% pieder *Martank*. Šobrīd VNT strādā 200 dažādu nozaru speciālisti.

Volvo Truck Latvia

Volvo Group veicina labklājību, izmantojot transporta un infrastruktūras risinājumus, piedāvājot kravas automašīnas, autobusus, celtniecības aprīkojumu, enerģijas risinājumus kuģniecības un industriālajām vajadzībām, finansējumu un pakalpojumus, kas palielina *Volvo* klientu darbības laiku un produktivitāti. *Volvo* ir apņēmies veidot ilgtspējīga transporta un infrastruktūras risinājumu nākotni. *Volvo* galvenā pārvaldes mītne atrodas Gēteborgā, Zviedrijā, un uzņēmuma akcijas kotētas *Nasdaq* Stokholmas biržā. *Volvo Group* nodarbina vairāk nekā 95 000 cilvēku un ražošanu veic 19 valstīs.

YIT

YIT ir lielākais Somijas un nozīmīgs Ziemeļeiropas būvniecības uzņēmums un pilsētu attīstītājs. 110 gadus uzņēmums ir radījis labāku dzīves vidi saviem klientiem: funkcionālas mājas ilgtspējīgiem mājokļiem, sabiedriskās un komerciālās ēkas nākotnes vajadzībām un infrastruktūru raitākai cilvēku, uzņēmumu un sabiedrības kustībai. *YIT* nodarbina 5500 profesionāļus 9 valstīs: Somijā, Zviedrijā, Norvēģijā, Igaunijā, Latvijā, Lietuvā, Čehijā, Slovākijā un Polijā. Uzņēmuma apgrozījums 2021. gada veidoja 2,7 miljardus eiro. *YIT Corporation* akcijas kotētas *Nasdaq Helsinki Oy* biržā.

3. pielikums. Ārvalstu investoru vērtējums par Latvijas ekonomisko konkurētspēju: daži papildu komentāri

Konkurētspējas virzītājspēki	Komentāri
Uzņēmējdarbības kultūra	<p><i>“No akcionāru skatupunkta raugoties, ja neņemam vērā neētiskās un politiskās komponentes, tad uzņēmējdarbības darba kultūra ir laba.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Jaunāku cilvēku ienākšana uzņēmējdarbībā ir saistīta ar mentalitātes maiņu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“90. gadi Latvijā ir beigušies, un ir izveidojies stabils augošas uzņēmējdarbības kultūras pamats. Uzņēmumiem ir arī stabils tiesiskais regulējums, kurā tie darbojas.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Iepriekšējo četru gadu ir kļuvis labāk. Cilvēki maina kultūru un dara daudz vairāk un citādāk.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Jaunā uzņēmēju paaudze domā par korporatīvo sociālo atbildību (KSA) un ESG.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Uzņēmējdarbības kultūra uzlabojas, pat mūsu darbības jomā. Jautājums ir – vai tas mūs padara par pievilcīgu vietu investīcijām? Tas nav skaidrs. Uzņēmējdarbības kultūras ziņā joprojām pastāv atšķirības salīdzinājumā ar citām ES valstīm, taču dažās ES valstīs esmu redzējis arī daudz sliktāku uzņēmējdarbības kultūru.” (Ražošanas uzņēmums)</i></p>
Demogrāfija (iedzīvotāju skaita pieaugums)	<p><i>“Dažiem valdības ekspertiem vajadzētu aizbraukt uz Igauniju, kur ir pozitīvas demogrāfiskās tendences, lai redzētu, ko viņi dara labāk... Demogrāfijai ir risinājumi, bet mums tie ir jāatrod.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p>
Izglītība un zinātne/inovācijas	<p><i>“Universitātes ir jāmodernizē, un mums ir jāpiesaista ārvalstu profesionāļi. Augstskolām ir jāstrādā arī ar pašreizējiem studentiem, lai viņi turpinātu studijas un zinātu, ko vēlas sasniegt.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Valdība pašlaik neapsver nākotnes profesijas. Nav ilgtermiņa skatījuma par to, kādas profesijas mums kā valstij būs vajadzīgas nākotnē.” (Ražošanas uzņēmums)</i></p>
Veselības aprūpes sistēma	<p><i>“Problēma – slimības lapu izsniegšana bez pamatota iemesla, ārstiem ir pārāk liela brīvība, un šķiet, ka viņus nevar sodīt.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p>

	<p>“Šķiet, ka mēs nepietiekami novērtējam savu veselības aprūpi. Pašlaik lielākajai daļai cilvēku ir pienācīga vai laba veselības apdrošināšana. Veselības aprūpe pašlaik ir labā līmenī.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</p>
Sociālais nodrošinājums	<p>“Patiesībā tas ir ļoti labs, bet mums tas nepatīk un šķiet pārspīlēts. Daudzas no problēmām ir saistītas ar to, ka tas nav pienācīgi iekļauts tiesību aktos.</p> <p>Mums šķiet, ka dažās jomās tas ir pārspīlēts.” (Ražošanas uzņēmums)</p> <p>“Ir garas rindas, lai bērni varētu iekļūt bērnudārzos, sociālie maksājumi bērniem ir ļoti zemi, vecāka gadagājuma cilvēki dzīvo sliktos apstākļos. Pensiju sistēma ir laba, bet tā nav efektīva, ņemot vērā cilvēkus, kas strādāja Padomju Savienības laikā.” (Pakalpojumu uzņēmums)</p>
Infrastruktūra (ceļi, elektrība utt.)	<p>“Kabeļi, elektrības līnijas, ceļi ir kārtībā, un notiek daudz celtniecības darbu. Problēma joprojām ir neskaidrība par obligātā iepirkuma komponenti (OIK).” (Pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Es salīdzinu valstis. Es redzu, cik daudz Polija iegulda autoceļos, dzelzceļos un tā tālāk. Šī ir viena no lielākajām kļūdām. Tas ir viens no maniem galvenajiem pārmetumiem.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Mums ir pieeja jūrai, mums ir ostas, mums ir diezgan laba aviosatiksmē. Mums trūkst autoceļu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Ikdienā mūsu uzņēmumam nākas strādāt vietās, kur ir slikti ceļi, un infrastruktūra nav izveidota tā, lai apkalpotu 1,9 miljonus cilvēku.” (Pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Vairumā vietu ceļi joprojām ir slikti. Cerams, ka Rail Baltica ieviesīs dažus infrastruktūras pielāgojumus. Elektroenerģijas cenas ir problēma arī citās valstīs.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Rīga neatspoguļo visu Latviju. Infrastruktūra Latvijā ir ļoti atšķirīga.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</p>
Iekšzemes pieprasījums	<p>“Šobrīd mēs tā dēļ ļoti ciešam. To veicina iedzīvotāju skaits, kas, kā mēs jūtam, samazinās.” (Ražošanas uzņēmums)</p> <p>“Šobrīd tas ir viduvējs. Mēs strādājam tikai vietējam pieprasījumam. Man katru gadu ir jāpierāda akcionāriem, ka mēs varam iegūt vairāk no iekšzemes pieprasījuma.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</p> <p>“Manam uzņēmumam iekšzemē nav daudz darba (visi klienti ir ārzemēs) – mums Latvijā ir tikai viens liels klients.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</p>

<p>Ārējais pieprasījums (eksports)</p>	<p><i>“Ļoti vienkāršs piemērs – Latvijā ir daudz kokmateriālu, mežu, bet viņi neražo mēbeles! Latvijai trūkst konkurētspējas.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“E-komercija ir laba iespēja strādāt pie eksporta, mums tā būtu jāizmanto.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Ir daži uzlabojumi, bet to nav daudz.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Mēs neeksportējam, bet mūsu māsas uzņēmums strādā pie eksporta, un izaugsme ir ļoti laba. Pakalpojumu sniedzējiem ir vērojama laba izaugsme. Iespaidīgi, ka tas var notikt, ja trūkst darbaspēka. Tas nozīmē, ka ir augsta efektivitāte un produktivitāte, galvenokārt pieaugušo iedzīvotāju (vecumā virs 45 gadiem) vidū.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p>
<p>Nozares (jūsu uzņēmuma pārstāvētās) tradīcijas Latvijā</p>	<p><i>“Labs līmenis, jo nozarei ir augsta baltā ekonomika, norēķini notiek tikai ar kartēm, tāpēc nav iespēju veikt ēnu maksājumus. Ir ēnu nozare, bet tā ir ļoti maza, un mēs neuzskatām, ka klienti pārceļas uz citurieni. 90. gadi un mežonīgie Rietumi vairs nepastāv.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Lai gan esam jauna nozare, esam gandarīti, ka Latvijā jau ir kompetences šajā jomā.” (Ražošanas uzņēmums)</i></p>
<p>Darbaspēka pieejamība (vadības līmenis)</p>	<p><i>“Mums nav daudz problēmu ar vadības atrašanu. Mūsu paplašināšanās ir ļoti ierobežota valsts lieluma dēļ, tāpēc mums nav nepieciešams liels vadības personāls.” (Ražošanas uzņēmums)</i></p> <p><i>“Viszemākajos līmeņos trūkst darbaspēka.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Mēs varam atrast cilvēkus, bet tas prasa vairāk resursu un laika. Zilo apkaklīšu darbinieki – pieejamība, iespējams, ir zemāka. Ir cilvēki, un mēs varam viņus pat motivēt, taču tas prasa daudz laika un resursu. Motivācija ir ļoti svarīga.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Nav lielu problēmu atrast vadības līmeņa darbiniekus.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Ir pieejams daudz vadības līmeņa darbinieku, varbūt ne daudz, bet vismaz pietiekami.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Mēs tērējam daudz resursu, lai atrastu piemērotus cilvēkus, taču ne vienmēr mums izdodas darbiniekus virzīt pareizajā virzienā. Tos, kuri pievienojās Covid-19 pandēmijas laikā, ir grūti pierunāt palikt uzņēmumā. Mēs nevaram arī vienkārši pieņemt darbā ārzemju</i></p>

	<p><i>speciālistus, jo uzņēmumā ir nepieciešama latviešu valoda.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p>
<p>Darbaspēka (“darbaroku”) pieejamība</p>	<p><i>“Mēs šobrīd neesam daudz sliktākā situācijā. Jebkurā gadījumā tā noteikti ir ceļā uz lejupslīdi.”(Ražošanas uzņēmums)</i></p> <p><i>“Viszemākajos līmeņos trūkst darbaspēka.”(Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Mums trūkst arvien vairāk un vairāk.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Covid-19 ir uzlabojis mūsu darbaroku pieejamību, jo mēs varam piesaistīt viesmīlības nozares darbiniekus, kuri pēc Covid-19 ierobežojumiem meklē darbu citur. Tomēr es neatceros, kad pēdējo reizi pēc vakanču aizpildīšanas mums bija palicis daudz brīvo CV. Tāpat mums joprojām trūkst darbinieku dažās specifiskās jomās.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Ja man būtu jāpārlicina akcionāri atvērt vēl vienu servisa centru Latvijā, tas būtu neiespējami, viņi labāk skatītos uz Poliju vai Rumāniju, kur ir lētāks darbaspēks un lielāka pieejamība. Pirms dažiem gadiem Rumānijā bija viens centrs, tagad ir seši. Ir lētākas biroja telpas, darbaspēka pieejamība un valdības stimuli. Slovākijā mēs atvērām centru pirms sešiem gadiem, un katru gadu valdība piešķir subsīdiju par izveidotajām darbinieku vienībām. Turklāt viņi piešķir nodokļu atvieglojumus noteiktiem nodokļiem. Viņi nodrošina spēcīgus stimulus, lai izveidotu vairāk IT centru u.c.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p>
<p>Darbaspēka efektivitāte</p>	<p><i>“Efektivitāte ir ļoti atkarīga no IT attīstības un tehnoloģiju izmantošanas uzņēmumos. Nozarēs, kurās tehnoloģijas neattīstās, darbaspēka efektivitāte var būt sliktāka.”(Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Mums ir jāapsver, kā palielināt efektivitāti, jo ilgtermiņā tā ir panākumu atslēga. Nākotnē mēs vairāk ieguldīsim tehnoloģijās, lai samazinātu darbaspēka nepieciešamību.”(Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Vecākā paaudze ir efektīva. Jaunie absolventi nav iemācījušies mācīties. Viņi arī nesaprot, ka viņiem ir jāziedo savs laiks, lai profesionāli pilnveidotos. Latvija joprojām tiek uzskatīta par valsti, kurā ir kompetentas personas.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Ir uzņēmumi, kuriem nav problēmu ar darbaspēka efektivitāti, bet ir arī tādi, kuriem šī problēma ir. Mēs pastāvīgi meklējam veidus, kā to uzlabot.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Dati liecina, ka situācija ir sliktā. Manā nozarē ir acīmredzams darbaspēka trūkums, taču mēs to kompensējam ar ieguldījumiem automatizētās sistēmās.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p>

<p>Zemas ražošanas izmaksas</p>	<p><i>“Ražošanas izmaksas pakāpeniski aug. Pēdējā laikā tās nav augstākas, bet nav arī zemākas.” (Pakalpojumu uzņēmumus)</i></p> <p><i>“Tas joprojām ir IT nozares virzītājspēks. Pēc 2–3 gadiem rādītājs varētu būt zemāks, taču pašlaik izmaksas ir daudz zemākas nekā citviet Eiropā.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Ir citas valstis, kurās ražošanas izmaksas ir zemākas nekā Latvijā, mums vajadzētu koncentrēties nevis uz zemām ražošanas izmaksām, bet gan uz pievienotās vērtības produktu radīšanu.” (Pakalpojumu uzņēmumus)</i></p> <p><i>“Salīdzinot ar ES vidējo rādītāju, mums joprojām ir zemas ražošanas izmaksas, taču tās strauji aug.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Ne pārāk augstas, bet es teiktu, ka tās ir tuvāk augstākam nekā zemākam līmenim, vismaz salīdzinājumā ar citām Baltijas valstīm.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Atalgojums, kas mums jāmaksā darbiniekiem, ļoti pieaug, taču trūkst arī darbinieku un strādnieku, ko pieņemt darbā. Tas kļūst arvien lielāks, un mēs diemžēl meklējam darbiniekus ārpus Latvijas, kuriem ir zemākas algas. Tas ir ļoti nožēlojami.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Es nedomāju, ka Latvijā ir zemas ražošanas izmaksas. Tomēr ir daži uzņēmumi, kas ražo Latvijā un galvenokārt strādā eksportam, un joprojām spēj konkurēt ar lielākiem uzņēmumiem, tā kā tas ir labi.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)</i></p> <p><i>“Mūsu nozarē zemās ražošanas izmaksas ir pagātne. Mūsu reģionā mēs kļūstam par visdārgākajiem.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Latvija vairs nav zemo ražošanas izmaksu valsts, interesanti, ka tagad mēs pat piesaistām speciālistus ar Ziemeļvalstu līmeņa algām.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p>
<p>Monetārā politika</p>	<p><i>“Ja mēs aplūkojam naudas atmazgāšanas jautājumus un politiku šeit – mēs esam daudz vairāk iesaistīti nekā rietumnieki, un man šķiet, ka mums ir liels slogs un mēs daudz ko dublējam. Mēs esam uzticama valsts. Taču ir lietas, ko mēs darām un kas nepadara mūs konkurētspējīgus – ir labi, ka mums ir spēcīgi mehānismi cīņai pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, un mēs esam ceļā uz pārredzamības nodrošināšanu, taču veids, kādā tas tiek darīts un kā mēs to darām, nav tik labs. Nodomi ir labi, bet veids, kā tas tiek darīts, nav efektīvs.” (Ražošanas uzņēmums)</i></p>
<p>Nodokļu sistēma</p>	<p><i>“Ja salīdzinu ar Rietumeiropu, tad nav nemaz tik slikti.” (Ražošanas uzņēmums)</i></p> <p><i>“Ir gan pozitīvi, gan negatīvi aspekti. Nodokļi pakāpeniski palielinās visās valstīs. Nodokļu sistēma ir orientēta nepareizā virzienā – pašlaik tā ir vērsta uz budžeta izpildi,</i></p>

	<p><i>bet tai būtu jābūt vērstai uz uzņēmējdarbības attīstības uzlabošanu valstī.”(Pakalpojumu uzņēmumus)</i></p> <p><i>“Es neesmu pārliecināts, ka visās nozarēs nodokļu sistēma ir konkurētspējīga. Joprojām ir iespējams veikt uzlabojumus.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p>
Tiesu sistēma	<p><i>“Likumi ir labi, bet ir problēmas ar to ieviešanu un piemērošanu.”(Pakalpojumu uzņēmumus)</i></p> <p><i>“Piemēram, VID ievieš jaunu sistēmu, kas ir jāievieš, viņi izstrādāja un publicēja dažas normatīvās vadlīnijas, bet mēs nesapratām, kā šo jauno sistēmu piemērot, un lūdzām, vai VID varētu atbraukt un sniegt mums vairāk informācijas vai atbraukt un paskaidrot. Sistēma pati par sevi ir laba, bet veids, kā viņi komunicē, ir slikts un neefektīvs.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Desmit gadus mēs cīnījāmies ar Konkurences padomi un ES Tiesu, un mēs esam atgriezti atpakaļ pirmajā instancē. Ir panākti uzlabojumi, bet es joprojām saku saviem akcionāriem, ka šai lietai nav redzams gals.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p>
Dzīves līmenis Latvijā	<p><i>“Ne pārāk augsts, bet uzlabojas. Es to redzu salīdzinājumā ar mūsu kaimiņiem, kuru dzīves līmenis 3–4 gadu laikā ir attīstījies daudz labāk.”(Ražošanas uzņēmums)</i></p> <p><i>“Salīdzinot ar laiku pirms 4 gadiem, ir lielāka ārzemnieku masa. Trešo valstu valstspiederīgajiem ir ārkārtīgi grūti iziet cauri visiem birokrātiskajiem procesiem, piemēram, lai saņemtu Covid-19 QR kodu.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Mēs joprojām neesam ES vidējā līmenī. Taču mēs neesam ES lejasgalā.”(Pakalpojumu uzņēmumus)</i></p> <p><i>“Savās aprindās es redzu, ka visiem klājas labi. Bet cilvēki, kas strādā zemāk atalgotu darbu, joprojām strādā no algas līdz algai.”(Pakalpojumu uzņēmumus)</i></p> <p><i>“Es pārcēlos uz Latviju, dzīves līmenis, manuprāt, ir labs.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Rīgā ir augstāks dzīves līmenis nekā citur.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p>
Attieksme pret ārvalstu investoriem	<p><i>“90. gados attieksme pret ārvalstu investoriem bija daudz labāka nekā tagad. Tas bija aizraujošāks, un viņi tika vairāk novērtēti, un vietējās kopienas sniedza lielāku palīdzību.”(Ražošanas uzņēmums)</i></p> <p><i>“Attieksme pret ārvalstu investoriem ir ļoti pozitīva. Politikas veidotāji un iestādes patiešām ieklausās investoros un viņu viedoklī. DPD pieder Francijas kompānijai, bet nekad nav bijis problēmu, ka nevarētu runāt ar ierēdņiem.”(Pakalpojumu uzņēmumus)</i></p>

	<p><i>“Lielākoties esam strādājuši pie tā, lai mūs uztvertu kā vietējo, nevis ārvalstu uzņēmumu, un mēs redzam pret sevi pozitīvu attieksmi. Tomēr es uzskatu, ka kopumā attieksme pret ārvalstu investoriem ir pozitīva, ar dažiem nelieliem izņēmumiem.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“No kāda punkta mēs skatāmies uz šo jautājumu? Ja raugāmies no vietējo iedzīvotāju perspektīvas, tad viņi, visticamākais, nav īpaši priecīgi redzēt vairāk ārvalstu uzņēmumu un personu. Ja raugāmies no politikas veidotāju un LIAA skatupunkta, tad viņi pastāvīgi pieprasa vairāk ārvalstu investīciju. Tomēr ārvalstu investori vairāk redz iedzīvotāju attieksmi nekā politikas veidotājus.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p>
<p>Investīciju stimuli</p>	<p><i>“Attiecībā uz investīcijām tas ir sarežģīti nevis administratīvi, bet gan zemes un aktīvu iegādes ziņā. Mēs arī neredzam, ka būtu viegli atnākt un aiziet.”(Ražošanas uzņēmums)</i></p> <p><i>“Mums ir nepieciešams valsts līmeņa lēmums par to, kam pievērsties – bioekoloģijai, ostām vai tūrismam?”(Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Man par to nav informācijas, un es lieku “2”, jo trūkst informācijas par investīciju stimuliem.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Mēs parasti nesaņemam struktūrfondu atbalstu. Tomēr mēs uzskatām, ka, ja jūs vēlaties kaut ko darīt un izstrādāt projektu, jums ir iespēja to darīt.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Valdības sniegtais atbalsts investoriem un stimuli ir vāji un nelieli; šķiet, ka tam nav pievērsta nekāda uzmanība. Iespējams, ka Covid-19 to ir mainījis un tagad ir katras diskusijas priekšplānā, viss pārējais, tostarp investīciju stimuli, ir otršķirīgs.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p>
<p>Aizsardzība</p>	<p><i>“Šeit viss ir kārtībā, vairāk nekā 2% no IKP tiek tērēti aizsardzībai.”(Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Ir labi teikt, ka esam NATO dalībnieki, viņi šeit trenējas. Aizsardzības budžets katru gadu palielinās. Pozitīvs viedoklis par aizsardzības ministru, laba komunikācija, Nacionālie bruņotie spēki ir labāki nekā pirms 3 gadiem.”(Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Dalība NATO ir labs ieguldījums drošībā un rada drošāku vidi investoriem un nākotnes ārvalstu investoriem.”(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Valdība iegulda lielas summas aizsardzībā. Bruņotie spēki un Aizsardzības ministrija cenšas izmantot naudu visefektīvākajā veidā, lai uzlabotu spējas. Investorus satrauc pašreizējā situācija Baltkrievijā, Krievijā un Ukrainā.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p>

<p>Energoresursi</p>	<p><i>“Piekļuve tiem ir laba, taču jaunākās izmaiņas cenu noteikšanā rada daudz jautājumu. Mēs neredzam enerģētikas politiku un stratēģiju, mēs neredzam taustāmu stratēģiju. Kas notiks ar enerģētiku vidējā un ilgtermiņā? Energoresursu cenu dēļ mēs šobrīd esam ārpus komforta zonas, un kas notiks nākotnē?” (Ražošanas uzņēmums)</i></p> <p><i>“Resursu ir pietiekami daudz, bet politikas veidotājiem vajadzētu pievērst uzmanību jautājumam par enerģētisko atkarību.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Latvijai ir jābūt pilnīgi neatkarīgai no citām valstīm. Viņu rīcībā ir tik daudz resursu, un viņiem tie ir pilnībā jāizmanto. Un es neredzu iemeslu, kāpēc Latvija nevarētu būt liels enerģijas eksportētājs.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Liels faktors mūsu uzņēmējdarbībā ir degvielas cena. Pašlaik mēs strādājam ar elektromobiļiem, lai no tā izvairītos, taču, ja elektrības cena pieaugs, tas radīs problēmas. Šobrīd to ietekmē daudzi ārējie faktori. Tagad ES līmenī lielāka atkarība ir no gāzes un “zaļās” enerģijas, bet vai tas ir labs ceļš uz priekšu? Iespējams, ES vajadzētu pārskatīt šo jautājumu.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Latvija nav energoefektīvs ražotājs.” (Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Valdībai patiešām vajadzētu tam pievērst lielāku uzmanību, tas ir ļoti svarīgs aspekts.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Mums ir augstāki atjaunojamās enerģijas rādītāji nekā mūsu kaimiņvalstīm. Valdībai būtu jādara vairāk, lai uzlabotu ilgtspējīgu transportu un alternatīvos enerģijas avotus.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Mums ir daudz, ar ko strādāt. Piemēram, Inčukalna gāzes krātuve ir ļoti unikāla mūsu ģeoloģiskās struktūras dēļ. Šādas struktūras potenciāls ir arī Dobelē.”</i></p> <p><i>“Jautājums ir – vai mēs efektīvi izmantojam šīs glabātavas? Piemēram, valdība varētu izstrādāt politiku, kas paredzētu vasarā tās piepildīt ar gāzi un izmantot šādas rezerves ziemas periodā. Inčukalnā ir pietiekami daudz vietas, lai uzglabātu krājumus, kuru pietiktu vismaz 2 gadiem. Arī jautājums par obligātā iepirkuma komponenti (OIK) – tā dēļ mums ir viens no dārgākajiem energoresursiem. Mums ir ļoti dārga enerģijas ražošana, un daudzi uzņēmumi šī iemesla dēļ vēlas pārcelties uz citu vietu.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</i></p>
<p>Cits (lūgums norādīt)</p>	<p>Tiesību aktu kvalitāte: <i>“Labāk nekā Lietuvā, Igaunijā vai Polijā. Polijā likumdošanas sistēma ir ļoti politizēta.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p>

	<p>Digitālā tehnoloģiju attīstība: <i>“Tas ir svarīgs faktors, uz ko raugās potenciālie investori, pirms ierodas Latvijā. Arī šī ir joma, kas ir jāuzlabo un pie kuras konsekventi jāstrādā. Ja investors zina, ka ir stabila interneta un digitālā infrastruktūra, tas ir labs signāls.”(Konsultāciju un IKT uzņēmums)</i></p> <p>Finanšu nozares reputācija: <i>“No malas raugoties, finanšu sektors neizskatās labi. Diskusijas par potenciālajām investīcijām Latvijā bieži vien apstājas pie viedokļa par Latvijas finanšu sistēmas reputāciju. Kapitālais remonts bija nepieciešams, un tas bija labs, tomēr valsts reputācijas ziņā tā joprojām ir problēma.”(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p>Darbspēka nodokļi: <i>“Ļoti nelabvēlīgi darbspēka nodokļi salīdzinājumā ar kaimiņvalstīm.”(Ražošanas uzņēmums)</i></p>
--	---